

Perheiden tuen tarpeet vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta

Varhaiskasvatuksen yhteistyön mahdollisuudet vanhemmuuden tukemiseen Arjen tuen palveluiden kanssa

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Sosiaali- ja terveysala
2021
Katriina Ijäs
Auli Korhonen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Ijäs, Katriina Korhonen, Auli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 62+2	Valmistumisaika maaliskuu 2021
Työn nimi Perheiden tuen tarpeet vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta Varhaiskasvatuksen yhteistyön mahdollisuudet vanhemmuuden tukemiseen Arjen tuen palveluiden kanssa.		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Ohjaavan opettajan nimi, titteli ja organisaatio Tiina Vaara, lehtori, LAB-ammattikorkeakoulu		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, Arjen tuen palvelut		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoite oli tutkia, minkälaisia haasteita ja tuen tarpeita varhaiskasvatuskäisten lasten perheillä on niin perheiden kuin varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa, joka auttaa kehittämään Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Arjen tuen palveluita. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella eli määrällisellä kyselytutkimuksella, jota täydennettiin kvalitatiivisilla eli laadullisilla kysymyksillä, tavoitteena tavoittaa mahdollisimman laaja ja todenmukainen kuva varhaiskasvatuskäisten lasten perheiden tuen tarpeista. Tutkimus kohdistui kolmen Nastolan alueen päiväkodin työntekijöihin sekä päiväkodissa olevien lasten vanhempiin. Tutkimus osoitti, että arki haastaa perheitä ja vanhemmuudessa on osa-alueita, joihin tarvitaan tukea. Merkittävimmät haasteet vanhemmilla olivat oma jaksaminen, työ- ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen, stressi sekä vuorovaikutus puolison kanssa. Noin kolmasosa vanhemmista vastasi, ettei heillä ole tarvetta minkäänlaiselle tuelle. Tulokset osoittivat, että vanhempien olisi tärkeää saada keskustella arjen haasteista muiden vanhempien kanssa, sekä kuulla asiantuntijaa vaihtuvilla aiheilla lasten ja nuorten haasteisiin liittyen. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden nostamat vastaukset toivat esiin, että osalla vanhemmista on haasteita vanhemmuuden taidoissa ja rajojen asettaminen lapselle on vaikeaa, mikä näkyy levottomuutena ja haasteina varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatus kaipaa rinnalleen moniammatillista yhteistyötä vanhemmuuden tukemiseen. Laadukas ja tuloksellinen vanhemmuuden tukeminen edellyttää avoimuutta ja säännöllisyyttä perheen, varhaiskasvatuksen ja Arjen tuen palveluiden välille.		
Asiasanat varhaiskasvatus, vanhemmuuden tukeminen, vanhemmuuden haasteet,		

Abstract

Author(s) Ijäs, Katriina Korhonen, Auli	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 62+2	Published 2021
Title of Publication The needs of families for support from parents and early childhood education's staff perspective The potential for cooperation between early child educators and Everyday support services in offering counseling for parents		
Name of Degree Bachelor of Social Services		
Name, title and organization of the supervising teacher Tiina Vaara, Senior Lecturer, LAB University of Applied Sciences		
Name, title and organization of the client Services of everyday support, Päijät-Häme Welfare Group		
Abstract The aim of thesis was to study what kind of challenges and needs for support does families with under school age children have. The purpose was to give information to Päijät-Häme Welfare Group so they can develop their services. The research was carried out by quantitative questionnaire survey which improved by qualitative open questions so result would be wide and truthful about families need for support. Research was targeted to three day- care centre's staff and parents whose children are in the day care in the Nastola area. Research showed that everyday life challenges people in different kind of ways. The biggest challenges with parents was their own coping, reconciling family and work life together, stress and interaction with spouse. About one third of parents answered that they don't have any need for support. The result showed that it would be important for parents to have a chance to discuss about their challenges with others in the same situation. They also wanted to listen an expert explaining different topics regarding to challenges about children and the youth. Answers from early childhood education staff concerned parents' difficulty to set limits to children which stands out as restlessness in children and challenges in everyday life in day-care centre. Early childhood education needs multi-professional co-operation to support parenting. High quality and successful support require openness and regular work with families, early age education and Everyday life support services.		
Keywords early childhood education, support parenting, challenges of parenting		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Vanhemmuus	3
2.1	Vanhemmuuden määrittely	3
2.2	Vanhemmuuden roolit.....	3
2.3	Erilaiset vanhemmuustyylit	5
2.4	Arki haastaa vanhemmuuden	7
3	Vanhemmuuden tukeminen	10
3.1	Vanhemmuuden tuen tarve tutkimusten näkökulmasta.....	10
3.2	Vanhemmuuden tukemisen keinoja	11
3.3	Varhaiskasvatus vanhemmuuden tukena	14
4	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	16
5	Opinnäytetyön toimeksiantajan esittely	17
6	Opinnäytetyön toteutus	20
6.1	Tutkimusmenetelmä	20
6.2	Aineiston hankinta	21
6.3	Aineiston analysointi	24
6.3.1	Kysely vanhemmille	25
6.3.2	Kysely varhaiskasvattajille	42
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	49
7	Tulokset ja johtopäätökset	52
7.1	Haastava arki ja tuen tarve	52
7.2	Tuen tarpeiden yhteenveto	52
7.3	Tuen muodot	54
7.4	Yhteistyö Arjen tuen palveluiden kanssa.....	56
7.4.1	Toiveet yhteistyölle	56
7.4.2	Yhteistyön toteuttamista	58
7.5	Haasteista ja tuen tarpeista ratkaisuihin.....	59
8	Yhteenveto	61
	Lähteet	63

Liitteet

Liite 1. Kysely vanhemmille

Liite 2. Kysely varhaiskasvatuksen työntekijöille

1 Johdanto

Tutustuimme työssämme varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiin siitä, millaista tukea vanhemmat kaipaavat arkeensa, jaksamisen ja vanhemmuutensa tueksi. Tavoitteena oli löytää vastauksia Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Arjen tuen palveluiden kehittämiseksi perheiden tarpeita vastaavaksi. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi määrällisen tutkimuksen, jota täydensimme muutamilla laadullisilla kysymyksillä varhaiskasvatukselle.

Lasten ja perheiden kokemuksia tutkittaessa on hyvinvointitutkimuksessa noussut esiin, että lasten vanhemmat tuntevat pääasiallisesti tyytyväisyyttä vanhemmuudesta ja perheen arjen toimivuudesta. Kuitenkin moni kokee, että arjen askareita jää myös tekemättä, on masennuksen oireita ja taloudellisia haasteita. Etenkin yksinhuoltajuus kuormittaa vanhempia. Neuvolan työntekijät ovat arvioineet että 2/3 vanhemmista tarvitsee tukea vanhemmuutensa ja jaksamiseensa. Myös vanhemmat kokevat tarvitsevansa apua ammattilaisilta, mutta eivät ole sitä pyytäneet. Lapsiin liittyvää apua haetaan paremmin, mutta vanhemman omiin asioihin ja jaksamiseen apua ei pyydetä. Tutkimuksen tulokset nostavatkin selkeästi esiin koko perheen tukemisen tärkeyden lapsiperheille kohdennetuissa palveluissa. (THL 2019, 1.)

Hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma -kärkihankeen tavoitteena on palvelut, jotka ovat lapsi- ja perhelähtöisiä, vaikuttavia sekä kustannustehokkaita. Ne pyritään sovittamaan entistä paremmin yhteen muiden palveluiden kanssa ja tavoitteena on ennalta ehkäistä ongelmia ja tarjota varhaista tukea ja hoitoa. (THL 2020.) Päijät-Hämeessä on kehitetty ja pyritty lisäämään perheille tarjottavia kynnyksettömiä ja matalan kynnyksen palveluita. Korona on aiheuttanut hidasteita kehitystyölle. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on osaltaan auttaa kehitystyössä ja lisätä yhteistyötä sekä luoda mahdollisuuksia uusille yhteistyön muodoille varhaiskasvatuksen kanssa.

Sihvonen (2020) korostaa omassa väitöstutkimuksessaan, että yhteiskunnassa tapahtuva muutos taloudellisissa ja rakenteellisissa asioissa vaikuttaa paljon lasten ja perheiden hyvinvointiin. Vanhemmuuden tukeminen ei vaikuta näihin seikkoihin. Vanhemmuutta tuke- malla ei voida auttaa ja korjata kaikkea. (Kela 2020.) Opinnäytetyössämme kuitenkin rajaamme vanhemmuuden haasteita niin, että lähtökohta on monipuolisten vanhemmuutta tukevien palveluiden mahdollistaminen ja tarpeiden kartoitus.

Rajasimme tutkimuksen käsittelemään arjen haasteita perheissä ja sitä, millaista tukea perheet kaipaisivat. Teoriaan tutustuessamme selvitimme, millaisesta tuesta perheet ovat saaneet apua. Aiheen rajaukseen vaikutti oleellisesti tarve tuottaa tietoa, jonka avulla Arjen

tuen palveluiden yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa mahdollistaa kattavan tuen vanhemmuudelle. Ottamalla mukaan sekä vanhempien että varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksen saamme tarpeista tarkemman kuvan. Vertaamalla saamaamme informaatiota erilaisiin tutkimuksiin Suomessa ja maailmalla, uskallamme todeta, että vanhempia voidaan auttaa ja tukea. Pitää tehdä kuitenkin työtä, jotta tavoitetaan perheet mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat kasvavat liian suuriksi.

2 Vanhemmuus

2.1 Vanhemmuuden määrittely

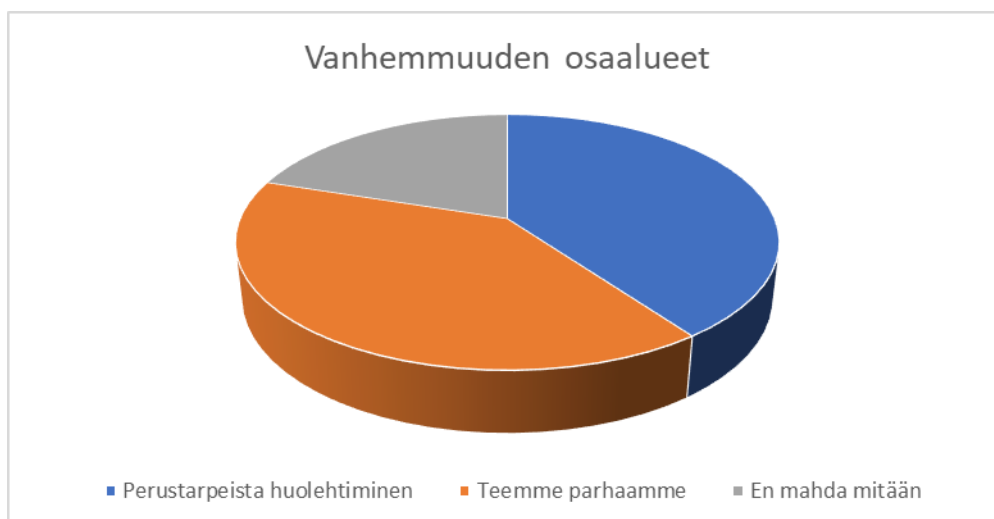
Arjen tuen palveluissa tavoitteena on tukea vanhempaa. Vanhemmuutta on monenlaista. Vilen ym. (2014, 10—11) jaottelevat vanhemmuuden biologiseen, juridiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen vanhemmuuteen. Biologisessa vanhemmuudessa lapsen ja vanhemman suhteessa vaikuttaa myös geeniperimä. Juridinen vanhemmuus on usein biologista vanhemmuutta, mutta se voi olla myös erikseen vahvistettua vanhemmuutta. Adoptiovanhemmat saavat juridisen vanhemmuuden. Juridiseen vanhemmuuteen liittyy velvollisuuksia ja oikeuksia, joita on esimerkiksi lapsen perintöoikeus. Psyykkisellä vanhemmuudella tarkoitetaan sitä aikuista, joka huolehtii lapsesta ja hänen tarpeistaan. Lapsi luottaa ja turvaa tällaiseen aikuiseen ja kokee hänet vanhemmakseen. Psyykkisen vanhemman antama apu ja tuki on lapselle tärkeää. Sosiaalinen vanhemmuus liittyy samaa arkea jakavan aikuisen antamaan huolenpitoon. Kyseessä voi olla lapsen biologisen vanhemman uusi puoliso, joka hoitaa ja kuljettaa harrastuksiin sekä toimii roolimallina perheessä.

Vanhemmuuteen voidaan liittää myös huoltajuuskäsite. Lapsen huoltaja voi olla joku perheen ulkopuolinen henkilö. Huoltajuus voidaan siirtää yhteisellä sopimuksella vanhemman kanssa tai oikeuden päätöksellä. Huostaanotetun lapsen juridisilla vanhemmilla huoltajuus voi olla rajattua. Jokaisella perheeseen kuuluvalla aikuisella on oikeus ja mahdollisuus hakea tukea ja apua. Toimivan yhteistyön ja muutosten aikaansaamiseksi olisi ihanteellista, jos koko perhe voisi sitoutua työskentelemään lapsen hyvinvoinnin puolesta. (Vilen ym. 2014, 11.)

Sinkkonen (2008, 13) kuvaa vanhemmuutta kaksisuuntaisena prosessina, johon liittyy lapsesta huolehtimista ja samalla muuttumista. Lapsen syntymä ja saapuminen perheeseen aiheuttaa vanhemmassa suuria muutoksia, kun hänen oman persoonansa ja ajatuksensa muuttuvat. Vanhemmuus tuo eteen tilanteen, jossa joku, eli lapsi, on täysin riippuvainen vanhemmista.

2.2 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuus voi tuntua helpolta tai se voi aiheuttaa paljon huolta ja harmaita hiuksia. Tehtävä on kuitenkin hyvin moninainen ja erilaiset lapset saattavat tarvita erilaisia asioita. Vanhemman roolia voi yrittää hahmottaa jakamalla vanhemmuutta pienempiin osiin. Sinkkonen (2008, 22—24) on jakanut vanhemmuuden kolmeen osaan (kuvio 1), jotka muodostuvat seuraavista osa-alueista: perustarpeet, teemme parhaamme ja en mahda mitään.

Kuvio 1. Vanhemmuuden osa-alueita (mukailtu Sinkkonen 2008, 22–24)

Perustarpeet muodostuvat asioista, jotka ovat lapsille välttämättömiä, kuten ruoka, vaatteet, riittävä lepo ja turvallisuus. Näistä vanhemman tulisi huolehtia kaikissa tilanteissa. Sinkkonen korostaa, että näitä ei saa ajatella asioina, jotka hoituvat itsestään, vaan tulee kiinnittää erityistä huomiota perustarpeiden täyttymiseen.

Teemme parhaamme -osio muodostuu asioista, joissa vanhempi tukee lasta esimerkiksi mahdollistamalla lapsen kiinnostuksen mukaisen harrastuksen. Samaan kategoriaan kuuluu myös lapsen tukeminen vaikeissa asioissa. Jos lapsella on koulussa vaikeita oppiaineita, on vanhemman tehtävänä tukea ja auttaa lasta pärjäämään ja vahvistumaan itsetuntonaan. (Sinkkonen 2008, 23—24.)

Kolmas osio on nimeltään en mahda mitään. Se muodostuu niistä asioista, joihin on hankala vaikuttaa. Lapsen luonne ja temperamentti ovat pitkälti geneettistä perimää, ja samoja ominaisuuksia löytyy kenties muilta sukulaisilta. Lapsi ei välttämättä ole musikaalinen kuten äitinsä tai yhtä ketterä kuin isänsä. Osa vanhemmista kokee vaikeaksi sopeutua ja hyväksyä näitä eroja ja puutteita. Vanhempi saattaa yrittää väkisin asettaa lasta muottiin johon lapsi ja hänen ominaisuutensa eivät asetu. (Sinkkonen 2008, 24.)

Vanhemmuuden vaatimuksia voi jäsentää myös vanhemmuuden roolikartan avulla. Siinä vanhempi nähdään elämänopettajana, ihmissuhdeosaajana, rajojen asettajana, huoltajana ja rakkauden antajana. (Hermanson 2012.)

Huoltajuus on perustarpeista huolehtimista, sillä lapsi tarvitsee jonkun huolehtimaan ruoasta, puhtaudesta, riittävästä unesta sekä levosta, vaatteista ja terveydestä (Hermanson 2012). Lapsi tarvitsee vanhempaa myös virikkeiden antajaksi, talouden hoitajaksi ja ulkoiluttajaksi (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013).

Elämänopettajana vanhempi opettaa lapselle arkielämän taitoja. Lapsi oppii vanhemmalta, mikä on oikein ja väärin. Vanhempi antaa mallin elää ja toimia sekä tuo esiin tavat, hyvät tai huonot. Niin ikään vanhemmalta lapsi oppii arvot, perinteet ja sosiaaliset taidot. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013.) Vanhemman antaman mallin ja opetuksen kautta lapsi oppii kunnioittamaan toisia ihmisiä ja heidän koskemattomuuttaan. Lapsi oppii, miten toimitaan ruokapöydässä ja erilaisissa julkisissa tilanteissa sekä huolehtimaan omista tavaroistaan. (Hermanson 2012.)

Ihmissuhdeosaajana vanhempi opettaa lapselleen, miten keskustellaan ja kuunnellaan toisia. Vanhemman tehtävä on kannustaa lasta ja auttaa ristiriitojen selvittelyssä. Lapsen tulee oppia myös tunteiden tunnistusta ja hyväksyntää sekä oppia pyytämään ja antamaan anteeksi. Aikuista tarvitaan myös tukemaan lapsen itsenäistymistä ja luomaan tasapuolista kohtelua. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

Rajat luovat lapselle turvallisuutta. Kun vanhempi luo lapselle ymmärrettävät säännöt ja ohjeet ja päivään rytmin sekä toistuvat rutiinit, on lapsella turvallinen olo. Rajat suojaavat lasta pahoilta asioilta, kuten peloilta. Rajat takaavat myös fyysisen kokemattomuuden lapselle. Lapsi oppii itsekkin sanoman ei asioille, jotka eivät tunnu hyviltä ja oikeilta. (Hermanson 2012, Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

Lapsi tarvitsee rakkautta. Rakkauden tunne lasta kohtaan ei välttämättä tule voimakkaana tunteena, vaan se kehittyy kenties pikkuhiljaa, kun vanhempi hoivaa, kantaa ja koskettaa lastaan. Siksi molempien vanhempien on tärkeää viettää aikaa lapsen kanssa ja hoitaa lasta. (Hermanson 2012.) Rakkauden antajan rooliin kuuluu myös rakastaa itseään, mikä tukee lapsen itsetunnon kehittymistä. Vanhemman rooli lohduttajana, myötäeläjänä ja suojelijana on lapselle tärkeää – on ihana juosta vanhemman syliin turvaan. Rakkaudentantajana vanhempi on myös hyväksyjä, joka hyväksyy lapsen sellaisena kuin hän on ja huomaa hyvän lapsessa ja lapsen ympäristössä. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

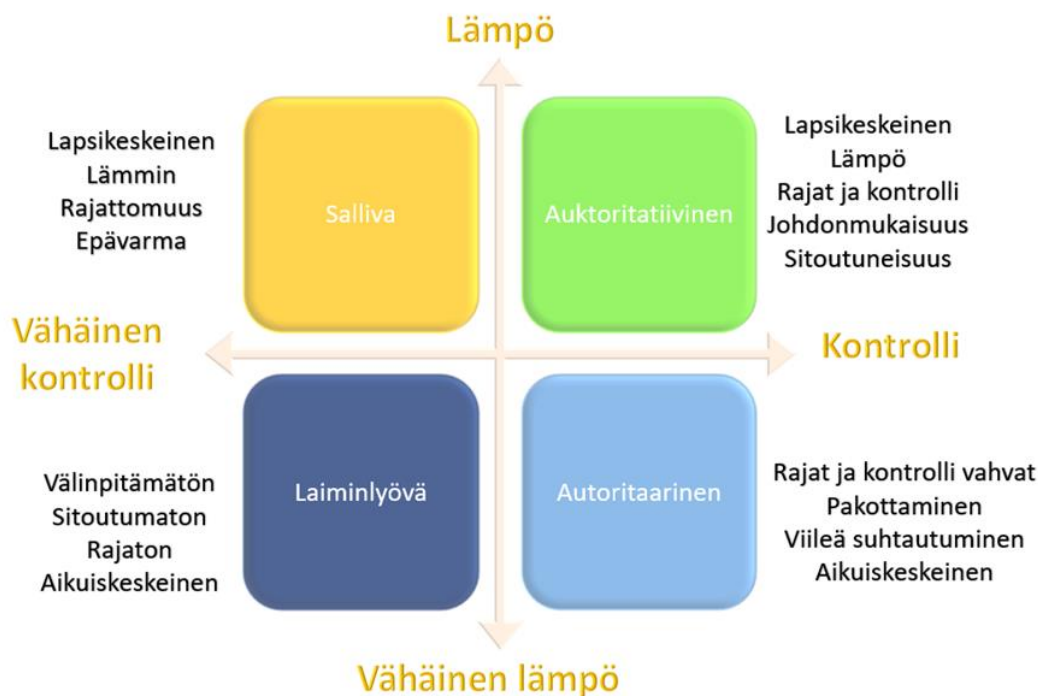
2.3 Erilaiset vanhemmuustyylit

Vanhemmuustyyliä on tutkittu ja analysoitu monin tavoin. Yksi tunnetuimpia ja yleisimmin käytettyjä on Diana Baumridin luokittelu, jossa vanhemmuutta luokitellaan vanhemman käyttämän kontrollin mukaisesti. Vanhempien käyttämä kontrollin määrä heijastuu vanhemman lapselle osoittaman lämmön, hoivan ja vuorovaikutuksen määrään ja laatuun. (Darling & Steinberg 1993, Kivijärven 2007, 2 mukaan.)

Baumrid (1966, 1967) jakoi vanhemmuustyyliä kolmeen ryhmään: auktoritatiivinen, autoritaarinen ja salliva. Salliva vanhempi ei käytä rangaistuksia lapsen huonosta käytöksestä,

eikä vaadi lapselta tiettyä käytöstä. Lapsi säätelee itse käyttäytymistään. Salliva vanhempi ei tiedä, miten hänen tulisi reagoida haasteellisiin tilanteisiin. Autoritaarinen vanhempi haluaa rajata lapsen toimintaa ja kontrolloi lapsen tekemisiä voimakkaasti. Ankarat rangaistukset ovat aktiivisesti käytössä. Lapsen mielipidettä ei kuunnella ja arvosteta, jos se on vanhemman käsitysten vastainen. Lapsi ei saa kyseenalaistaa vanhempaansa. Auktoritatiivinen vanhempi on keskusteluihin kannustava. Vanhempi tuo omat ajatuksensa ja mielipiteensä perusteluineen esiin. Vanhemmalle on tärkeää totteleminen, mutta myös lapsen oman tahdon arvostaminen ja huomioiminen arjessa. Vanhempi huomioi lapsen yksilöllisyyden sekä ikätasoiset taidot ja kyvyn noudattaa ohjeita ja sääntöjä. (Kivijärvi 2007, 2.)

Maccoby ja Martin (1983) kehittivät Baumridin jaon pohjalta mallin (kuvio 2), jossa vanhemman lapselle osoittama kontrolli ja lämpö kuvataan ristiintaulukoimalla. He lisäsivät malliin yhden uuden vanhemmuustyylin, eli laiminlyövän vanhemman. Taulukossa autoritaarinen vanhempi kontrolloi, mutta lämpimien tunteiden osoittaminen lapselle on vähäistä. Sallivan vanhemman kohdalla taas sallivuus ja lämmön osoitus on vahvaa, mutta kontrolli kasvatuksessa on hyvin vähäistä. Auktoritatiivinen vanhempi on lämmin, huolehtiva ja kontrolloi lasta selkeästi ja johdonmukaisesti. Laiminlyövä vanhempi ei osoita lapselle lämpöä ja huolenpitoa sen enempää kuin kontrolloikaan. (Kivijärvi 2007, 3.)

Kuvio 2. Kasvatustyyli Baumridin (1966, 1967), Maccobyn & Martinin (1983) mallin mukaan (mukailtu Kivijärvi 2007)

2.4 Arki haastaa vanhemmuuden

Arki on meille tuttua. Se liittyy kaikkiin päivittäisiin toimiimme ja kohtaamisiimme. Arjesta muodostuu elämämme runko ja ihmisyyttä. (Lefebre 1991, Tuomi-Gröhnin 2009, 148 mukaan.) Arkeen liitetyt mielikuvat ovat usein negatiivissävyytteisiä. Arki voidaan kokea kiireisenä, tylsänä, liian rutiininomaisena ja väsyttävänä. Yhteiskunnassa monet palvelut ovat tarjolla ympäri vuorokauden, työelämä vaatii suurempaa panostusta ja joustoa työajoissa. Perheen arki on tasapainottelua ja yhteen sovittelua. Kaiken keskellä unohdetaan arjen mukanaan tuomat ilot ja mahdollisuudet. Arki tulisi kuitenkin nähdä voimavarana ja perheen jäsenten välisen suhteen laatuun tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota ja panostusta. (Rönkä ym. 2009, 15—17)

Korvelan (2014, 319—320) mukaan arki muodostuu meille pakollisista ja vapaasti valittavista asioista. Pakollisia ovat esimerkiksi ravinto, hygienia ja lepo, kun taas harrastukset ovat vapaaehtoisia. Perheessä arjen aikataulut eli rytmit muodostuvat perheen oman aikataulun mukaisesti, mutta myös yhteisöllisesti, eli esimerkiksi koulu, työ ja harrastukset tapahtuvat tietyssä aikataulussa. Ihminen ja perhe voivat siis vaikuttaa arjen rytmiin rajallisesti. Korvela ym. (2014, 190—191) ovat todenneet, että jos perheen rytmi poikkeaa kovasti yhteisöllisestä, aiheutuu perheelle vaikeuksia, jotka näkyvät arjen kontakteille erilaisina haasteina, kuten myöhästymisinä, väsymisenä ja lintsauksena ja niin edelleen.

Perheiden arki ja hyvinvointi koostuvat myös työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Sorsan & Rotkirchin (2020, 8—9) mukaan työelämän asenteet ovat muuttuneet ja työntekijät kohdataan koko ajan paremmin kokonaisina ihmisiä, joilla on työpaikan ulkopuolistakin elämää. Suomalaiset ovat viime vuosikymmenten aikana voineet vaikuttaa kokonaistyöaikaan ja työn joustomahdollisuudet ovat lisääntyneet, joten työn kuormittavuutta on yritetty helpottaa. Vaikka perheystävällisyys on alkanut levitä johtamisen tapoihin ja työpaikoille, on työn ja arjen välisen tasapainon saavuttamiseen edelleen matkaa. Niin Suomessa kuin EU:n 2020-strategiassakin työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen nähdään keskeisenä yhteiskuntapoliittisena haasteena. Ojasen (2017, 131) mukaan työn ja perhe-elämän ristiriitojen on todettu ennakoivan pitkiä sairauslomia ja avioeroriskiä erityisesti miehillä. Miettisen (2015, 61) mukaan näiden ennakoivien ristiriitojen takia lastenhankintaa viivytetään. Sorsan ja Rotkirchin (2020, 10) mukaan EU:n 2020-strategian avulla halutaan edistää hyvinvointia, työllisyyttä sekä tasa-arvoa, ja ratkaisemalla työn ja perheen yhteensovittamisen haasteet, voidaan saada syntyvyys Suomessa nousemaan.

Väestöliiton perhebarometrin mukaan työn ja perheen yhteensovittamista hankaloittavat tekijät poikkesivat hieman sukupuolten välillä. Naisilla vaativa tai uuvuttava työ sekä pitkät työpäivät koettiin hankalaksi. Miehillä ennustamattomat tai vaikeat työajat ja pitkät työpäivät

haastavat yhteensovittamista. Työn ja hoidon yhteensovittamista helpottavaksi tekijäksi sekä naiset että miehet mainitsivat tärkeimpänä itselle sopivien työaikojen asettamisen. Seuraavaksi tärkeimmät tekijät liittyivät muiden ihmisten antamaan tukeen niin työpaikalla kuin kotonakin. Suomalaisista työssäkäyvistä vanhemmista 90 % kokee, että työn ja perhe-elämän yhdistäminen onnistuu erittäin tai melko hyvin ja 2/3 kokee, että työn ja perhe-elämän yhdistämisessä on jonkun verran haasteita. (Sorsa & Rotkirch 2020, 66—70, 76). THL:n (2019, 7) mukaan yleisin perheitä haastava asia liittyi työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. 35 % työelämässä olevista nelivuotiaan lapsen vanhemmista koki laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi.

Lapsiperheiden arkea haastaa edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös vanhemmuuden onnistumisen paineet ja täydellisyyden tavoittelu, jotka voivat johtaa vanhemman loppuun palamiseen. Aunola ym. (2019, 1) määrittelevät vanhemman loppuun palamisen uupumisena vanhemman rooliin, kyllästymisenä vanhemmuuteen ja ottamalla tietoisesti etäisyyttä lapseen emotionaalisesti ja tekemällä vain pakolliset asiat lapsen eteen. Näillä toimilla voi olla luonnollisesti vakavia seurauksia, kuten erilaiset terveysongelmat, parisuhdeongelmat sekä lisääntyvä riski lapsen laiminlyöntiin ja pahoinpitelyyn. Tutkimuksen mukaan vanhempien työttömyys, ikä, huono taloudellinen tilanne tai erityislapsi perheessä olivat kytköksissä vanhempien loppuun palamiseen, mutta suurempi riski sille kuitenkin oli sosiaaliset paineet ja täydellisyyden tavoittelu, joka oli suurempaa perheen äideillä kuin isillä. Tutkimustuloksen valossa olisi hyvä antaa tukea niin erityisperheille, työttömille ja epävakaassa taloudessa asuville perheille kuin myös sosiaalista painetta kokeville äideille ja isille esimerkiksi opettamalla taitoja itsensä hyväksymiseen ja myötätuntoon. Tärkein asia ennaltaehkäisyyn ja hoitoon on tunnistaa tekijät loppuun palamisen takana.

Huolestuttavaa on, että vanhempien uupumisen syynä ovat enemmän ulkopuolelta tulevat sosiaaliset paineet kuin perheen sisällä olevat haasteet. Kuka on määritellyt, minkälainen on ”oikeanlainen perhe ja lapset”? Muihin vertaaminen ja oman toiminnan vääräksi kokeminen on uuvuttavaa ja tuo paineita perheille. Alatalon (2015, 4) mukaan yhteiskunnassamme puututaan entistä enemmän vanhemmuuteen, kasvatukseen ja perheiden hyvinvointiin. Media luo viitekehyksen sille, millainen on hyvä vanhempi ja kasvatus.

Kasvatustieteen professori ja aivotutkija Huotilaisen (2019, 138—139) mukaan lapsetkin kokevat stressiä, joka alkaa kuormittamaan lasta. Lapsi peilaa vanhempien ja ympärillään olevien ihmisten toimintaa. Lapsi havaitsee erilaiset liikkeet, tyylit ja eleet. Jos vanhemmat ovat kiireisiä ja kuormittuneita, näkyy se lapsen kuormittumisena. Tällöin lapsen kärsimättömyys ja äkäisyys lisääntyvät. Melun määrä, ympärillä oleva vilinä ja jatkuva levottomuus aiheuttavat lapsessa rauhattomuutta. Tähän liittyy myös älylaitteiden käytön tuottama

nopeatempoisuuden ja virikkeiden ylitarjonnan aiheuttama ylistimulaatio. Vaikka lapsi on tyypillisestikin nopea reagoimaan, on tärkeää havainnoida, mitä lapsen toiminnassa ja käytöksessä tapahtuu, kun vauhti hänen ympärillään kiihtyy ja tuottaa liian nopeatempoista toimintaa.

Perheiden ja vanhemmuuden tukeminen on murroksessa haasteiden muuttuessa erilaisiksi digitalisoitumisen myötä. Lasten käyttäytymisen haasteet voivat johtua liiallisesta pelaamisesta ja ruutuajasta ja niiden aiheuttamasta ylistimulaatiosta. Siksi vanhemman tulisi osata rajoittaa niitä sopivasti. Tilanne voi usein olla myös toisenlainen. Lahtisen (2018, 31—33, 40—45) mukaan vanhemman läsnäolo häiriintyy mobiililaitteista ja lapsen vuorovaikutusaloitteisiin vastataan hitaasti tai ei ollenkaan. Mikäli näin tapahtuu toistuvasti, lapsi voi alkaa vähentää aloitteiden tekoa. Varhaisen vuorovaikutuksen häiriintyminen voi olla haitallista niin oppimisen kuin tulevan vuorovaikutuskäyttämisen kannalta. Herkkä lapsi voi kokea jäävänsä jatkuvasti yksin, jolloin hän vetäytyy. Vanhemman antama malli vuorovaikutuksesta antaa lapselle myös kuvan, miten toisia ihmisiä kohdataan. Vaillinainen vuorovaikutus voi vaikuttaa lapsen itsetunnon ja minäkuvan kehitykseen. Mikäli lapselle jää kokemus siitä, että joku muu menee jatkuvasti hänen tarpeidensa edelle ja vuorovaikutus keskeytyy, kuuluksi tulemisen ja tärkeäksi kokemisen tunne katoaa. Vanhemman keskittyessä laitteeseen lapsen on hankala saada vanhemman huomio. Vähäiset eleet jäävät huomaamatta, ja lapsi kokee, että huomion saa vain äärimmäisillä keinoilla, jolloin vanhempi voi kokea lapsen käytöksen haasteelliseksi, vaikka syynä onkin vanhemman riittämätön huomion antaminen lapselle.

3 Vanhemmuuden tukeminen

3.1 Vanhemmuuden tuen tarve tutkimusten näkökulmasta

Tutkimusten mukaan vanhemman käytöksellä on suora vaikutus lapsen terveyteen ja kehitykseen. Vaikutus voi olla positiivista tai negatiivista. Vanhemman negatiivinen käytös vaikuttaa lapsen mielenterveyden lisäksi lapsen käytösongelmien kehittymiseen. (Ulfsdotter 2016, 8.)

Säännöllisesti toteutettavassa hyvinvointitutkimuksessa on noussut esiin, että lasten vanhemmat tuntevat pääasiallisesti tyytyväisyyttä vanhemmuudesta ja perheen arjen toimivuudesta. Samalla on kuitenkin todettu, että moni kokee riittämättömyyden ja huonommuuden tunteita. Vanhemmat kokivat, että osa kotitöistä jäi tekemättä, masennus ja taloudellinen tiukkuus haastoivat. Stressi ja väsymys tuovat vanhemmissa esiin epätoivottuja piirteitä, ja ne voivat vaikuttaa vahvasti siihen, miten lasta kasvatetaan. Etenkin yksihuoltajuus kuormittaa vanhempia. Neuvolan työntekijät ovat arvioineet, että jopa 2/3 vanhemmista tarvitsee tukea arjen pyörittämiseen, vanhemmuuteen ja jaksamiseen. Monet vanhemmat kokevat tarvitsevansa apua ammattilaisilta, mutta eivät ole sitä pyytäneet. Lapsiin liittyvää apua on helpompi hakea ja saada, mutta vanhemman omiin asioihin ja jaksamiseen apua ei pyydetä. Tutkimuksen tulokset nostavatkin selkeästi esiin koko perheen tukemisen tärkeyden lapsiperheille kohdennetuissa palveluissa. (THL 2019, 1, 7.) Kun on selvitetty, millaisia tuen tarpeita on tukiperhettä lapselleen hakeneiden perheiden keskuudessa, ovat esiin nousseet vanhemman jaksamiseen liittyvät haasteet, tukiverkoston puutteet, yksihuoltajuus, vanhemman psyykkiset ongelmat, lapsen haastavuus ja parisuhdeongelmat (Mursu & Huisman 2017, 20—23).

Kalmari (2017) korostaa, että vanhemmuutta voidaan tukea ja annettu tuki vahvistaa lapsen hyvinvointia. Lapselle vuorovaikutus ympärillään olevien ihmisten kanssa on tärkeä osa kehitystä. Vanhempia tukemalla voidaan pienentää eriarvoistumisen riskiä. Vanhemmuutta voi oppia sekä kehittää ja harjoittelemalla voi saada aikaan muutoksen.

Ulfsdotterin (2016, 7—8) mukaan vanhemmuuden vaikutusta lapsen elämään on tutkittu paljon ja kasvatuksella on todettu olevan suuri vaikutus lasten kasvuun ja kehitykseen, kuten lasten mielenterveyteen, ystävyys-suhteisiin, terveellisiin elämäntapoihin ja teiniraskausiin. Tutkimuksessa korostetaan lisäksi kasvatuksen vaikutuksia myös aikuisuuteen, mikä näkyy empatian näyttämässä, kiintymyksen ja läheisyyden osoittamisessa, torjutuksi tulemisen tunteiden käsittelyssä, ongelmanratkaisussa ja konflikteista selviämisessä. Kasvatuksella on todettu myös olevan ehkäisevää vaikutusta aggressioon ja väkivaltaisuuksiin ja positiivista vaikutusta koulumenestykseen. Kasvatuksella voi siis olla todella suuri vaikutus

lapsen tulevaisuuteen, ja se on merkityksellistä niin lapsille, vanhemmille kuin koko yhteiskunnalle.

Skotlannissa on tutkittu psykologisen vanhemmuuden hankkeessa PoPP, eli Psychology of parenting, vanhemmuusintervention merkitystä iältään 2—5-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä elämään. Tutkimuksessa vanhemmat vastasivat SDQ-kyselylomakkeen (vahvuudet ja vaikeudet) kysymyksiin ennen ja jälkeen interventioon osallistumista. Vanhemmille suunnatun intervention jälkeen riskiryhmään kuuluneista lapsista 60 % ei enää saanut yhtä korkeita pisteitä, vaan pisteet laskivat riskiryhmäluokituksen alapuolelle. Interventioita oli tarjolla kaksi erilaista. Toisesta hyötyivät paremmin lapset, joilla oli matala tai kohtalainen käytöshaaste. Toinen interventio oli tehokas hyperaktiivisten ja vakavista käytöshaasteita kärsivien lasten kohdalla. Vanhemmat eivät valikoituneet ryhmiin perheen haasteiden mukaan, vaan omien aikataulujensa ja tarjolla olevien vaihtoehtojen puitteissa. Tulosten valossa PoPP-interventioilla uskotaan olevan merkittävää taloudellista hyötyä pitkällä aikavälillä, kun käytösongelmia saadaan vähennettyä. (Saunders ym. 2020, 3369)

3.2 Vanhemmuuden tukemisen keinoja

Suomessa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) kautta tavoitellaan yhtenäisten työmenetelmien löytämistä ja käyttöönottoa, jotta vanhemmille tarjottavaa tukea saataisiin vahvemmaksi. Menetelmissä on tavoitteena positiivinen vanhemmuus, joka auttaa vanhempaa olemaan kannustava ja vähemmän rankaiseva lasta kohtaan. Varhaista tukea ja vanhemmuutta tukevia työvälineitä käytetään neuvoloissa, perheneuvoloissa, varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. (Kalmari 2017.) Hyvinvointiyhtymän Arjen tuen palvelut toimivat juuri edellä mainitulla rajapinnalla, yhteistyössä perheitä ja heidän lapsiaan koskettavien toimijoiden kanssa.

Vanhemmuuden interventioilla voi olla positiivinen vaikutus kehittää lapsen sekä koko perheen hyvinvointia. Niillä on merkityksellinen vaikutus myös kansanterveydelle. Vanhemmuuden haasteet eivät katso sosiaalista asemaa. Palveluita tulisikin kehittää niin, että ne ovat saatavilla kaikille ja muokattavissa matalan tai korkean intensiteetin mukaan. (Ulfsdotter 2016, 10.) Sosiaalipalvelujen vastaanottaminen tuo monesti leiman, eikä näin tietenkään saisi olla. Palvelujen vastaanottaminen ja avun pyytäminen tulisi nähdä vanhemmuuden vahvuutena ja positiivisena asiana, mikä edesauttaa koko perheen hyvinvointia.

Vanhemman kokeman stressin tunteeseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu vauvaikäisten lasten vanhemmille suunnatussa tutkimuksessa. Tutkimus osoitti, että lapsen haastava temperamentti ja negatiiviset tunteenilmaisut lisäsivät vanhemman kokemaa stressiä. Äidit kokivat tämän kuormittavampana kuin isät. Äidin kokeman stressin määrään vaikutti myös

Vanhemmuuden ABC- kurssi on kaikille 3—12-vuotiaiden lasten vanhemmille. ABC- ohjelma käsittää neljä tapaamista joka toinen viikko. Tapaamisissa on omat teemansa liittyen rakkauden ja läheisyyden osoittamiseen, läsnäoloon, johdonmukaiseen kasvattamiseen sekä oikean suunnan näyttämiseen. Ohjelman ensimmäinen porras eli rakkauden osoittaminen on kantava teema läpi kurssin. Noin kolme kuukautta kurssin loppumisen jälkeen perheillä on mahdollisuus vielä osallistua tapaamiseen, jossa kerrataan neljän tapaamiskerran teemoja ja tutustutaan yhteen vapaavalintaiseen teemaan. Teemat liittyivät sisarusuhteisiin, tyttöihin ja poikiin sekä teini-ikäisiin. Vaikka muutoksen suuruutta oli vaikea arvioida ja lisätutkimusta on vielä tehtävä, tutkimuksen tekijät havaitsivat, että ABC- ohjelmaan osallistuneiden vanhempien luottamus vanhemmuuden taitoihinsa oli vahvempi. Myös lasten hyvinvointi oli lisääntynyt. (Ulfsdotter 2016, 23—24.)

Skotlannissa PoPP-hankkeeseen kuuluneessa The Incredible years Pre-school basic interventionissa vanhemmat kokoontuivat ryhmässä kasvatusten viikoittain neljäntoista tapaamisen verran, kaksi tuntia kerrallaan. Ryhmässä oli maksimissaan 12 vanhempaa, ja toiminnasta vastasi kaksi ohjaajaa. Interventioon kuului keskusteluja videoesimerkkien avulla, ongelmanratkaisuharjoituksia ja erilaisia rooliharjoituksia. Toiminta tuki vanhempien henkilökohtaisia tavoitteita. Tapaamisilla pyrittiin vahvistamaan lapsen ja vanhemman suhdetta ja tukemaan vanhemman osaamista lapsen käytöksen hallintaa sekä sosiaalisia, emotionaalisia ja kielellisiä taitoja koskevissa toimintatavoissa. Toinen PoPP-hankkeessa vanhemmille tarjolla ollut interventionmalli oli Level-4 Triple P -ryhmä. Siihen kuului kahdeksan tapaamista, joista viisi oli kasvatusten tapahtuvaa parin tunnin kestäväää ryhmäohjausta ja kolme puhelimesta tapahtunutta henkilökohtaista ohjaustuokiota (20—30min). Ryhmää veti kaksi ohjaajaa, joista toinen osallistui puhelinkeskusteluun. Ryhmän tavoitteena oli vahvistaa lasten ja vanhemman suhdetta, lujittaa lapsen vahvuuksia ja vähentää ei toivottua käytöstä. Toiminnan keinoja olivat keskustelut, videotyöskentely ja ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen vanhempien kokemien henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. (Saunders ym. 2020, 3371.)

Erilaiset vanhemmuuden tukemisen ohjelmat ovat jo lyhyellä aikavälillä tuottaneet tulosta ja parantaneet vanhempien mielenterveyttä sekä kehittäneet vanhempia positiivisissa vanhemmuustaidoissa. Vanhemmat ovat lisäksi löytäneet omia vahvuuksiaan, minkä myötä rankaisevan vanhemmuuden muodot ovat vähentyneet. (Ulfsdotter 2016, 13—15.) Vanhemmat ovat kokeneet heidän ja lapsen välisen suhteen parantuneen sekä onnellisuuden lisääntyneen. Vanhemmat kertovat myös voimaantuneensa ja saaneensa mielenrauhaa sekä itseluottamusta perheen arjen pyörittämiseen. (Saunders ym. 2020, 3377.)

Vanhemmuuden tukemiseen kehitetään koko ajan erilaisia toimintamalleja, joita pyritään muokkaamaan perheille sopiviksi. Mielestämme on tärkeää, että koko perhe pyritään ottamaan mukaan toimintaan. Tällä tavoin myös vahvistetaan perheen yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta. Positiivinen kasvattaminen ja vahvuuksien löytäminen niin lapsesta kuin vanhemmistakin parantaa itsevarmuutta ja sitä kautta itsensä näkemistä tärkeänä ja ainutlaatuisena yksilönä. Laajasalon (2017), Ulfsdotterin (2016, 10) ja Saundersin (2020, 3369) mukaan vanhemmuuden tukemisella ei saavuteta ainoastaan perheen hyvinvointia, vaan sillä voi olla myös suuri kansanterveydellinen ja taloudellinen merkitys.

3.3 Varhaiskasvatus vanhemmuuden tukena

Vuonna 2018 voimaan tullut varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet korostavat inklusiivista toimintakulttuuria, joka edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa työtä tehdään perheen kanssa yhdessä. Kasvatussyhteisöön kuuluvat varhaiskasvatuksen henkilökunta, lapsi sekä hänen huoltajansa. Koko yhteisön osallistuminen toiminnan suunnitteluun edesauttaa osallisuuden toteutumisesta. (Opetushallitus 2018, 30.) Osallisuuden toteutuminen vaatii huoltajilta ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalta vahvaa yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on sitoutua yhdessä huoltajien ja henkilökunnan kanssa edistämään lapsen tervettä ja turvallista kasvua, kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on vastuussa yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta. (Opetushallitus 2018, 33—34.)

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhemman ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa, mikä edellyttää toisen kunnioittamista, luottamusta sekä tasavertaisuutta. Lapsen vanhemmalla on ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on puolestaan ammatillinen tieto ja osaaminen. Vanhemmat pitävät ammattikasvattajia esikuvina ja luottavat heidän tietotaitoonsa. Siksi ammattikasvattajan merkitys vanhemmuuden tukemisessa on merkittävää. Kasvatuskumppanuudessa yhdistetään sekä vanhemman että varhaiskasvatuksen henkilökunnan tieto ja kokemukset, jotka luovat parhaat keinot turvata lapsen hyvinvointi. Kumppanuus-käsite tarkoittaa myös vanhemman ja henkilökunnan tasavertaisuuden korostamista, jolloin varhaiskasvatuksen työntekijä on samalla tasolla vanhemman kanssa. Tämä vahvistaa vanhemman käsitystä siitä, että työntekijä toimii yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. (Alatalo 2015, 7—8, Opetushallitus 2018, 34.)

Alatalon (2015, 3, 11—12) ja Opetushallituksen (2018, 34) mukaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Hyvän vuorovaikutussuhteen ja luottamuksen luominen ei ole itsestäänselvyys, vaan se vaatii aikaa ja avointa, kiireetöntä keskustelua. Päivittäisten kohtaamisten merkitys luottamuksen syntymisessä on

tärkeää. Niihin tulisi panostaa, koska luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta ei voi syntyä, mikäli ihmiset eivät tunne toisiaan. Työntekijän oma olemus vaikuttaa myös kovasti siihen, miten luottamus alkaa syntymään. Kiinnostus työhön ja aito välittäminen lasta kohtaan ovat avainasemassa luottamuksen syntymiselle. Kun luottamussuhde on syntynyt ja kasvatuskumppanuus rakennettu vahvaksi, varhaiskasvatuksen työntekijän on helpompi käyttää omaa ammattitaitoaan ja osaamistaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvutehtävän tukemiseen. Luottamuksellinen ilmapiiri helpottaa myös keskustelua, mikäli huoltajilla tai varhaiskasvatuksella herää huoli lapsen tai perheen hyvinvoinnista.

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen opettajan välisen vahvan suhteen on todettu lisäävän vanhemman osallisuutta varhaiskasvatuksessa, millä on taas todettu olevan kauaskantoisia vaikutuksia lapsen akateemisiin suorituksiin. Vuorovaikutussuhteen merkitys ei siis jää ainoastaan varhaiskasvatukseen, vaan se kantaa pitkälle ja voi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja koulumenestykseen. (Alatalo 2015, 6.)

Vaikka kasvatuskumppanuuteen pyritään kaikkien vanhempien kanssa, se ei välttämättä onnistu jokaisen perheen kohdalla samalla lailla. Haasteita tuo esimerkiksi perheiden monimuotoisuus, jos vanhemmat eivät asu samassa osoitteessa. Silloin täytyy pohtia, miten kasvatuskumppanuutta rakennetaan vanhempien kanssa erikseen. Erilaiset näkemykset kasvatuksesta, hoidosta, huolenpidosta ja oppimisesta voivat tuoda lisähaastetta kumppanuuden syntymiselle. Ihmisten erilaiset arvot ja elämänhistoria vaikuttavat käsitysten syntymiseen. Perheitä kuormittavat myös omaan jaksamiseen liittyvät haasteet, joihin voi liittyä päihde- ja mielenterveysongelmat, syrjäytyminen, työttömyys ja perheiden sisäiset haasteet, kuten avioerot. Kaikki nämä lisäävät haasteita kasvattajille, kun he yrittävät tukea vanhempia kasvatustehtävässään ja moniammatillisen yhteistyön tarve korostuu koko ajan enemmän. (Alatalo 2015, 4, 12.)

Lapsen tarpeet saattavat edellyttää monialaista ja -ammatillista yhteistyötä erilaisten yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä muun muassa järjestöjen, seurakuntien, neuvolan, lastensuojelun, sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden tuottajien kanssa. Yhteistyön tarve ja merkitys kasvaa, jos varhaiskasvattajien huoli lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan herää. (Opetushallitus 2018, 55—56.) Arjen tuen palvelut tarjoavat ja mahdollistavat moniammatillista matalan kynnyksen yhteistyötä varhaiskasvattajille ja perheille.

4 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoitus on auttaa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymää kehittämään lapsiperheiden Arjen tuen palveluita niin, että yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa, vanhemmuutta pystyttäisiin vahvistamaan ja myöhempien lastensuojelullisten toimien tarve vähenisi.

Tavoitteena on selvittää vanhemmuuden haasteet sekä se, millaisiin asioihin vanhemmuuden tukemisessa tukea tarvitaan. Tärkeää on saada tietoa sekä perheiltä että varhaiskasvatuksen edustajilta, jotta tuen tarpeet saadaan mahdollisimman laajasti Arjen tuen palveluiden tietoon.

Tutkimuskysymyksemme on:

Mitkä ovat perheiden haasteet ja millaista tukea niihin tarvitaan?

Apukysymyksinä käytämme:

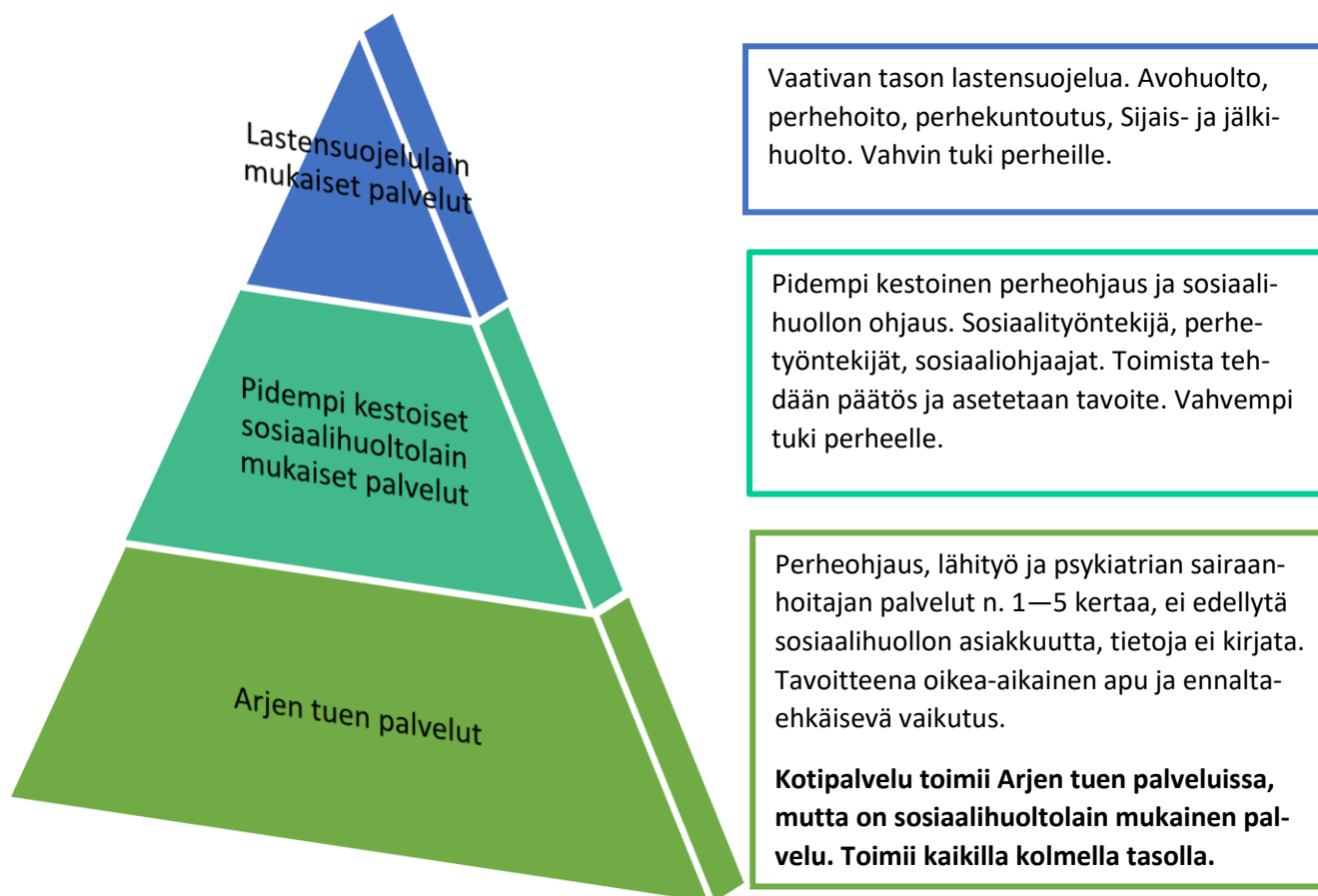
Mitä tuentarpeita varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät tunnistavat?

Millaista tukea vanhemmuuteen kaivataan? Miten yleistä tarve on?

Millaista yhteistyötä Arjen tuen palvelut voisivat tehdä, varhaiskasvatuksen ja vanhempien kanssa, vanhemmuuden vahvistamiseksi?

5 Opinnäytetyön toimeksiantajan esittely

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä tarjoaa alueella asuville lapsiperheille maksutonta perheohjausta, lähityötä ja psykiatrisen sairaanhoitajan tapaamisia. Palvelu kulkee nimellä Arjen tuen palvelut. Arjen tuen palveluita on mahdollista saada tilanteissa, joissa varhaisella ja lyhytkestoisella tuella ajatellaan olevan vaikutusta perheen kokonaistilanteeseen. Arjen tuen palveluita on uudistettu kevästä 2020 alkaen. Mukaan astuivat kynnyksettömät työmuodot, jotka eivät edellytä perheeltä sosiaalihuollon asiakkuutta. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.) Kuviossa 4 olemme kuvanneet Arjen tuen palveluiden sijoittumista suhteessa muihin hyvinvointiyhtymän lapsiperheille suunnattuihin palveluihin.

Kuvio 4. Arjen tuen palveluiden sijoittuminen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän palvelujärjestelmään

Arjen tuen palveluihin kuuluu perheohjaus kaikenikäisten lasten perheille. Se on konkreettista tukea ja apua arjen hallintaan ja vuorovaikutukseen, kuten tukeminen

nukkumaanmenotilanteissa, ruokailuissa, ruutuaikojen rajaamisessa ja säännöissä. Se voi olla ohjausta ja neuvontaa, vanhemmuuden tukemista, arjen kokemusten jakamista, keskustelua, erilaisten näkökulmien pohtimista ja voimavarojen vahvistamista. Perheohjaajat ovat saaneet myös koulutusta Nepsy-haasteiden osalta. Perheohjausta annetaan perheen arkiympäristöissä; kotona, varhaiskasvatuksessa tai muussa toimintaympäristössä. Tapauksia on 1—5, ja ohjaajana toimii sosionomi. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Kouluikäisille lapsille ja nuorille tarkoitettu lähityö on tukea ja ohjausta vuorovaikutukseen lapsen tai nuoren kanssa, ohjausta koulunkäyntiin, itsenäistymiseen ja kaverisuhteisiin. Se voi olla keskustelua koulukiusaamisesta, koulukäymättömyydestä ja ylipäänsä koulunkäynnin haasteista. Lähityössä voidaan antaa ohjausta ja neuvontaa sisarusuhteiden parantamiseen, puhumattomuuteen, pelaamiseen ja siitä johtuviin haasteisiin, tunnetaitojen opeteluun tai seksuaalisuuteen. Monilla lähityöntekijöillä on Nepsy-osaamista. Lähityötä tapahtuu kotona, koulussa tai muussa arkiympäristössä ja tapaamisia on 1—5. Lähityöntekijänä toimii lähihoitaja. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut on suunnattu koko perheelle. Tapaamiset ovat kokonaisvaltaista perheen terveyden, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tukemista. Psykiatrisen sairaanhoitaja on mukana perheen muuttuneessa ja kuormittuneessa elämäntilanteessa. Sellaisia voivat olla kriisitilanteet, perheenjäsenten vuorovaikutuksen haasteet, raskaus, ero, päihteet, työttömyys, huono taloudellinen tilanne tai muutto vieraille paikkakunnalle. Työote on voimavaralähtöinen, ja työskentely tapahtuu perheen ehdoilla myönteisen tunnistamisen kautta. Tavoitteena on mielenterveyttä tukeva, hyvinvointia edistävä ja mielenterveyden häiriötä ehkäisevä työ. Ohjaus psykiatriselle sairaanhoitajalle tapahtuu asiakkaan hakemuksen perusteella, jos katsotaan että asiakas voisi hyötyä psykiatrisen sairaanhoitajan tuesta. Tällöin työpariksi lähtee joko perheohjaaja tai lähityöntekijä. Lähi- tai perhetyöntekijä voivat myös pyytää psykiatrisen sairaanhoitajaa työpariksi, mikäli heillä nousee työskentelyn aikana huoli asiakkaan tai perheen mielenterveyteen liittyvissä asioissa, perheenjäsenten mielialasta, päihteidenkäytöstä tai arjessa jaksamisesta. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Arjen tuen palvelut tarjoavat lisäksi maksutonta lapsiperheiden kotipalvelua, joka on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Tästä palvelusta tehdään asiakkaalle palvelupäätös. Kotipalvelu on yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista ja perheen omien voimavarojen vahvistamista. Tämä tapahtuu opastamalla perhettä lasten- ja kodinhoidossa sekä vahvistamalla arjen taitoja. Perheellä on oikeus saada perheen huolenpidon turvaamiseksi kotipalvelua, mikäli lapsen

hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista. Syynä tähän voi olla esimerkiksi sairaus, synnytys, vamma tai erityisen perhe- tai elämäntilanne, kuten perheenjäsenen kuolema, vanhempien ero tai toisen vanhemman vankilatuomio. Kotipalvelua voi saada myös, jos perheeseen syntyy kaksoset tai perheessä toimitaan omaishoitajana. Kotipalvelu on perheen avustamista jokapäiväiseen elämään liittyvissä tehtävissä, jotka voivat liittyä asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen tai asiointiin. Lapsiperheiden kotipalvelu ei ole siivous- tai kuljetuspalvelua, äkillisesti sairastuneen lapsen hoitoa, kun vanhemmalla on oikeus jäädä hoitamaan lasta, lastenhoitoa kotona tehtävän etätyön, opiskelun tai harrastuksen vuoksi tai henkilökohtaisen avustajan tarpeeseen. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Arjen tuen palvelut jalkautuvat perheen kotiin tai muuhun perheelle sopivaan toimintaympäristöön ja tekevät monialaista sekä moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat muun muassa neuvola, perheneuvola, varhaiskasvatus ja perusopetus. Palveluihin kuuluvat lisäksi erilaiset ryhmätoiminnot, en jaksa -chat ja kohtaamispaikkatoiminta. (Juurinen 2020; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Arjen tuen palveluihin ohjaututaan useammalla eri tavalla. Yhteistyötahot, kuten neuvola, varhaiskasvatus tai koulu voivat täyttää yhteydenottolomakkeen tai hakemuksen perheohjaukseen, lähityöhön tai kotipalveluun yhdessä perheen kanssa. 10.12.2020 alkaen perheet ovat voineet täyttää perheohjauksen ja lähityön yhteydenottolomakkeen netissä myös itse. (Hyvis 2020.) Kotipalveluun perhe voi hakeutua Omapalvelun kautta netissä tai täyttämällä hyvinvointiyhtymän sivuilla hakemuslomakkeen ja lähettämällä sen postissa Lapsiperheiden kotipalveluun. Lapsiperheiden kotipalveluun on myös mahdollista soittaa palvelunumeron ollessa avoinna. (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2018.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän löytäminen ei työssämme ollut yksiselitteisen helppoa, ja niinpä hyödynsimme erilaisia tutkimusmenetelmiä. Lähtökohtaisesti lähestyimme tutkimusta hyödyn-tämällä määrällistä eli kvantitatiivista kyselytutkimusta. Totesimme kuitenkin hyvin aikai- sessa vaiheessa, että tarvitsemme myös laadullisia eli kvalitatiivisia kysymyksiä avaamaan perheiden tilannetta ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden ajatuksia tuen ja yhteistyön tarpeista tarkemmin. Eri tutkimusmenetelmät täydentävät toisiaan ja tuovat lisää luotettavuutta sekä syvällisempää näkemystä tutkimukseen (Kananen 2011, 16—17).

Määrällisessä tutkimuksessa tietoa tarkastellaan numeerisesti ja se vastaa kysymykseen, kuinka moni, kuinka paljon ja / tai kuinka usein. (Vilkka 2014, 14; Heikkilä 2014, 6.) Tutki- muksen tavoitteena meillä oli saada tietoa varhaiskasvatusikäisten lasten perheiden tuen tarpeista: mitkä asiat perheitä haastavat, paljonko haasteita on ja millaista tukea tarvitaan, kuinka paljon ja kuinka usein sekä ovatko perheet hakeneet tukea aikaisemmin ja ovatko siinä onnistuneet. Kananen (2011, 15) mukaan määrällinen tutkimus auttaa hahmottamaan asian yleisyyden. Sen avulla voidaan arvioida, mitkä asiat vaikuttavat toisiinsa.

Määrällinen tutkimus on prosessi, joka etene vaiheittain. Liikkeelle lähtö tapahtuu tutkimus- ongelmasta, joka perustuu olemassa olevaan tietoon eli teoriaan. Sitten asetetaan tutki- muskysymykset ja niiden avulla mietitään ja käydään läpi tiedonkeruukysymykset. Kysy- mykset muodostuvat megakysymyksistä ja apukysymyksistä, joiden avulla saadaan tutki- musvastauksia. Kysymysten tyyppi ja teksti tulee valita tutkittavan asian kannalta soveltu- vaksi. (Kananen 2011, 20.) Määrällisen tutkimuksen tekeminen edellyttää teoriaa ja ymmär- rystä olemassa olevasta aiheesta, kuten vanhemmuuden haasteista ja vanhempien tarpeesta tukeen.

Kysymys voi olla tyypiltään avoin tai strukturoitu. Avoin kysymys on haasteellinen, koska kysymys tulee olla oikein rajattu tuottaakseen oikeanlaisia vastauksia. Avointen kysymysten vastauksien käsittely ja analysointi on työlästä ja aikaa vievää. Strukturoiduissa kysymyk- sissä vastausvaihtoehdot ovat ennakkoon määritettyjä. Kysymykset voivat olla vaihtoehto- kysymyksiä tai asteikkokysymyksiä. Kysymysasettelussa on oltava tarkkana, jotta lukija ym- märtää kysymyksen oikein ja vastaus antaa tutkimukselle lisäarvoa. (Kananen 2011, 30— 38.)

Vastaukset tallennetaan tietokantaan, jonka avulla tietoa voidaan tarkastella ja suodattaa erilaisten mittareiden avulla. Mittari voi olla esimerkiksi tutkittavan sukupuoli, eli nainen tai mies. Ominaisuus, jota mitataan, on nimeltään muuttuja. (Kananen 2011, 53—58.)

Analyysimenetelmänä voidaan käyttää tulosten yleistämistä tarkastelemalla tulosta sellaisenaan tai hyödyntämällä ristiintaulukointia. Tuloksena saadaan taulukoita ja kuvioita, joiden merkityksiä ja oleellisia asioita nostetaan esiin tekstissä. (Kananen 2011, 74—77.)

Kananen (2011, 16) kuvaa laadullista tutkimusta kaikkien tutkimusten äidiksi, sillä se on kaikkien tutkimusten taustalla. Laadullinen tutkimus mahdollistaa tutkittavan asian syvällisen ymmärtämisen. Laadullista tutkimusta käytetään usein mixed-tutkimusstrategiassa, eli triangulaatiossa.

Tutkimuksessamme halusimme selvittää miten vanhemmuuden tuen tarpeet näkyvät varhaiskasvatuksessa ja millaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen työntekijät toivoisivat Arjen tuen palveluilta vanhemmuuden tukemisen vahvistamiseksi. Nämä vastaukset käsitelimme laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmiä hyödyntäen.

Käsitelimme varhaiskasvatuksen työntekijöiden avointen kysymysten vastauksia jakamalla ja pilkkomalla niitä teemojen mukaan. Näin saimme lajiteltua ja koottua niistä varhaiskasvatuksen työntekijöiden esiin nostamia huomioita aihepiireittäin. Tämä auttoi meitä hahmottamaan paremmin varhaiskasvattajien kohtaamia haasteita ja ajatuksia siitä, miten yhteistyöllä voitaisiin auttaa vanhemmuuden tukemisessa. Kananen (2008a, 91) mukaan teemoittelussa on kyse yleisellä tasolla tapahtuvasta luokittelusta. Tutkimusraportissa nostetaan esiin teemojen käsittelyn yhteydessä esimerkkejä saaduista vastauksista.

Määrällisen tutkimuksen onnistuminen edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Suositeltava havaintoyksiköiden määrä on 100. (Kananen 2012, 29—31; Vilkkä 2014, 17—19.) Tutkimusmenetelmää valitessamme oli selkeää, että halusimme saada mahdollisimman laajan otannan, jotta tuloksesta tulisi mahdollisimman luotettava. Saimme mukaan yhteistyöhön kolme eri päiväkotia Nastolan alueelta. Perheiden yhteenlaskettu määrä, eli populaatio, oli n. 276 perhettä. Tavoittelimme noin sadan vastaajan otosta, joka olisi tarkoittanut reilua 1/3 perheistä vastaamaan. Saimme vanhemmilta 59 vastausta, mikä vastasi 21 prosenttia. Kysely tehtiin verkossa nettilinkin tai qr-koodin kautta. Vilkan (2014, 29) mukaan verkkokysely on hyvä tapa aineiston keräämiseen, koska tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan. Haasteena on se, että vastaukset voivat palautua hitaasti tutkijalle. Kyselyn ajoitus kannattaa suunnitella tarkkaan, jotta vastausprosentti olisi mahdollisimman korkea.

6.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen alussa lähdimme liikkeelle aiheeseen tutustumalla. Haimme tietoa vanhemmuudesta, vanhemmuuden haasteista ja tukemisesta. Lähteinä käytimme kirjallisuutta ja erilaisia tutkimuksia. Aiheeseen tutustuminen on tärkeää jo siinä vaiheessa, kun tutkimusta

suunnitellaan. On ymmärrettävä, mistä on kysymys, mitä halutaan selvittää ja miksi. Siksi perehdyimme monipuolisesti erilaisiin lähdemateriaaleihin jo suunnitelmaa tehdessämme.

Löysimme useita mielenkiintoisia tutkimuksia, joissa vanhemmuuden tukeminen oli keskiössä. Aihe on kaikin puolin ajankohtainen Suomessa ja maailmalla. Vanhempien jaksamiseen ja tukemiseen liittyen on meneillään uusia laajoja tutkimuksia. Elämän ja yhteiskunnan hektisyys haastaa vanhemmuutta ja vanhempien arjessa jaksamista. Erilaiset haasteet näkyvät perheiden arjessa usein lasten oirehtimisen kautta. Perheet tarvitsevat apua ja tukea. Halusimme tietää, mitä nämä haasteet ovat ja millaista tukea niihin toivotaan.

Tutkimusaineiston hankinta edellytti kyselyn luontia. Joulukuussa 2020 aloitimme pohtimalla, millaisilla kysymyksillä vanhemmilta voidaan kysyä tuen tarpeista. Kun kohderyhmä on varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmat, on tärkeä huomioida, että perheet saavat tukea ensisijaisesti varhaiskasvatuksen kautta. Arjen tuen palvelut voivat tuoda perheille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille lisäarvoa omilla palveluillaan. Kokemuksemme harjoittelussa ja työssä varhaiskasvatuksessa on tuonut esiin työntekijöiden kokeman haasteellisuuden vanhemmuuden tukemisessa. Jotta tutkimus toisi mahdollisimman vahvasti esiin perheiden tuen tarpeet, halusimme kysyä myös varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, miten haasteet näkyvät heidän näkökulmastaan. He saavat ilmaista, millaista tukea perheet voisivat tarvita varhaiskasvatuksen tarjoaman tuen rinnalle ja millaista yhteistyötä Arjen tuen palvelut voisivat olla toteuttamassa yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa.

Esittelimme omat kysymysten raakaversiot opinnäytetyön ohjausryhmässä 14.12. ja saimme hyviä ideoita kysymysten sisältöön ja muotoon. Alkuvuodesta 2021 aloimme hioa kysymyksiä ja testata Webropol-ohjelmaa. Testasimme teknistä puolta, eli kysymysten luomista järjestelmään ja erilaisten toimintojen hyödyntämistä kyselyssä. Kysymysten osalta olimme yhteydessä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän työntekijöihin ja tarkistimme, millaista tietoa he eniten kaipaavat ja voivat hyödyntää Arjen tuen palveluiden kehittämisessä. Keskustelimme kysymyksistä ja työmme tavoitteista Teams-kokouksessa. Muokkasimme kysymyksiä heidän toiveidensa pohjalta toimivammiksi.

Kysymysasettelun alussa kävimme läpi, millaisia kysymyksiä tarvitaan ja miten saamme tarvittavan tiedon kerättyä vastaajilta. Kysymysten laatimisessa strukturoiduilla kysymyksillä oli mahdollista rajata vastauksia, jotta saimme oikeanlaista tietoa perheiden tilanteista. Avoimiin kysymyksiin vastaaja voi vastata siten, että vastaus ei kohtaa sitä tarkoitusta, jota kysymyksellä haetaan. Kuviossa 5 on kuvattu kysymysten laatimisen prosessi alkupohdinnoista toteutuskelpoiseen kyselyyn. Etenimme kyselyn luonnissa kuvion mukaisesti.

Kuvio 5. Kysymysten laadinnan prosessi (mukailtu Kananen 2008b, 12)

Vaikka taustakysymyksiä, kuten ikä, sukupuoli ja perheen tiedot, ei suositella kyselyissä alkuosaan, päädyimme sijoittamaan ne kyselyn alkuun. Taustakysymykset olivat helppoja vastata, ja enemmän pohtimista vaativat kysymykset tulivat vasta kyselyn edetessä. Koimme, että taustakysymykset toimivat hyvänä lämmittelynä tuen tarpeiden kysymiseen. Pyrimme sijoittamaan kysymykset aihepiireittäin ja rajaamaan kysymyksiä vastaajien vastausten perusteella. Jos vanhemman vastaus oli, ettei hän koe heillä olevan tuen tarpeita, ei hänen tarvinnut vastata kysymyksiin, joilla haluttiin saada vastauksia siihen, millaista tukea olisi hyvä olla tarjolla. Mietimme muutenkin tarkasti, mitkä kysymykset ovat pakollisia ja mihin vastaaminen on vapaaehtoista. Webropol-palvelussa on mahdollista piilottaa kysymyksiä ja hypätä kysymysten yli käyttäjän vastausten perusteella.

Tammikuun puolivälissä teimme kaksi kyselyä Webropol-ympäristöön, toisen vanhemmille ja toisen varhaiskasvatuksen työntekijöille. Olimme selvittäneet sopivia testihenkilöitä vastaamaan kyselyymme. Lähetimme kyselylinkit n. 25 testihenkilölle sähköpostitse. Näistä reilu kymmenen oli varhaiskasvatuksessa työskenteleviä tai työskennelleitä ja loput testasivat vanhemman näkökulmaa kyselyssä. Hyvinvointiyhtymän työntekijä vastasi molempiin, samoin varhaiskasvatuksen johtaja Lahdesta tutustui molempiin kysymyspohjiin. Saimme testivastaukset 12 vanhemmalta ja 8 varhaiskasvatuksen työntekijältä. Tämä testausvaihe oli todella tärkeä osa kysymysten hiomista. Saimme viimeisteltyä kysymykset, viimeisetkin kirjoitusvirheet korjattiin, kysymysten muotoa tarkennettiin ja joitakin kysymysvaihtoehtoja lisättiin tai poistettiin. Lisäksi vastaamisen pakollisuus tai vapaaehtoisuus kuhunkin kysymykseen käytiin läpi sekä kysymysten rajaaminen vastausten perusteella.

Tutustuessamme testausvaiheen lopussa testivastaaajien vastauksista koottuun havaintomatriisiin huomasimme, että yksi varhaiskasvattajille suunnattu, pakolliseksi laitettu kysymys oli jäänyt kokonaan ilman vastauksia. Tämä kysymys oli joutunut virheellisesti piiloteuksi, mutta matriisin tarkastelu auttoi huomaamaan virheen ja saimme kysymyksen toimimaan oikein lopullisessa kyselyssä. Yksi tärkeä muutos loppuvaiheessa liittyi kysymysasetteluun, esimerkiksi kysymyksessä ”Millaiset asiat haastavat arkeanne?” Useat vastaajat olivat saattaneet merkitä haasteita, mutta valita myös kohdan ”ei haasteita arjessa”. Eli vastauksissa oli ristiriita. Muutimme vastausvaihtoehdon tekstiksi ”Koen, että ei minkäänlaisia haasteita arjessa”. Tämä vähensi ristiriitaisia vastauksia. Käytimme vastaavaa vastausta muutamassa muussakin kohdassa. Kysymykset vanhemmille löytyvät liitteestä 3. ja kysymykset varhaiskasvatukselle liitteestä 4.

Alun perin ajattelimme, että teemme kyselystä myös paperiset versiot, mutta päiväkotien johtajat vakuuttivat asiakkaiden tottuneen sähköiseen asiointiin, joten uskalsimme luopua paperisista kyselyistä. Teimme kyselystä kuitenkin paperisen tiedotteen, joka jaettiin kolmessa päiväkodissa kaikille perheille. Tiedotteessa kerrottiin kyselyn taustasta ja kerrottiin että kyselylinkki tulee myös päiväkodin sähköiseen järjestelmään. Paperisessa tiedotteessa oli myös qr-koodi, jolla pääsi suoraan kyselyyn. Toisena vaihtoehtona oli helposti kirjoitettava nettiosoite ja nettisivulta löytyvät tiedot meistä, opinnäytetyöstämme sekä linkki kyselyyn. Nettisivu toimi hyvin tietokoneella, puhelimella tai tabletilla. Halusimme varmistaa mahdollisimman helpon pääsyn kyselyyn. Kysely oli tarkoitus toteuttaa tammikuun aikana, mutta tammi-helmikuun vaihteessa toteutetun varhaiskasvatuksen laajan kyselyn takia jouduimme siirtämään omaa kyselyämme myöhemmäksi. Kysely toteutettiin 6.–16. helmikuuta.

6.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksen kohteena oli varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat kolmesta eri päiväkodista Nastolan alueelta. Perheitä näissä päiväkodeissa on yhteensä 276. Vanhemmille suunnattuun kyselyyn vastasi 59 henkilöä, joista 14 % oli miehiä ja 86 % naisia. Vastausprosentti kyselylle oli 21. Vanhempien avoimiin kysymyksiin kirjoittamat vastaukset löytyvät liitteestä 1.

Teimme kyselyn myös varhaiskasvatuksen työntekijöille samoissa Nastolan alueen päiväkodeissa. Päiväkodeissa on yhteensä 73 työntekijää, joista kyselyyn vastasi 26, joten heidän vastausprosenttinsa kyselylle oli 36. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden avoimiin kysymyksiin kirjoittamat vastaukset löytyvät liitteestä 2.

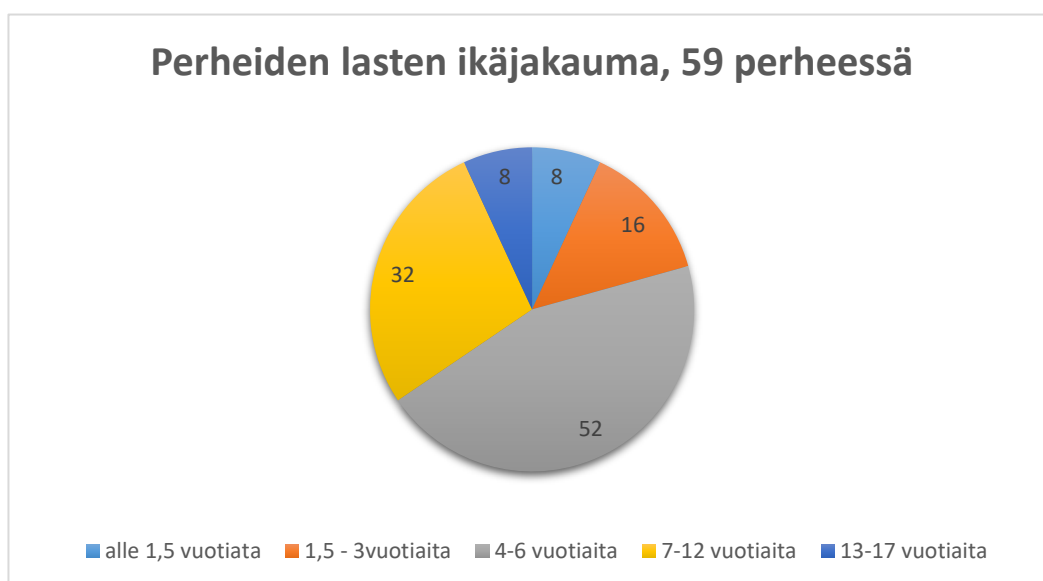
6.3.1 Kysely vanhemmille

Kyselyyn vastanneista suurin ryhmä oli iältään 31—35-vuotiaita (32 %) ja pienin yli 45-vuotiaita (2 %). Kyselyyn ei vastannut alle 25-vuotaita henkilöitä. Vastanneista 83 % on tällä hetkellä työelämässä joko työntekijänä, esimiehenä tai yrittäjänä. Työttömänä, opiskelijana tai kotiäitinä/-isänä oli yhteensä 15 % vastanneista.

Perheiden rakenne oli pääsääntöisesti kahden vanhemman perheitä (92 %). Yhden vanhemman perheitä oli 8 %. Tarkemmassa luokittelussa ydinperheiden määrä oli 80 %, uusperheiden 12 % ja yhden vanhemman perheiden 8 %.

Asumisjärjestelyistä kysyttäessä 81 % perheistä kertoi lapsella olevan yksi koti. 19 prosentilla lapsista oli useampi koti. 5 % vastaajista järjesti lapsen ja toisen vanhemman tapaamisen joka toinen viikonloppu. Vuoroviikoin tai vastaavalla tavalla asumisen järjesti 3 % vastaajista. 9 % lapsista asuu pääasiassa yhdessä kodissa, eli toisen vanhemman tapaaminen ja siellä asuminen lienee epäsäännöllistä ja toteutuu kenties vain pidemmällä lomilla. Kaksi vanhempaa kertoi lapsen asumisen olevan järjestetty jollain muulla tavoin. Toisen kuvaus järjestelyistä vastasi vuoroviikoin asumista, joten siirsimme hänen vastauksensa analyysissä vuoroviikoin asumiseen.

Lapsiluvun määrä perheissä oli lähes puolella kaksi lasta (47 %), yhden lapsen perheitä oli 17 %, kolmen lapsen perheitä 17 % ja neljän tai useamman lapsen perheitä 19 %. Lisäksi kysyimme vanhemmalta mihin ikäryhmään kuuluvia lapsia perheessä on (kuvio 6). Jaotelimme 0—17-vuotiaat lapset omiin ryhmiinsä. Eniten, eli 52 vastaajalla on lapsia ikäryhmässä 4—6 vuotta, isompia lapsia löytyy 40 perheestä ja pienempiä 24 perheessä.

Kuvio 6. Perheiden lasten sijoittuminen eri ikäryhmiin

Arjen haasteet

Kysymys 9. Millaiset asiat haastavat arkeanne? (voit valita useita vaihtoehtoja). Arjen haasteita kysyttäessä vastausvaihtoehtoja oli 30 (taulukko 1), joista sai valita useita vaihtoehtoja. Tulosten valossa eniten arkea haastavat (punaiset nuolet) vanhemman oma jaksaminen 44 %, työn ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen 36 % sekä stressi ja vuorovaikutus puolison kanssa kumpikin 32 %.

Haasteita arkeen tuovat myös lasten nukkumaanmenon haasteet, ruutuaika, haastava käytös, ruokailut sekä taloudelliset haasteet, joita kutakin ilmeni noin 20—27 prosentissa vastauksista (keltaiset nuolet). Lapsen sairaus, levottomuus yöllä, neuropsykologiset haasteet, vanhemmuuden täydellisyyden tavoittelu, perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset, sisarusuhteiden haasteet, uusperheen haasteet, koronan aiheuttama huoli ja parisuhde haastoivat 8—17 prosenttia vastaajista (siniset nuolet).

Kriisitilanne perheessä, mielenterveyden haasteet, vuorovaikutus lapsen kanssa, kielitaito, uusperheen haasteet, vauvanhoito, rajojen asettaminen, tai kaverisuhteet aiheuttivat haasteita 2—7 prosentissa vastaajista. Kukaan vastaajista ei tuonut esiin, että päihdeongelmat, vanhemman addiktio tai kriisitilanne lähipiirissä olisi haastanut perheiden arkea. Vain 7 % kertoi, ettei koe minkäänlaista haastetta arjessaan, eli lähes kaikki vanhemmat kohtaavat haasteita. 8 % vastasi, että heidän arkeaan haastaa jokin muu asia ja he olivat kirjoittaneet, että arkea haastaa kaiken salliva yhteiskunta, koronan aiheuttamat haasteet yhdessä tekemiselle ja harrastuksille, lapsen kehitysvamma, tukiverkon puute, sekä kouluikäisen lapsen herkkyys, johon liittyy tunnollisuus ja pelko myöhästymisestä, sekä suuri tuen ja rohkaisun tarve koulukyydityksen parissa.

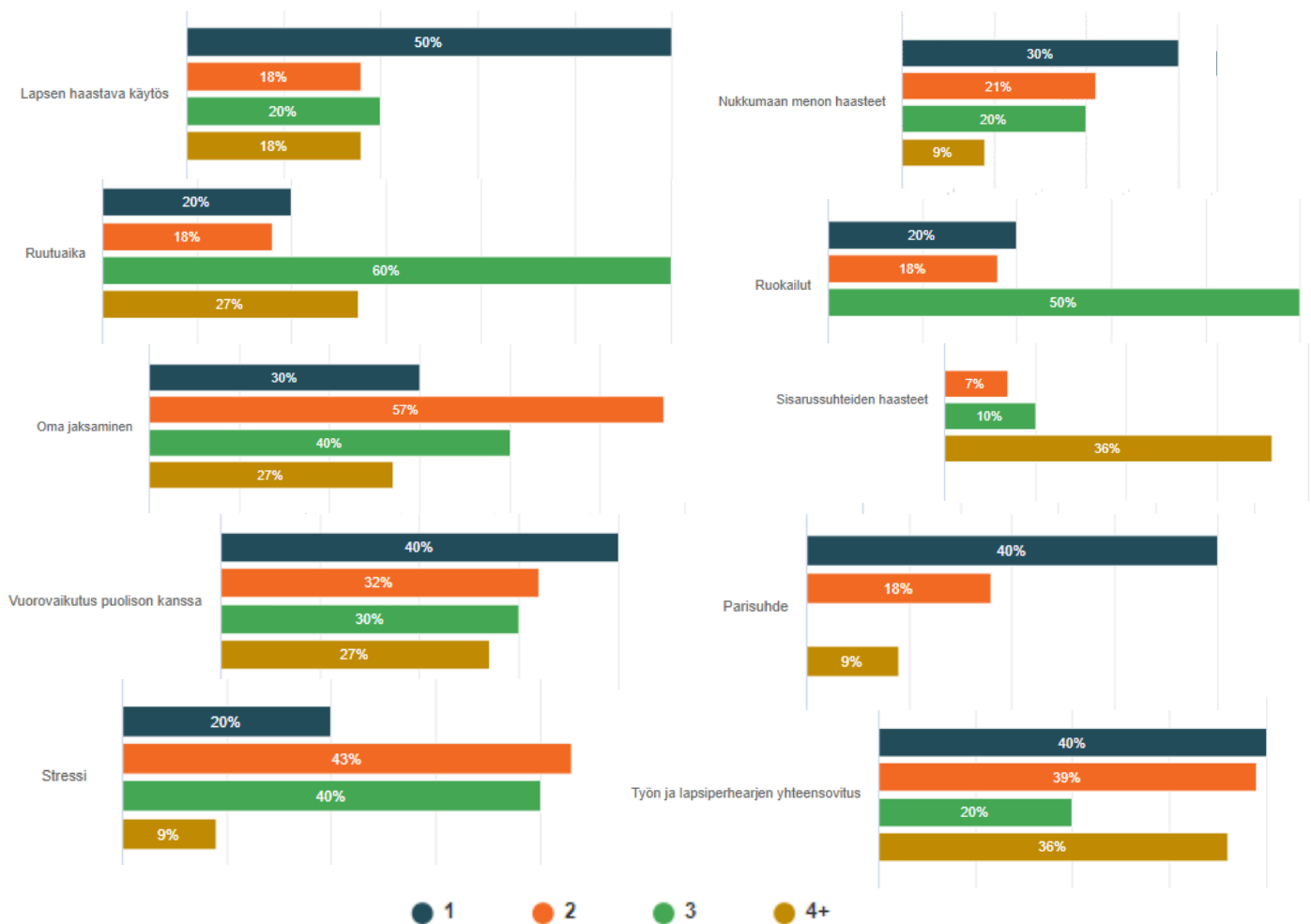
	n	Prosentti	
Lapsen haastava käytös	14	23,73%	←
Lapsen sairaus	5	8,47%	←
ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet	7	11,86%	←
Rajojen asettaminen lapselle	4	6,78%	
Nukkumaan menon haasteet	12	20,34%	←
Lapsen levottomuus yöllä	6	10,17%	←
Ruutuaika	16	27,12%	←
Ruokailut	12	20,34%	←
Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)	1	1,69%	
Oma jaksaminen	26	44,07%	←
Vanhemmuden täydellisyyden tavoittelu	8	13,56%	
Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle	7	11,86%	←
Vuorovaikutus lapsen kanssa	4	6,78%	
Vuorovaikutus puolison kanssa	19	32,2%	←
Vauvan hoito	2	3,39%	
Sisarussuhteiden haasteet	7	11,86%	←
Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)	2	3,39%	
Parisuhde	10	16,95%	←
Uusperheen haasteet	5	8,47%	←
Stressi	19	32,2%	←
Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus	21	35,59%	←
Taloudelliset haasteet	12	20,34%	←
Kriisitilanne perheessä	3	5,08%	
Kriisitilanne lähipiirissä	0	0%	
Koronan aiheuttama huoli	8	13,56%	←
Päihdeongelmat	0	0%	
Mielenterveyden haasteet	2	3,39%	
Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus	0	0%	
Jokin muu, mikä?	5	8,47%	←
Koen, että ei minkäänlaisia haasteita arjessa	4	6,78%	

← yli 30 % ← 20–30 % ← 8–20 %

Taulukko 1. Vanhempien kokemia haasteita arjessa

Halusimme tarkastella haasteiden riippuvuutta erilaisten tekijöiden kautta. Yksi tekijä haasteiden määrässä ja niiden kokemisessa on perheen lapsiluku. Ristiintaulukoimalla lasten määrä ja vanhemman kokemat haasteet, nousi esiin joitakin mielenkiintoisia yksityiskohtia sekä joitakin helposti selitettäviä asioita (kuvio 7). Yhden lapsen vanhemmilla haasteissa korostuu etenkin lapsen haastava käytös ja nukkumaanmenon haasteet. Myös parisuhteen ja vuorovaikutuksen haasteet nousevat yhden lapsen vanhempien vastauksissa

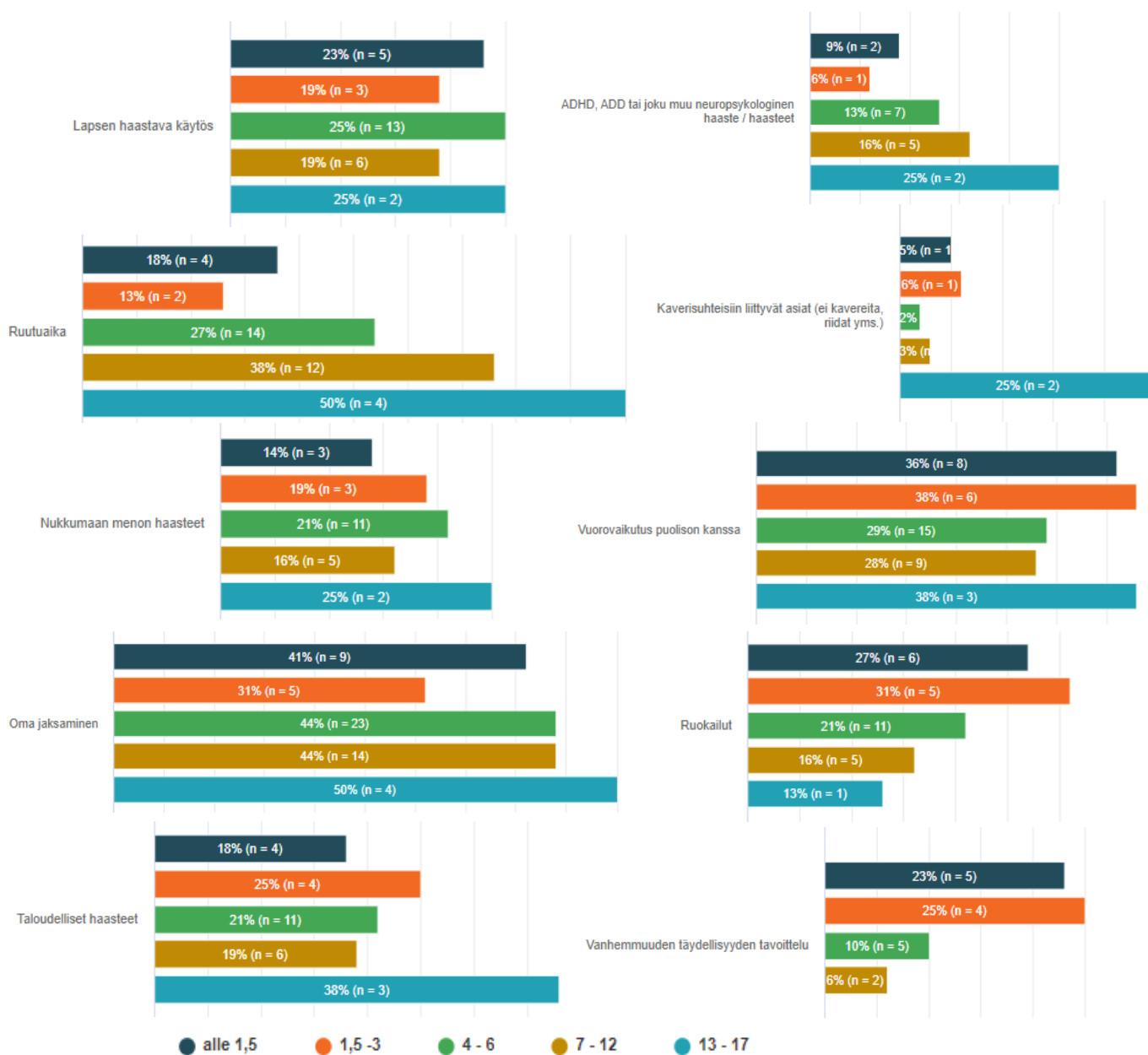
vahvemmin kuin monilapsisissa perheissä. Ruutuaikaan ja ruokailuihin liittyvät haasteet näyttäisivät lisääntyvän monilapsisissa perheissä. Tämä saattaa ruutuajan osalta liittyä isommilla lapsilla lisääntyvään laitteiden käyttöön. Oma jaksaminen vaikuttaisi olevan tiukinta kaksilapsisissa perheissä. Sisarussuhteet haastavat sitä enemmän mitä enemmän sisaruksia on. Stressin kokeminen on vahvimmillaan kahden ja kolmen lapsen perheissä. Tätä isommissa perheissä vanhemmat eivät ehkä ehdi stressata asioista. Työn ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen näyttäisi olevan hyvin samalla tasolla eri kokoisissa perheissä.

Kuvio 7. Lasten lukumäärän vaikutuksia vanhempien kokemiin haasteisiin

Lapsen ikä suhteessa perheen vanhempien kokemiin haasteisiin näkyy tutkimustuloksissa mielenkiintoisella tavalla (kuvio 8). Tämä mittari ei kuitenkaan ole yhtä selkeä ja informatiivinen kuin lasten määrä perheessä, koska monessa perheessä on useampaan ikäkategoriaan kuuluvia lapsia. Tämä seikka voi vääristää tuloksia ja päätelmien teossa kannattaa olla maltillinen. Lapsen ikä ei näytä vaikuttavan oleellisesti vanhemman huoleen lapsen

haastavasta käytöksestä, vaan eri ikäisten lasten vanhemmilla on saman suuntaiset vastaukset. Nepsy-haasteiden, kuten ADHD, ADD, Asperger ja muut neurologiset haasteet haastavat perheen arkea useammin, kun perheessä on isompiakin lapsia, eli tämä voisi viitata siihen, että haasteilla on siinä vaiheessa diagnoosi. Ruutuaikaan ja kaverisuhteisiin liittyvät haasteet lisääntyvät lasten kasvaessa. Vanhemman omassa jaksamisessa ei ole suuria eroja lasten ikään liittyen. Taloudellisia haasteita on kaikissa perheissä, mutta perheissä, joissa on myös teini-ikäisiä, haaste on mainittu suhteessa useammin. Täydellisyyden tavoittelu perhe-elämässä näyttäisi haastavan eniten vauva- ja pikkulapsiperheitä.

Kuvio 8. Lapsen iän merkitys vanhempien kokemiin haasteisiin

Ristiintaulukoimalla vanhemman kokemat haasteet ja vanhempien määrän perheessä (taulukko 2) saimme selkeän eron vain muutamaa kohtiin. Yksin olevilla vanhemmilla korostuu huoli omasta jaksamisesta, stressistä ja työn ja lapsiperhearjen yhteensovituksesta. Yhden vanhemman perheitä kyselyyn vastasi vain 5 ja kahden vanhemman perheitä 53. Tämä vaikeuttaa luotettavien vertailutulosten saamista. Mielenkiintoista on, että yhden vanhemman perheet ovat valinneet listalta keskimäärin vain 3,2 haastetta / vastaaja, kun kahden vanhemman perheistä haasteita on löytynyt keskimäärin 4,2 / vastaaja.

	1 vanhempi		2 vanhempaa		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Lapsen haastava käytös	1	20%	13	24,53%	14
Lapsen sairaus	1	20%	4	7,55%	5
ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet	1	20%	6	11,32%	7
Rajojen asettaminen lapselle	0	0%	4	7,55%	4
Nukkumaan menon haasteet	1	20%	11	20,75%	12
Lapsen levottomuus yöllä	0	0%	6	11,32%	6
Ruutuaika	1	20%	15	28,3%	16
Ruokailut	0	0%	12	22,64%	12
Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)	0	0%	1	1,89%	1
Oma jaksaminen	3	60%	23	43,4%	26
Vanhemmuuden täydellisyden tavoittelu	0	0%	8	15,09%	8
Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle	1	20%	6	11,32%	7
Vuorovaikutus lapsen kanssa	0	0%	4	7,55%	4
Vuorovaikutus puolison kanssa	1	20%	18	33,96%	19
Vauvan hoito	0	0%	2	3,77%	2
Sisarussuhteiden haasteet	1	20%	5	9,43%	6
Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)	0	0%	2	3,77%	2
Parisuhde	0	0%	10	18,87%	10
Uusperheen haasteet	0	0%	4	7,55%	4
Stressi	2	40%	17	32,08%	19
Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus	2	40%	19	35,85%	21
Taloudelliset haasteet	1	20%	11	20,75%	12
Kriisitilanne perheessä	0	0%	3	5,66%	3
Kriisitilanne lähipiirissä	0	0%	0	0%	0
Koronan aiheuttama huoli	0	0%	8	15,09%	8
Päihdeongelmat	0	0%	0	0%	0
Mielenterveyden haasteet	0	0%	2	3,77%	2
Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus	0	0%	0	0%	0
Jokin muu, mikä?	0	0%	5	9,43%	5
Koen, että ei minkäänlaisia haasteita arjessa	0	0%	4	7,55%	4
Yhteensä	16		223		239

Taulukko 2. Perheen arkea haastavat tekijät yhden ja kahden vanhemman perheissä

Taulukossa 3 näkyy, miten vanhempien kokemiin haasteisiin on vaikuttanut se, onko vanhempi mukana työelämässä. Vastaajista 49 oli työelämässä yrittäjänä, esimiesasemassa tai työntekijänä. Vastanneista 10 oli työttömänä, opiskelijana tai kotiäitinä / -isänä. Oma jaksaminen nousi molemmissa ryhmissä merkittäväksi arkea haastavaksi tekijäksi. Vuorovaikutus puolison kanssa korostuu työelämän ulkopuolella olevilla jonkin verran. Työelämässä olevilla stressi vaivaa enemmän. Molemmissa ryhmissä erottuu työn ja lapsiperhearjen yhteensovittamisen vaikeus merkittävänä haasteena. Työelämän ulkopuolisilla taloudelliset haasteet näkyvät suuressa osassa. Lisäksi voisi huomioida, että koronan aiheuttama huoli nousee suhteessa paljon suuremmaksi työelämän ulkopuolella olevien kohdalla.

	Työelämässä		Työelämän ulkopuolella		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Lapsen haastava käytös	11	22,45%	3	30%	14
Lapsen sairaus	5	10,2%	0	0%	5
ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet	5	10,2%	2	20%	7
Rajojen asettaminen lapselle	4	8,16%	0	0%	4
Nukkumaan menon haasteet	11	22,45%	1	10%	12
Lapsen levottomuus yöllä	6	12,24%	0	0%	6
Ruutu aika	13	26,53%	3	30%	16
Ruokailut	9	18,37%	3	30%	12
Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)	1	2,04%	0	0%	1
Oma jaksaminen	21	42,86%	5	50%	26
Vanhemmuuden täydellisyys tavoittelu	7	14,29%	1	10%	8
Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle	7	14,29%	0	0%	7
Vuorovaikutus lapsen kanssa	4	8,16%	0	0%	4
Vuorovaikutus puolison kanssa	14	28,57%	5	50%	19
Vauvan hoito	1	2,04%	1	10%	2
Sisarussuhteiden haasteet	5	10,2%	2	20%	7
Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)	1	2,04%	1	10%	2
Parisuhde	8	16,33%	2	20%	10
Uusperheen haasteet	5	10,2%	0	0%	5
Stressi	17	34,69%	2	20%	19
Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus	17	34,69%	4	40%	21
Taloudelliset haasteet	8	16,33%	4	40%	12
Kriisitilanne perheessä	3	6,12%	0	0%	3
Kriisitilanne lähipiirissä	0	0%	0	0%	0
Koronan aiheuttama huoli	5	10,2%	3	30%	8
Päihdeongelmat	0	0%	0	0%	0
Mielenterveyden haasteet	1	2,04%	1	10%	2
Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus	0	0%	0	0%	0
Jokin muu, mikä?	4	8,16%	1	10%	5
Koen, että ei minkäänlaisia haasteita arjessa	4	8,16%	0	0%	4
Yhteensä	197		44		241

Taulukko 3. Vanhemman kokemat haasteet verrattuna onko vanhempi työelämässä tai työelämän ulkopuolella

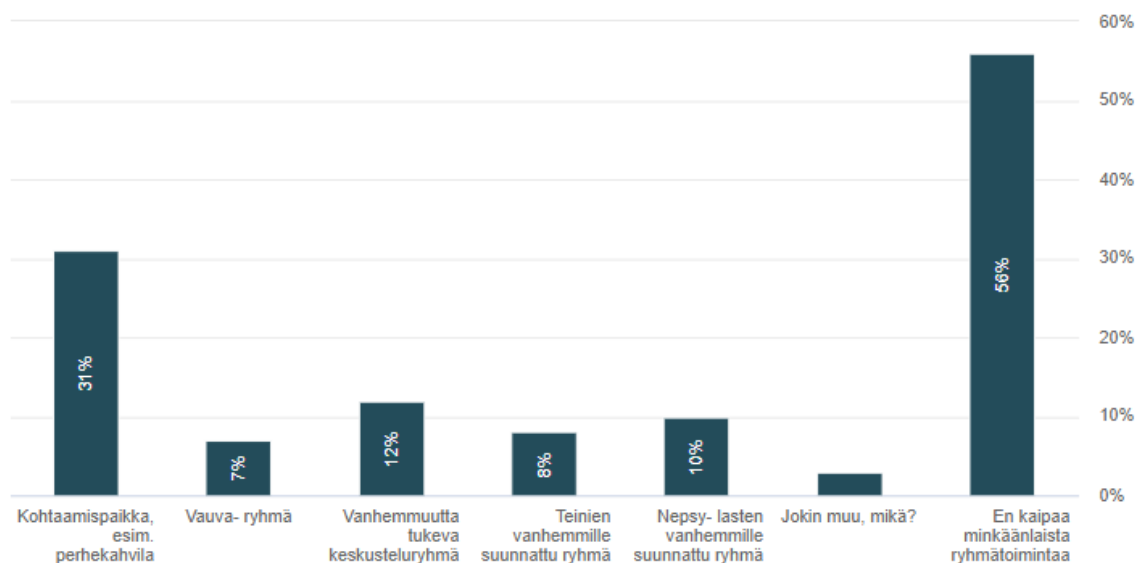
Kysymys 10. Keneltä saat apua/ tukea arjessa? (voit valita useita vaihtoehtoja). Kysyttäessä keneltä saat apua / tukea arjessa 73 % vastanneista kertoi saavansa tukea isovanhemmilta, 32 % muilta sukulaisilta, 49 % ystäviltä ja 12 % naapureilta. Pieni osa, 3—5 % vastaajista, kertoi saavansa tukea sosiaali- ja terveystoimista. 12 % vastaajista ei saa tukea mistään. Avoimessa tekstikentässä yksi kertoi saavansa tukea omaishoidon vapailta, toinen päiväkodista.

Ryhmässä tapahtuva toiminta

Kysymys 11. Millaista ryhmässä tapahtuvaa toimintaa kaipaavat alueella? (voit valita useita vaihtoehtoja). 56 % koki, ettei millekään ryhmätoiminnalle ole tarvetta. 31 % vastaajista koki tarvetta kohtaamispaikalle, esimerkiksi perhekahvilalle. Muut ryhmävaihtoehdot saivat tasaaisesti kannatusta 7—12 % verran. Yksi vanhempi kertoi avoimessa tekstikentässä toiveista erityislapsiperheille suunnatusta toiminnasta ja toinen ekaluokkalaisten edullisesta tai ilmaisesta harrastuksesta (kuvio 9).

11. Millaista ryhmässä tapahtuvaa toimintaa kaipaavat alueella? (voit valita useita vaihtoehtoja)

Vastaajien määrä: 59, valittujen vastausten lukumäärä: 75

Kuvio 9. Vanhempien toiveita ryhmämuotoiselle toiminnalle Nastolan alueella.

Mikäli vastaaja on valinnut jonkun muun vaihtoehdon kuin en kaipaa minkäänlaista ryhmätoimintaa, avautui hänelle mahdollisuus kertoa omin sanoin, minkälaisia aiheita ryhmässä olisi hyvä käsitellä. Saimme kahdeksan vastausta. Avasimme vastauksia lajittelemalla niitä teemoittain, minkä jälkeen saimme luokiteltua vastaajien tärkeimmät kommentit sopiviin ryhmiin. Yksi yhtenäinen piirre vastauksissa oli. Vastaajat ilmaisivat tarpeen matalan

kynnyksen kohtaamispaikalle, johon voi tulla keskustelemaan muiden vanhempien kanssa arjen iloista sekä haasteista avoimesti ilman tuomitsemista.

Toiveena kohtaamispaikka/perhekahvila, jonka aukioloajat sopisi myös työssäkäyväälle.

Puhua vanhemmuuden vaikeista hetkistä ilman tuomitsemista tai "lasu korttia".

Yleisesti kiva vaihtaa ajatuksia muiden vanhempien kanssa.

Vastaajat myös toivoivat, että he pääsisivät kuuntelemaan asiantuntijaa, joka kertoisi erilaisten lapsiperheiden haasteista ja arjesta. Tarvetta olisi myös päästä keskustelemaan ja kuulemaan isompien lasten haasteista.

Arjen haasteet, oma jaksaminen, erilaisten lasten arki ja haasteet.

Paikka, jossa voi vain olla hiljaa ja kuunnella asiantuntijaa, joka kertoo nuorien haasteista arjessa ja juhlassa. Pääteistä on hyvä kuulla myös.

Isompien lasten asioita, tuntuu että vauva/perhekerhoa on, mutta ei ole oikein paikkaa, jossa pääsisi keskustelemaan ala- ja yläaste ikäisten asioista.

Mielestäni ne voisivat olla vaikka olla 1 x kuukaudessa tapahtuvia kahvitteluhetkiä, joissa olisi aina vaihtuva teema, mutta aikaa myös vapaalle seurustelulle, josta olisi vertaistukea. Teemoja voisi olla esim. siirtymätilanteet, lapsen kiukun rauhoittaminen, sujuva nukkumaan meno, huomaa hyvä lapsessa (nepsyoireiden sijaan jne.). Näiden pitäisi olla matalan kynnyksen palveluita, joihin voisi tulla kuka vain. Tämä yhteiskunta on valitettavasti tehty niin, että apua saa vasta, kun ongelmat ovat jo käsillä ja vanhemmat uupuneita. Ryhmissä tulisi olla vetäjä, joka kannustaa ja luo positiivista henkeä.

Avoimen tekstikentän vastauksissa kävi myös ilmi, että vuorotyötä tekevien vanhempien sekä nepsy-lasten vanhempien lapsille toivottiin järjestettävän harrastustoimintaa. Lisäksi harrastustoimintaa toivottiin nepsy-lasten vanhemmille.

Ehdotan myös nepsy-vanhempien omaa liikuntaryhmää, jossa vanhemmat liikkuisivat ja lasten hoito olisi järjestetty sillä aikaa siten, että lapsilla olisi liikuntaa samaan aikaan. Nepsy-vanhempana olen joutunut hautaamaan omat harrastukset.

Pienten lasten aktiviteetti toimintaa kun vuorotyötä tekevien vanhempien vaikea saada säännöllistä harrastusta lapsille.

Tukeen liittyvät kysymykset

Kysymys 13. Millaista tukea kaipaat nyt tai olet kaivannut aiemmin? (Varhaiskasvatuksen tarjoaman tuen lisäksi). 47 % vastasi tarvitsevansa aikaa levätä, jonkun huolehtiessa lapsista, 34 % haluaisi vertaistukea vanhemmilta, jotka ovat samassa tilanteessa, 20 % vastanneista haluaisi tukea ja apua arjen pyörittämiseen. 17 % haluaisi keskustelua ja perheohjausta kasvokkain ja 8 % vastanneista haluaisi enemmän yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja neuvolan tai perheneuvolan kanssa. Keskustelua chat-palvelussa tai verkossa kaipasi 5 % ja ryhmässä tapahtuvaa ohjausta 2 % vastanneista. 31 % vastanneista ei koe tarvitsevansa minkäänlaista tukea, (taulukko 4). Vastausvaihtoehtoon ”joku muu, mikä” oli vastannut 8 %. Vastauksista nousi esiin toiveita palveluohjauksesta, matalan kynnyksen kyläilykulttuurista sekä harrastustoiminnasta päivän aikana. Eräs vastaajista on halunnut tukea omaan psykoterapiaansa ja saanut sitä matalan kynnyksen avun kautta. Tukea on kaivattu enemmän neuvolapalveluista ja laaja-alaisesta ymmärryksestä esimerkiksi lapsen allergiaoireisiin.

Etenkin lapsien ollessa pienempiä väsyneenä tukea ja ymmärrystä olisi kaivannut enemmän (allergia lapsi valvoi yöt) kun sen, että "jokainen vauva valvottaa"

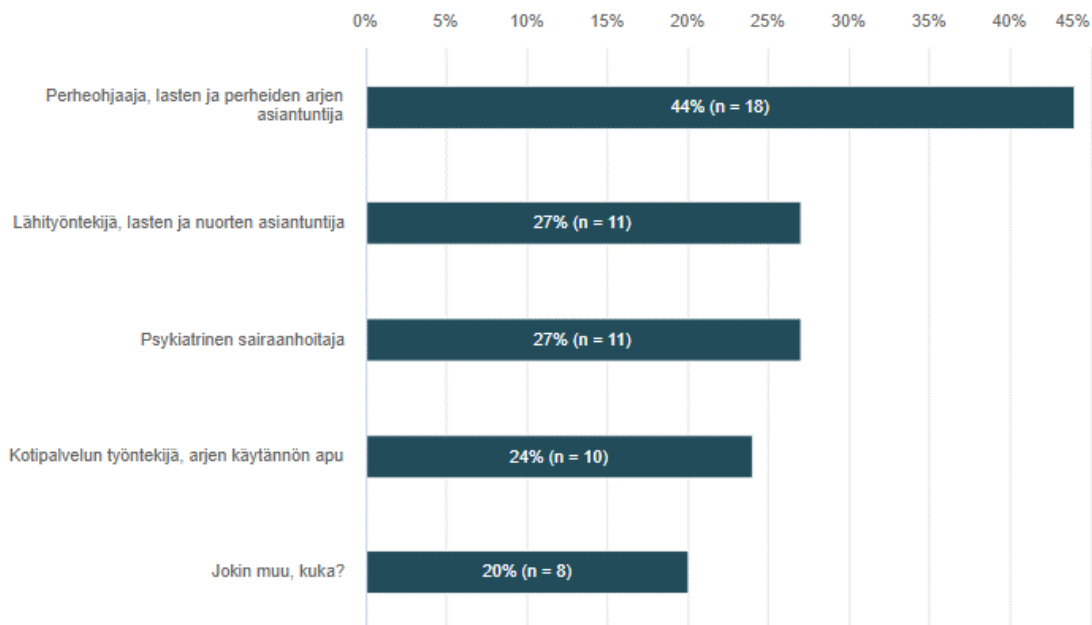
	n	Prosentti
Keskustelu ja perheohjaus kasvokkain	10	16,95%
Keskustelu ja perheohjaus verkossa	3	5,08%
Keskustelu chat -palvelussa	3	5,08%
Aikaa levätä, jonkun huolehtiessa lapsista	28	47,46%
Tukea ja apua arjen pyörittämiseen	12	20,34%
Ryhmässä tapahtuvaa ohjausta	1	1,69%
Yhteistyötä lapsen asioissa varhaiskasvatuksen kanssa	5	8,47%
Yhteistyötä lapsen asioissa neuvolassa/ perheneuvolassa	5	8,47%
Vertaistukea saman kokoneilta vanhemmilta	20	33,9%
Jokin muu, mikä?	5	8,47%
Ei tarvetta minkäänlaiselle tuelle	18	30,51%

Taulukko 4. Vanhempien vastaukset kysymykseen millaista tukea kaipaat nyt, tai olet kaivannut aiemmin

Mikäli vastaaja oli valinnut kohdan ”en kaipaa minkäänlaista tukea”, kysymykset 14—18 eivät näkyneet hänelle. Nämä kysymykset käsittelevät erilaisia tukimuotoja. Näihin kysymyksiin vastasi 41 vanhempaa 59 vastaajasta.

Kysymys 14. Jos ajattelet, että saisit keskusteluapua etänä, mikä sinusta olisi helpoin tapa keskustella? (voit valita useita vaihtoehtoja). Vastaajista 44 % vastasi Whatsapp / tekstiviesti, 34 % koki sopivaksi anonyymin chat-keskustelu, 20 % koki Teams/ Zoom palaverin toimivaksi, 20 %:n mielestä puhelu on hyvä keskusteluapuna ja 12 %:a kannatti ryhmää verkossa. 15 % vastaajista haluaisi vain kasvokkain tapahtuvaa ohjausta. Eli aika monelle riittäisi kevyempi viestittely. On tärkeää huomioida, että osalle kasvokkain tapahtuva ohjaus olisi ainoa oikea tapa käydä keskustelua.

Seuraavaksi vanhemmille esiteltiin Arjen tuen palveluiden työtä ja työntekijöiden työnkuvaa. Lyhyen esittelyn jälkeen vanhemmat vastasivat seuraavaan kysymykseen. Kysymys 15. Arvioi kuka / ketkä edellä mainituista voisivat tarjota sopivaa ohjausta? (voit valita useita vaihtoehtoja). Vastaajista 44 % oli perheohjaajan kannalla, lähityöntekijän ja psykiatrian sairaanhoitajan valitsi 27 % ja kotipalvelu koettiin oikeaksi avuksi perheelle 24 %:ssa vastauksia. Jokin muu vaihtoehdon oli valinnut 8 vastaajaa ja heistä viisi kertoi avoimessa tekstikentässä vastauksensa. Yksi vastasi neuvola, toinen tavalliset äidit ja isät. Kolmas vastaajista ei ollut ymmärtänyt kysymystä, mutta tarkensi, että on saanut yllä olevista vaihtoehdoista apua kaikilta muilta paitsi lähityöntekijältä. Kaksi vastaajaa totesi, ettei ole tarvetta tämännäyttymiselle ohjaukselle. Kuviossa 10 näkyvät vanhempien vastaukset.

Kuvio 10. Vanhempien arvio siitä kuka tai ketkä Arjen tuen palveluiden työntekijöistä voisivat tarjota sopivaa palvelua heille

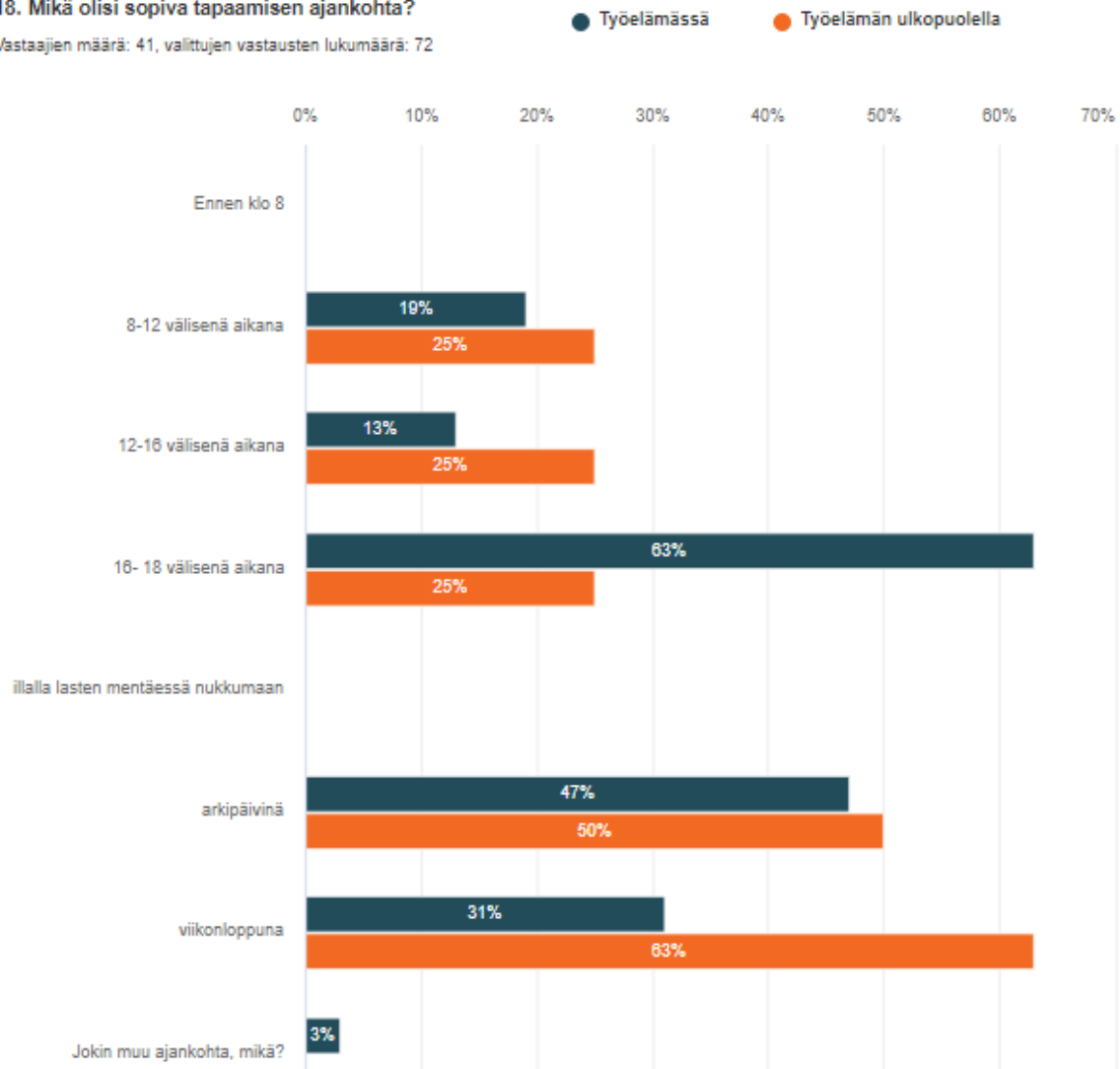
Kysymys 16. Arvioi kuinka usein ajattelet apua tarvittavan? Apua kaipasi satunnaisesti 85 % vastaajista, kertaluontoisesti 12 % ja säännöllisesti viikoittain 3 % vastaajista. Eli valtaosalle avuntarve on hyvin pientä ja satunnaista. Pieni osa vanhemmista kokee, että avulle olisi tarvetta pidempikestoisesti.

Kysymys 17. Mikä olisi sopiva tapaamisen kesto? Tapaamisen sopivaksi kestoksi 39 % vastaajista arvioi tunnin, kaksi tuntia tuntui sopivalta 37 %:lle ja kolme tuntia 17 %:lle vastaajista. Vapaaseen tekstikenttään joku muu -kohdassa kommentoitiin, että aika riippuu palvelusta tai asiasta, lisäksi palvelua toivottiin jopa 8 tuntia, johonkin kohdennettua. Nämä vastaukset osoittavat myös sitä, että avuntarve on suurempaa pienellä osalla vanhempia.

Kysymys 18. Mikä olisi sopiva tapaamisen ajankohta? Lähes puolet, eli 46 % toivoi saavansa apua arkipäivinä, 37 % viikonloppuna. 54 %:lle vastaajista sopivin ajankohta oli 16—18 välisenä aikana, 20 %:lle 8—12 välisenä aikana ja 15 % 12—16 välisenä aikana. Tarvetta avulle aamulla ennen klo 8 tai nukkumaanmenon aikaan ei ollut. Iltapäivä ja alkuilt ovat tärkeä ajankohta tuen saamiselle. Tämä selittyy työssäkäyvien aikatauluilla, mikä näkyy ristiintaulukoimalla tapaamisen ajankohta ja sopiva ajankohta (kuvio 11). Viikonloppuna tapaamisen toive nousee yllättäen korostetusti työelämän ulkopuolella olevien vastauksissa.

18. Mikä olisi sopiva tapaamisen ajankohta?

Vastaajien määrä: 41, valittujen vastausten lukumäärä: 72

Kuvio 11. Tapaamisen ajankohdan sopivuus riippuen onko vastaaja työelämässä vai sen ulkopuolella

Kysymys 19. Oletko hakenut tukea aikaisemmin perheen haasteisiin? Vastaukset jakautuivat kyllä 37 % ja ei 63 %. ”Kyllä” vastanneet ohjautuivat tarkennettuihin kysymyksiin ja avoimia vastauksia saimme 20.

Kysymys 20. Mistä olet hakenut tukea tai apua ja mihin haasteisiin? Vastauksissa kävi ilmi, että useat perheet olivat saaneet apua neuvolasta tai perheneuvolasta esimerkiksi lapsen nukkumattomuuteen, vuorovaikutuksen haasteisiin, kaksosten hoitoon ja oman mielenterveyden haasteisiin. Vanhempi on ohjattu hoidon piiriin, kunhan on osannut sanoittaa tilanteensa ensin neuvolassa. Apua on haettu kotipalvelusta, perhetyöntekijältä, tukiperheeltä, psykoterapeutilta tai sosiaalihuollosta muun muassa omaan jaksamiseen, mielenterveyden hoitoon, lapsiperhearjen pyörittämiseen yksin tai lapsen ollessa vilkas sekä vanhemman

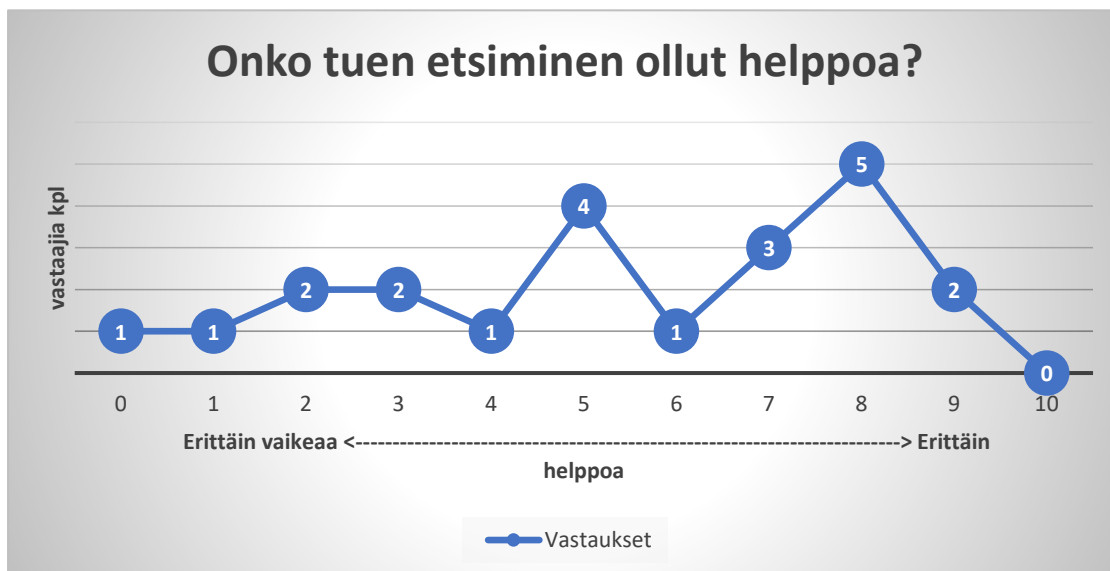
sairauden aiheuttamien haasteiden ajalle. Vastauksissa kävi myös ilmi, että vaikka apua on haettu, sitä ei ole aina saatu ja perheitä on pompoteltu palvelusta toiseen.

Arjen kuormittavuuteen vammaispalvelulta, mutta heidän mielestään lapsi ei ole "tarpeeksi haastava" eikä tukiperhettä tms. ole saatavilla muuta kuin hankkimalla perhe/apu itse. Samaan aikaan apua ja tukea haettaessa neuvolan kautta, ohjaavat he hakemaan apua vammaispalveluilta.

Tukea on vaikea ollut saada, kun ei ole ollut tarvetta selkeälle tuelle, tuki mitä olemme tarvinneet on ollut lapsen vaikea oireisessa allergiassa vauva-aikana, mitään tukea en saanut siihen, että omat unet oli 2-4 h yössä. Päiväkoti toimii loistavasti, mutta koulumaailmassa lapsen herkkyyttä on haastavaa saada esiin ja ymmärretyksi.

Toisen kerran yritin saada apua työn ja lasten hoidon yhdistämiseen kun esikoisella todettiin 1tyypin diabetes juuri ensimmäisen luokan alkaessa, en saanut minkäänlaista apua, edes lastensuojelusta. Olisi pitänyt jättää 6v moneksi tunniksi yksin selviämään diabeteksen kanssa aamuisin ja iltapäivisin, kun vanhemmat töissä.

Kysymys 21. Onko tuen etsiminen ollut helppoa? (voit klikata tai liu'uttaa haluamaasi kohtaan). Kyselyssä palkkia liu'utettiin itselle sopivaan kohtaan, miten tuen etsimisen on kokenut. Kuviossa 12 näkyy, että vastaajien vastaukset jakautuivat Erittäin vaikean ja Erittäin helpon välillä. Painopiste on kuitenkin helpon puolella.

Kuvio 12. Vanhempien kokemuksia tuen hakemisen helppouteen tai vaikeuteen

Kysymys 22. Miksi? Mitkä asiat vaikuttivat, että vaikeaa/helppoa? Jatkokysymyksenä halusimme tietää, mitkä asiat vaikuttivat tuen etsimisen vaikeuteen tai helppouteen. Saimme 22

vastausta. Tuen etsiminen oli ollut vaikeaa mm. oikean avun tarjoajan puuttuessa, koettiin, että apua on vähän tarjolla ja siitä ei kerrota. Tukea ei välttämättä saanut, ellei sitä osaa vaatia ja vanhempi koki, että häntä pompoteltiin palvelujärjestelmässä edestakaisin.

Koska kehitysvammaisen lapsen kanssa oikeaa avun tarjoajaa ei tunnu löytyvän.

Kun yritin selvittää saako mitään apua kouluikäisen kanssa, minua ohjattiin edestakaisin.

Missään ei kerrota mitä apua voisi saada. Tuntuu että asiat pidetään salassa.

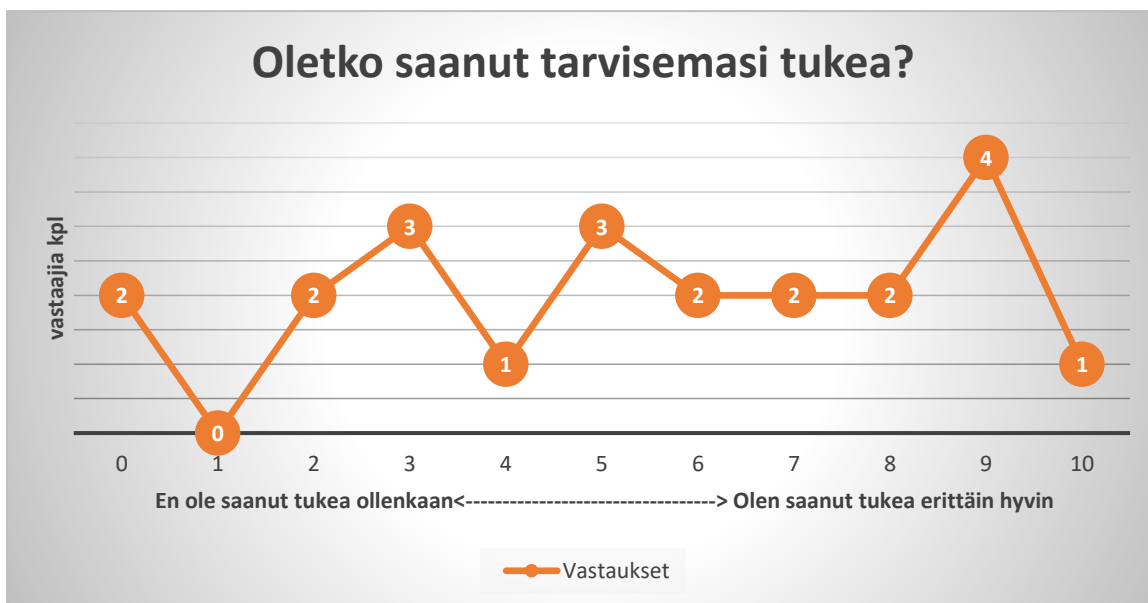
En ole saanut apua silloin kun sitä eniten olisin tarvinnut, sain apua vasta kun kerroin etten täältä poistu ennen kun apua tulee, jolloin olin jo 6 kk pyytänyt apua.

Tuen hakeminen koettiin myös helpoksi. Useampi vastaaja oli hakenut ja saanut apua neuvolan kautta, ja se koettiin vaivattomaksi. Oman tilanteen ymmärtäminen ja kertominen siitä neuvolassa oli tehnyt avun hakemisen helpoksi. Terveystieteiden työkenttelevän oli helppo hakea apua, koska tieto mistä apua voi hakea, oli hänellä valmiina.

Olin jo niin väsynyt että tiesin tarvitsevani apua lapsen kanssa.

Sairauden vakavuus johti helppouteen, mutta järjestelmän taipumus laittaa perheitä yhteen muottiin, aiheutti ylimääräistä keskustelua.

Kysymys 23. Oletko saanut tarvitsemaasi tukea? (voit klikata tai liu'uttaa haluamaasi kohtaan) Tässäkin kohdassa kyselyä palkkia liu'utettiin kohtaan, jonka kertoi vastaajan kokemuksen tuen saamisen onnistumisesta (kuviot 13). Kokemukset tuen saannista vaihtelivat paljon ja vastaukset jakaantuivat aika tasaisesti negatiivisen ja positiivisen välillä. Vastajista kaksi koki, etteivät olleet saaneet tukea ollenkaan ja toisessa ääripäässä muutamat olivat kokeneet saavansa tukea erittäin hyvin.

Kuvio 13. Vanhempien kokemuksia tuen saannista; onko tukea saatu, kun sitä on haettu

Kysymys 24. Mitkä asiat ovat estäneet tai edistäneet tuen saantia? Asiat, jotka edistivät tuen saantia, riippuivat usealla vastaajalla oma-aloitteisuudesta. Lisäksi mainittiin, että lapsen diagnoosin saaminen pisti rattaat liikkeelle ja että avuntarpeen tiedostaminen edisti asiaa.

Asioiden eteenpäin laittaminen ja asian esille otto.

Oma avoimuus ja rehellisyys on helpottanut tuen saantia. Sekä neuvolan ja perhe-neuvolan henkilökunnan avoimet kysymykset ja auttamisenhalu. Myöskin tieto vai-tiolovelvollisuudesta antaa rohkeutta avoimuuteen.

Edistänyt oma aktiivisuus on se että on jaksanut vaatia apua.

Avun saamista estäneet seikat olivat moninaisempia. Joku vastaajista koki, että avun pyytämällä olisi käänteinen vaikutus itseensä uskomiseen. Sen sijaan jotkut vastaajista olivat kokeneet, että oikeanlaista tukea ei ollut tarjolla, vaikka tarve sille olisi ollut.

En ole halunnut hakea yhtään enempää tukea, koska siitä tulee käänteinen vaikutus. Siinä menettää uskon omaan pärjäämiseen ja kykyyn. Sen takia uskon matalan kynnyksen palveluihin.

Se ettei kyseisiä apuja ole olemassa mitä mejän perhe tarvitsee.

Se ettei kaupungilla ollut tarjota mitään koska lapsi ei ollut varhaiskasvatuksen piirissä enää (kouluun menossa..) ja kouluikäisille ei tarjota aamu toimintaa, iltapäiväkerho on

klo 16 asti. Molemmat vanhemmat vuorotyössä. Toinen välillä 7-19 ja toinen 3-vuorossa..

Estäväksi tekijäksi tuen saannille kerrottiin myös alueen taloustilanne, jonka takia tukea ei voinut saada. Kriteerien täyttymisen riittämättömyys sekä pitkät jonot palveluihin estivät tuen saannin. Vanhemmat kokivat myös, ettei perheen kokonaistilanteeseen pureuduttu tarpeeksi, jotta lapsen oireiluun olisi löydetty syy ja tuen tarve olisi selvitetty.

Kysymys 25. Kerro lyhyesti, mikä sinua ja perhettäsi auttaa / auttaisi jaksamaan. Halusimme selvittää avoimen kysymyksen avulla, että mikä auttaisi perheitä jaksamaan paremmin. Vastauksia saimme 34 vanhemmalta. Useassa vastauksessa nousi tarve vanhempien yhteiselle ajalle, mutta myös koko perheen kanssa vietetty yhteinen aika koettiin voimavarana.

Puolison kanssa yhteinen aika ja arjesta irtautuminen.

Läpikäytyt vaikeudet ovat vahvistaneet meitä ihmisinä. Tavalliset perheen yhteiset peli-illat, ulkoilut, retket ja seikkailut. Vanhempina annamme toisillemme tilaa ja otamme myös omaa aikaa päivittäin. Ystävät, sukulaiset ja mielekäs työ ovat myös tietenkin osa tasapainoa.

Tukiverkko, vertaistuki ja ystävät koettiin vahvistavana tekijänä arjen jaksamisessa. Myös lyhyen varoitusaajan ulkopuolinen hoitoapu koettiin tarpeelliseksi satunnaisesti.

Ystävyys suhteet ja perhesuhteet auttaa voimaan hyvin.

Ystävien vertaistuki, ylipäättään vertaistuki.

Että olisi ystäviä enemmän. Meillä ei ole isovanhempia, ketkä olisivat apuna arjessamme.

Perhettämme auttaa jaksamaan satunnainen sukulaisten lastenhoitoapu, vanhempien vuorotellen ottama oma aika sekä arjen aikataulutus ja rytmitys. Lisäksi ajattelen, että jaksamisessa auttaa riman laskeminen vanhemmuudessa ja kodinhoidollisissa asioissa silloin, kun voimavarat ovat vähemmät.

Meidän perhettä auttaa konkreettinen lastenhoitoapu silloin kun on konkreettisia esteitä itsellä.

Esim kolmannen sektorin palvelut. Seurakunta? Varamummo tai pappi, läheinen joka tulisi arkeen mm huolehtimaan tarvittaessa lapsista tai tekemään yhdessä jotain kivaa.

Mielestäni uusperheille pitäisi löytyä enemmän apua. Kaikki ei toki ole samanlaisia, jossa uusi puoliso ottaa suoraan vanhemman roolin ja hoitaa kaiken, mutta kyllä se raskasta silti on. Meidän tilanne ei ole kuitenkaan tavanomainen ja eniten tuo haasteita, kun lapsen äiti on jaksoja poissa, jolloin lapsikin oireilee siitä. Toinen on tietysti, kun ei ole kunnan lähipiiriä lähellä niin asia on vain kestävä.

Saada matalalla kynnyksellä apua murrosikäisen kanssa, arjen haasteisiin.

Lisäksi omasta hyvinvoinnista huolehtimisen, unen ja rutiinien koettiin auttavan jaksamisessa. Liikunta ja tasapaino työn ja arjen yhteensovittamisessa olivat merkityksellisiä.

Riittävät yöunet ja rutiinit auttaa jo pitkälle. Jatkuva muutos olisi myrkyä lasten ololle.

Liikkuminen monipuolisemmin.

Tasapaino työn ja vapaa-ajan välillä, hyvä päiväkot!

Uni olis kivaa. Ja lastenhoito apu.

Kysymys 26. Mitä emme osanneet kysyä? Tähän voit kirjoittaa omia ajatuksia kyselyyn liittyen. Vanhemmat saivat mahdollisuuden kirjoittaa omia ajatuksia kyselyyn liittyen. Vastauksia saimme 7 vanhemmalta. Vastauksista nousi esiin esimerkiksi neuvolatyöntekijöiden vaihtuvuus, mikä hidastaa tuen tarpeiden havainnointia sekä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa lastenhoitoapuna. Kaksi vastaajista halusi antaa meille hyvää palautetta. He kertoivat, että teemme hyvää työtä tärkeän ja ajankohtaisen aiheen parissa.

Vanhemmuuden tuen tarpeet voivat näkyä neuvolassa (riippuu työntekijästä). Neuvolatyöntekijät voivat kuitenkin vaihtua tiuhaankin (omalla lapsella neljäs työntekijä). Tämä hankaloittaa seuraamista, luottamista ja kanssakäymistä.

Yhteistyö kolmannen sektorin tms. kanssa, josta voisi saada lastenhoitoapua. Esim. meillä ei ole arjessa tukiverkkoja, jolloin vanhemmilla ei käytännössä ole koskaan yhteistä aikaa ilman lasta. Tämä ei ehkä ole akuutin tuen asia, mutta varmasti moni vanhempi pätkäilee samaa asiaa.

6.3.2 Kysely varhaiskasvattajille

Teimme varhaiskasvattajille rinnakkaisen ja osin saman kyselyn kuin vanhemmille. Näkökulmana oli saada selville, miten varhaiskasvatuksen puolella nähdään vanhemmuuden tuen tarpeet ja millaista tukea vanhemmuuteen tarvitaan varhaiskasvatuksen antaman tuen lisäksi. Kyselyyn vastasi 15 varhaiskasvatuksen opettajaa, 9 varhaiskasvatuksen hoitajaa, 1 lasten ohjaaja ja 1 avustaja.

Puolet vastaajista (taulukko 5) työskenteli 3—5-vuotiaiden lasten kanssa, reilu neljännes esiopetuksessa, vajaa 12 % oli alle kolmevuotiaiden ryhmässä. 3 työntekijää työskenteli näistä poikkeavassa ryhmässä, yksi 3—7-vuotiaiden erityisryhmässä, toinen 4-vuotiaiden ryhmässä ja kolmas 1—4-vuotiaiden ryhmässä. Lapsia ryhmissä oli 12—23. Keskimääräinen lapsiluku oli 18,58 lasta.

	n	Prosentti
0-3	3	11,54%
3-5	13	50%
Esiopetusryhmä	7	26,92%
Joku muu, mikä?	3	11,54%

Taulukko 5. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien ryhmän lasten ikäjakauma

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemykset haasteista

Kysymys 4. Millaiset asiat näet haastavan perheiden arkea? (voit valita useita vaihtoehtoja) Meille vastanneet 26 työntekijää olivat valinneet kaikkiaan 284 haastetta, eli keskimäärin lähes 11 haastetta / työntekijä. He olivat tunnistaneet kaikki ne haasteet, jotka olimme listanneet löytäneet.

Merkittävin haaste (taulukko 6), jonka varhaiskasvattajat olivat tunnistaneet perheiden elämässä, oli lapsen haastava käytös. Sen oli merkinnyt 96 % vastaajista. 88 % kirjasi rajojen asettamisen haasteet ja 69 % nukkumaanmenon haasteet. Vanhemman oman jaksamisen näki haasteellisena lähes 62 % vastaajista (punaiset nuolet).

Neuropsykologiset haasteet, ruutu-aika, ruokailut, uusperheen haasteet sekä työn ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen sai merkinnän 50—58 %:lta vastaajista. Lapsen sairaus, perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle, vuorovaikutus lapsen kanssa, vuorovaikutus puolison kanssa ja stressi nousivat esiin 30—45 %:ssa vastauksia (siniset nuolet).

Merkitsimme keltaisilla nuolilla ne haasteet, jotka nousivat esiin 20—30 %:lla vastaajista. Esille nousevat mm. perheen taloudelliset haasteet, parisuhteen sekä sisarus- ja kaverisuhteiden haasteet, kielitaito, vauvanhoito, kriisitilanteet perheessä sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat.

	n	Prosentti	
Lapsen haastava käytös	25	96,15%	←
Lapsen sairaus	10	38,46%	←
ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet	15	57,69%	←
Rajojen asettaminen lapselle	23	88,46%	←
Nukkumaan menon haasteet	18	69,23%	←
Lapsen levottomuus yöllä	7	26,92%	←
Ruutuaika	14	53,85%	←
Ruokailut	14	53,85%	←
Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)	6	23,08%	←
Oma jaksaminen	16	61,54%	←
Vanhemmuuden täydellisyyden tavoittelu	6	23,08%	←
Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle	8	30,77%	←
Vuorovaikutus lapsen kanssa	10	38,46%	←
Vuorovaikutus puolison kanssa	12	46,15%	←
Vauvan hoito	6	23,08%	←
Sisarussuhteiden haasteet	7	26,92%	←
Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)	6	23,08%	←
Parisuhde	6	23,08%	←
Uusperheen haasteet	13	50%	←
Stressi	9	34,62%	←
Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus	13	50%	←
Taloudelliset haasteet	7	26,92%	←
Kriisitilanne perheessä	6	23,08%	←
Kriisitilanne lähipiirissä	5	19,23%	
Koronan aiheuttama huoli	7	26,92%	←
Päihdeongelmat	6	23,08%	←
Mielenterveyden haasteet	6	23,08%	←
Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus	3	11,54%	

← yli 60 % ← 30–60 % ← 20–30 %

Taulukko 6. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemys siitä millaiset asiat haastavat perheiden arkea

Kysymys 5. Miten haasteet näkyvät varhaiskasvatuksessa? Kerro esimerkkejä. Jaoimme haasteet erilaisiin kategorioihin ja vastauksista nousi yhdeksän erilaista teemaa. Lapsen levoton käytös ja siitä seuraavat haasteet nousivat eniten esille vastauksissa.

Rajattomuus ja levottomuus lisää koko ryhmän levottomuutta. Aika kuluu järjestyksen ylläpitoon.

Lapsen/lasten levottomuus esim. ruokailuissa tai keskittymistä vaativissa tehtävissä/arjen toiminnoissa, peruskäytöstapojen puuttuminen osalta (opetellaan päiväkodissa), jatkuva huomiohakuisuus aikuiselta, lasten kiroilu, töniminen, lyöminen, leikeistä ulos jättäminen, aikuisen ja muiden auktoriteettien kunnioittamattomuus, heikollaiset leikkitaidot esim. 4-5 vuotiaalla lapsella (tämän ikäisellä tietyt leikkitaidot tulisi yleensä olla hallussa.)

Levoton käytös, aggressiivisuutta, vaikea rauhoittua, keskittymisongelmia, ei kuunnella aikuista, eikä kunnioiteta.

Rajojen asettamisen vaikeus nähtiin merkittävänä haasteena varhaiskasvatuksen arjessa. Siellä se näyttäytyi uhmakkaana käytöksenä sääntöjä kohtaan sekä muiden huomioon ottamisen vaikeutena.

Vanhempien on haastavaa asettaa lapsille rajoja. Tämä näkyy monasti meidän arjessa päiväkodissa ja monelle lapselle ei -sana ja toisten huomioon ottaminen on vierasta. Käytösongelmat ja levottomuus on lisääntynyt, joihin osaltaan vaikuttaa liiallinen ruutuaika.

Rajattomuutena/rajojen testaamisena - lapsenturvattomuutena kun aikuinen ei ole rajannut lasta ja lapsi ottanut "vallan".

Esim. Ei uskalleta tai osata laittaa lapselle rajoja. Pelätään lapsen kiukkukohtauksia, jos rajoitetaan. Ei tunnisteta lapsen tarpeita. Annetaan lapsen "määrätä". Ei anneta lapselle tarpeeksi huomiota tai läsnäoloa. Ei ymmärretä sen tärkeyttä.

Ruokailun haasteet näkyivät myös avoimessa vastauskentässä. Yhteiset ruokailuhetket ja erilaisten ruokien maistaminen koetaan haasteina varhaiskasvatuksessa. Lisäksi työntekijät nostavat esille vanhemmuuden taitojen puutetta.

Perheissä syödään vain lapselle mieluisia ruokia, uusien makujen maisteleminen päiväkodissa monelle hyvin haastavaa.

Lapsi on perheen ainokainen, vanhemmat tekevät liikaa lapsen puolesta, silottavat pettymysten yms. kohtaamista. Lasta ei saada illalla nukkumaan, vanhemmat väsyneitä noudattamaan iltarutiineja. Lapsen kuivaksi oppiminen kestää pitkään, vaippalapsen isossa lapsiryhmässä päiväkodissa.

Väkivaltaisten pelien tuomat vaikutukset näyttäytyivät siten, että pelit kulkevat päiväkotiarjessa puheiden ja leikkien muodossa eri tavoin. Myös pelien tuoma "valmis maailma" heikentää lasten mielikuvitusta.

Jos kotona vanhemmat pelaa korkeikärajallisia pelejä joita lapsi seuraa vierestä, niin lapsi elää siinä pelimaailmassa ja saattaa luulla että kaikki siinä on todellista. Josta syystä hoidossa leikit saattaa olla pelkkää ampumista, lelujen heittelyä, kaverin satuttamista, kovaa huutoa/ääntelyä ja piirustuksissakin saattaa näkyä sotaa ja ammuttaa. - Jos kotona on jo oma puhelin tai muuten pelataan paljon, niin hoidossa on vain tylsää eikä halua tehdä mitään, kun lapsen mielestä on lällyjä juttuja ja haluisi vaan pelata tai olla puhelimella. varsinkin jos sattuu olemaan isompi sisarus, niin haluisi olla samanlainen kuin se sisarus eikä kiinnostusta löydy hoidossa muista kavereista tai leikeistä kun on lällyjä juttuja.

Pelit tulevat leikkeihin mm. taistelua ihan fyysisesti.

Perheiden erilaiset haasteet näyttäytyvät lasten käytöksessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi kasvatuserot tuovat haasteita yhteistyölle vanhempien kanssa.

Yhteishuoltajuus/ asumisen vuorottelut ja uusperhekuviot, mikäli vanhemmat ovat huonoissa väleissä keskenään, heijastuvat lapsen käytökseen ja päiväkodin sekä vanhempien yhteistyöhön.

Esim. liian usein vaihtuvat parisuhteet luovat turvattomuutta. Liian pitkät hoitoajat ja lomien puute väsyttää myös lasta.

Lapsi on levoton viikonlopun tai lomien jälkeen tai eroperheissä eri vanhemman kanssa olon jälkeen. Levottomuus yleensä, suuri huomion haku. aika paljon siis lisääntyneessä määrin näkyy meidän arjessa perheiden ns. hätä tai avuttomuus.

Erilaiset kasvatusnäkemykset tai erilainen kasvatuskulttuuri päiväkodin ja perheen kesken.

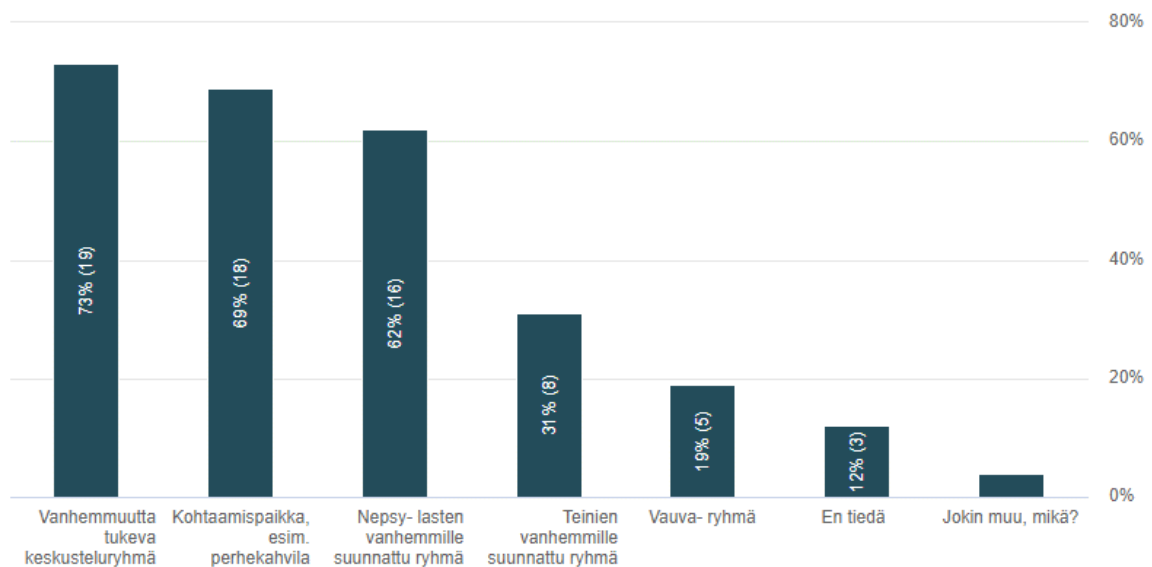
Työntekijät toivat lisäksi esille sen, kuinka vaikeaa perheiden on saada apua, vaikka tuen tarve on tunnistettu. Varhainen tuki jää siis helposti puuttumaan. Vanhemmilla on myös tarve jutella työntekijöiden kanssa tuonti- ja hakutilanteissa, joten haasteena nähtiin, että onhan työntekijällä taito kuunnella ja olla tukena vanhemmalle.

Tuen muodot varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksissa

Kysymys 6. Minkälaista tukea perheet voisivat kaivata varhaiskasvatuksen antaman tuen lisäksi? (voit valita useita vaihtoehtoja) Tuki ja käytännön apu arjen pyörittämiseen nähtiin kaikista tärkeimmäksi, sen valitsi 73 % vastaajista. Keskustelu ja perheohjaus oli 69 %:n mielestä tarpeen. Yhteistyön neuvolan ja perheneuvolan kanssa valitsi 62 % vastaajista. 54 % näki perheohjauksen hyödylliseksi myös verkossa tapahtuvana palveluna ja 54 % kaipasi yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. 42 % vastaajista ajatteli, että vanhempien olisi hyvä

saada levätä jonkun huolehtiessa lapsista. 38 % ajatteli, että vertaistuki saman kokoneiden vanhempien kanssa olisi tärkeää. Chatissa tapahtuva keskustelu nousi 31 %:ssa vastauksia. Ryhmässä tapahtuvaa ohjausta arvioi tarvittavan 19 %. Avoimeen vastausvaihtoehtoon oli kirjattu toive vanhan ajan kotipalvelusta, jossa kodinhoitaja tulee kotiin hoitamaan lapset ja kodin, esimerkiksi sairauden aikana. Yksi kaipailla perheterapiapalveluita perheille ja toinen vastaaja muistutti, että varhaiskasvatus tekee yhteistyötä neuvolan kanssa mm. laajennetun 4-vuotistarkistuksen yhteydessä.

Kysymys 7. Millaista ryhmässä tapahtuvaa toimintaa perheille olisi hyvä järjestää? (voit valita useita vaihtoehtoja) Varhaiskasvatuksen työntekijöistä 73 % kannatti vanhemmuutta tukevaa keskusteluryhmää. Kohtaamispaikka, esim. perhekahvila kannatti 69 %. Nepsy-lasten vanhemmille suunnattu ryhmä nähtiin myös tärkeänä, sitä kannatti 62 %. Teinien vanhemmille suunnattu ryhmä sai kannatusta 31 %:ssa ja vauvaryhmä 19 %:lla vastaajista (kuvio 14). Kolme vastaajaa ei osannut sanoa, millaista ryhmämuotoista palvelua olisi hyvä olla tarjolla. Yksi oli kommentoinut avoimessa kentässä, että haluaisi tukea / apua haasteellisen lapsen kanssa.

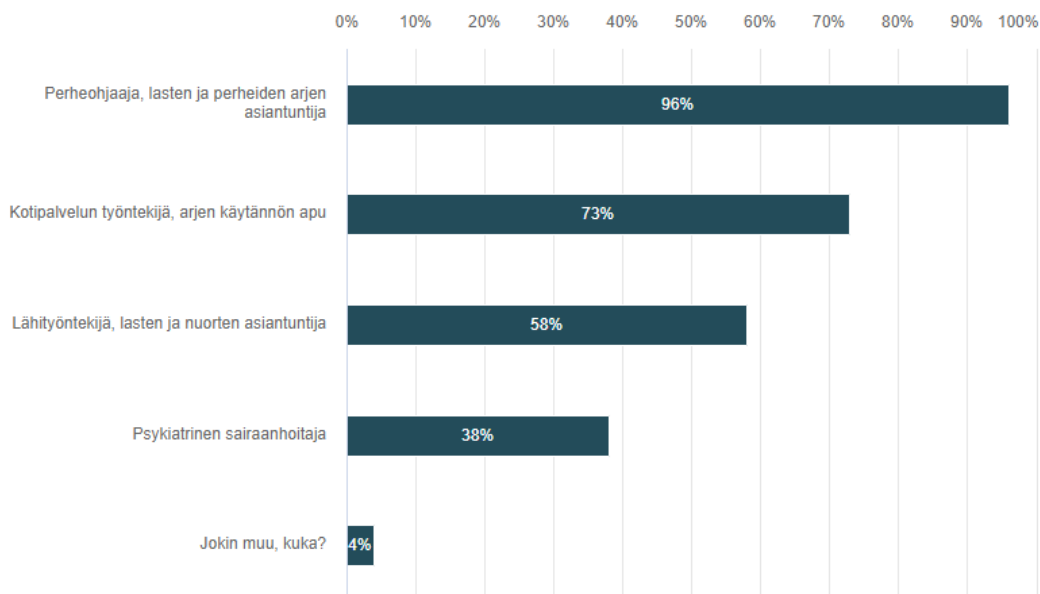

Kuvio 14. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemys hyvistä perheille suunnatuista ryhmätoiminnoista

Yhteistyö Arjen tuen palveluiden kanssa

Varhaiskasvattajille esiteltiin lyhyesti Arjen tuen palveluiden erilaiset työntekijät, perheohjaaja, lähityöntekijä, psykiatrian sairaanhoitaja ja lapsiperheiden kotipalvelu. Kysymys 8. Arvioi lukemasi perusteella kuka tai ketkä voisivat tarjota sopivaa ohjausta perheille? (voit

valita useita vaihtoehtoja) Kannatusta saivat (kuvio 15) perheohjaaja 96 %, kotipalvelun työntekijä 73 %, lähityöntekijä 58 % ja psykiatrian sairaanhoitaja 38 %. Yksi vastaaja oli ehdottanut lisäksi seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöitä ja diakoniatyöntekijöitä.

Kuvio 15. Varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä kuka tai ketkä Arjen tuen palveluiden työntekijöistä sopisi tukemaan perheitä

Kysymys 9. Millaista yhteistyötä toivoisit edellä mainituilta työntekijöiltä varhaiskasvatuksen kanssa? Vastauksia saimme 25, joista erottui neljä erilaista teemaa. Lähes puolet vastanneista toivoivat avointa yhteistyötä, jolloin myös varhaiskasvatus on selvillä perheen kokonaistilanteesta, mikä auttaa tukemaan lasta paremmin varhaiskasvatuksen arjessa. Työntekijät toivoivat myös käytännön vinkkejä ja tukikeinoja liittyen haastaviin tilanteisiin.

Keskustelua, jotta saisimme paremman kokonais kuvan perheen arjesta. Se auttaisi meitä ymmärtämään paremmin perhettä ja näin osaisimme omalta osaltamme tukea heitä paremmin.

Jos vanhemmuudessa haasteita lapsen kanssa, niin yhteistyötä miten lasta ja perhettä tukea vaikeassa tilanteessa. Vinkkejä mitä haastavan lapsen kanssa voi tehdä / kokeilla varhaiskasvatuksessa.

Alkukartoitus varhaiskasvatuksen näkökulmasta keskustellen yhteistyötahon kanssa. Seurantapalaveri yhdessä yhteistyötahon ja vanhempien kanssa.

Olemalla yhteydessä, jotta minimissään tiedettäisiin perheen olevan jonkin tukitoimen piirissä sekä yhteisiä tapaamisia.

Työntekijät kokivat tärkeänä, että varhaiskasvatuksella olisi infopaketti tarjolla olevista palveluista, jotta he osaisivat ohjata perheitä palveluiden piiriin. Toivottiin myös, että palveluiden edustaja tulisi paikan päälle, jolloin vanhemmilla olisi mahdollisuus matalalla kynnyksellä mennä juttelemaan edustajan kanssa.

Voisivat tulla meille antamaan jonkinlaisen tietopaketin/ vinkkejä jotta me osattaisiin antaa ohjeistuksia/ neuvoa vanhempia ja antaa heille tukea haastavissa tilanteissa. Voisivat myös pitää vanhemmille infotiedotteen ja keskustella vanhempien kanssa kokemuksista ja antaa heille sitten yleisvinkkejä.

Ilmoitusta päiväkodille mitä on tarjolla jotta me voisimme ohjata huoltajia sen pariin.

Isosti mainoksia heidän tarjoamastaan palveluista johtajien välityksellä päivähoidon virallisiin ilmoituskanaviin. Lahden varhaiskasvatuksen sivuille.

Työntekijät ilmaisivat huolensa siitä, että perheillä on tarvetta tuelle ja keskustelulle arjen rutiinien kanssa, mutta he kokevat, että mahdollisuudet auttamiseen ovat rajalliset. Käytännön apu perheiden arkeen nähtiin tärkeänä.

Arjessa tuntuu että nimenomaan perheet tarvitsevat sitä tukea ihan perusasioihin ja arjen rutiineihin. Tällä hetkellä varhaiskasvatus joutuu liikaakin keskustelemaan vanhemmuudesta ja perheiden pulmista, vaikka meidänkin mahdollisuutemme ovat rajalliset. Varhaiskasvatusikäisten lasten pulmat ovat usein koko perheen dynamiikasta riippuvia ja siksi perhehoitoon ja kotipalveluihin liittyvät tehtävät tulevat ensimmäisenä mieleen.

Apua, vinkkiä, lähityötä, ohjausta perheille.

Tärkeäksi koettiin myös, että erilaisia tukikeinojen tarpeita arvioitaisiin nopeammin. Tällä hetkellä jonot ovat liian pitkät, ja varhainen tuki jää tämän takia puuttumaan. Lisäksi toivottiin säännöllisyyttä palveluiden saannille.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, joka onkin lähtökohta koko opinnäytetyöskentelylle. Tutkimuksen tulee olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa. Lainsäädännön kautta syntyvät rajat, joiden mukaan tutkijat toimivat ja soveltavat hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. On kuitenkin tärkeä muistaa, että päävastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta ja toteuttamisesta tutkimusprosessissa kuuluu tutkijalle.

Opinnäytetyön ohjaajat ja korkeakoulun johto ovat myös vastuussa oikeiden käytänteiden toteuttamisesta opiskelijaohjaamisen, tukemisen ja ohjeistuksen kautta. (TENK 2012, 6; Arene 2019, 8.)

Vilkan (2014, 150—154) mukaan määrällisen tutkimuksen tulosten luotettavuutta pystytään mittaamaan eri tavoin. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa, että mikäli tutkimus toistetaan, pysyvät tulokset samanlaisina tutkijasta riippumatta. Luotettavuutta voidaan tarkastella lisäksi mittaukseen liittyvillä asioilla, kuten tutkimuksen tarkkuudella, jolloin tarkastellaan esimerkiksi vastausprosenttia tai mittausvirheitä, eli toimiiko kysely niin kuin kuuluukin. Tutkimuksen validius tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa onnistuttiin mittaamaan sitä, mitä pitikin mitata. Validiteettia voidaan arvioida esimerkiksi kysymysten ja vastausvaihtoehtojen tarkastelulla. Mikäli tutkija ja tutkittava ymmärtävät asiat samalla tavalla tai mikäli tutkija on onnistunut kääntämään teoreettiset käsitteet arkikielelle, tutkimus on validi. Tutkimuksen reliabelius ja validius rakentavat kokonaisluotettavuuden tutkimukselle. Mikäli mittaamisessa on mahdollisimman vähän virheitä ja otanta edustaa perusjoukkoa, tutkimuksen kokonaisluotettavuus on hyvä. Sitä voidaan arvioida uudelleen mittaamisella. Kokonaisluotettavuutta voidaan parantaa tutkimuksen aikana muun muassa tarkastelemalla, että kaikki tarvittava informaatio on mittauksessa mukana, kysymykset ovat helppoja ymmärtää, lomake on testattu ja sen jälkeen muutokset on tarkastettu ja tutkimusprosessi toteutetaan suunnitellusti, huolellisesti ja rehellisesti.

Tutkimuksen kokonaisluotettavuutta voidaan lisätä myös reflektoidulla muiden kanssa. Ulkopuolisten kommentoijien, kuten vertaisten tai ohjaajan, kanssa voidaan käydä keskustelua esimerkiksi kyselyn sisällöstä, kysymysasetteluista, teoreettisten käsitteiden läpikäynnistä tai tutkittavien valinnasta. Määrällisen tutkimuksen kokonaisluotettavuuteen vaikuttaa lopulta tutkimukselle nimetty vaatimustaso, joka vastaa kysymykseen, miten tutkimus tehdään. Tutkimus tehdään aina tieteelliselle tutkimukselle määrättyjen vaatimusten mukaan. Siihen kuuluvat esimerkiksi tutkimuksen avoimuus eli tutkittaville on annettu riittävä tieto tutkimuksesta, tulokset ovat saapuneet tutkijalle puolueettomasti, eikä niitä voi vääristellä, muuttaa tai poistaa, tutkimuksen tulee hyödyttää muita eli tietoa pitää pystyä soveltamaan, tutkimuksessa noudatetaan tutkimusetiikkaa ja tutkimus säilyttää tutkittavien yksityisyyden sekä aikataulussa pysyminen. (Vilka 2014, 150—154.)

Luotettavuuden mittaamisen eri osa-alueet tulivat opinnäytetyössämme esille monella tavalla. Kun tarkastellaan kyselyä, varmistimme kyselyn toimivuutta ja kysymysten ymmärrettävyyttä, reflektoidimme ohjaajamme, toimeksiantajamme ja vertaisten kanssa kysymyksiä ja niiden eettisyyttä sekä sitä, kannattaako jotain asiaa kysyä ollenkaan. Pohdimme esimerkiksi, voimmeko kysyä työntekijöille suunnatussa kyselyssä vastaajan ammatin kohdalla,

onko vastaaja päiväkodin johtaja. Päädyimme poistamaan vaihtoehdon kahdesta syystä: johtaja ei ole ammattinimike sekä vaihtoehdon valitessaan vastaajan anonymiteetti voi heikentyä, koska johtajan ominaisuudessa olisi vastaamassa vain kolme henkilöä. Perhekokoa kysyttäessä pohdimme myös, mihin asti lasten lukumäärää kysytään. Päädyimme siihen, että vaihtoehdoista suurin oli neljä lasta tai enemmän, koska mitä enemmän perheessä on lapsia, sitä suurempi mahdollisuus tunnistettavuudelle on. Kerroimme kyselyn alussa itses-tämme, siitä miksi kysely tehdään ja miten siihen vastaamalla voi vaikuttaa palveluiden ke-hittämiseen. Korostimme sitä, että vastaajan tietoja ei kerätä missään vaiheessa, joten ano-nymiteetti säilyy. Analysoimme tuloksia sellaisena kuin ne Webropoliin tulivat eli emme muokanneet tai poistaneet vastauksia. Tutkimuksen tulosten perusteella Arjen tuen palvelut pystyvät muokkaamaan palveluitaan tarvetta vastaaviksi, joten tutkimuksemme tuloksia pystytään soveltamaan ja hyödyntämään käytännössä. Noudatimme siis kaikin tavoin hy-vää tieteellistä tapaa tehdä tutkimusta.

Tutkimuksemme luotettavuutta perustelemme myös lähdevalinnoillamme. Käytimme moni-puolisesti hyödyksemme tuoreita kotimaisia sekä kansainvälisiä tutkimuksia, pro gradu -tutkielmia sekä alan kirjallisuutta. Lähteemme tukivat sitä, että osasimme kysyä kyselyssä oikeita kysymyksiä. Näin pystyimme vahvistamaan kyselyn tuloksia reflektoimalla niitä lue-tun kirjallisuuden kautta. Luotettavuuden varmistamiseksi olisimme toivoneet hieman suu-rempaa vastausmäärää. Varauduimme riskiin liian pienestä otannasta jo ennalta, kysymällä myös varhaiskasvatuksen työntekijöiltä heidän havaintojaan perheiden kohtaamista haas-teista. Lisäksi hyödynsimme avoimia kysymyksiä molempien ryhmien kohdalla, jotta saimme täydentävää ja vahvistavaa tietoa perheiden haasteista ja tuen tarpeista.

Tutkimusta tehdessä tutkijan tulee ottaa huomioon eettiset käytännöt sekä lainsäädäntö. Tutkimuksissa on sekä yksityisyyttä että tekijänoikeuksia käsitteleviä asioita, jotka tulee sel-vittää ohjeiden mukaan. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat lisäksi herkkyyden eettisten kysymysten suhteen, huolellisuus, tarkkuus sekä rehellisyys tutkimustyössä, avoimuus tu-lostojen julkaisemisessa, luottamuksellinen tiedon kerääminen sekä käsittely. (Vilka 2014, 91.) Muiden työ ja saavutukset tulee ottaa työssä kunnioittavasti huomioon ja viitata heidän julkaisuihinsa asianmukaiseen tapaan. Aikaisemmille saavutuksille tulee osata antaa arvoa ja osoittaa aiemman tutkimuksen merkitys omassa tutkimuksessamme. (TENK 2012, 6; Vilka 2014, 91.) Asianmukaiset tutkimusluvut ja yhteistyösopimus takasivat, että tutkimuk-semme oli virallinen ja lähtökohdat tutkimukselle olivat eettisten käytäntöjen mukaiset. Ai-kaisemmat tutkimukset olivat hyvänä tukena, ohjenuorana ja vertailukohtana tutkimuksel-lemme.

7 Tulokset ja johtopäätökset

7.1 Haastava arki ja tuen tarve

Suomalaisessa yhteiskunnassa on todettu paljon haasteita. Lastensuojelua tarvitaan liiankin paljon ja ennaltaehkäiseviä toimia tarvitaan, jotta suunta saadaan kääntymään. Lehdet ja sosiaalinen media nostavat esiin puutteita ja mm. tapaus Eerika ja Koskelan murha herättävät huolta lasten, nuorten ja perheiden tilasta. Korostuuko yhteiskunnassa ja perheiden arjessa liikaa ajatus, että jokaisen tulee pärjätä itse? Apua ei ehkä osata etsiä tai vastaanottaa. Tulkitaanko avun ja tuen hankinta epäonnistumiseksi? Tämä herättää ajatuksia siitä, että muidenkin kuin yksilön itsensä tulee tunnistaa tuen tarpeet. Tuen tulee olla tarjolla, ollen hyvin arkinen ja normaali asia. Tuen hyödyntäminen ei saisi leimata perhettä, sen tulisi olla helppoa hakea ja sitä tulisi saada ajoissa, ennen kuin haasteet kasvavat liian suuriksi. Nämä pohdinnat tuen tarpeista, tuen saannista ja sen hakemisesta ovat olleet vahvasti ajatuksissamme ja keskusteluissamme, kun olemme käyneet tutkimuksen tuloksia läpi.

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, mitä tuen tarpeita varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat ja varhaiskasvattajat tunnistavat. Millaista tukea vanhemmuuteen kaivataan? Miten yleistä tuen tarve on? Millaista yhteistyötä Arjen tuen palvelut voisivat tehdä varhaiskasvatuksen ja vanhempien kanssa? Näiden asioiden selvittäminen on ollut mielenkiintoista ja paljon ajatuksia herättävää. Avaamme tutkimuksemme tuloksia ja sen herättämiä ajatuksia alla olevissa osioissa. Tuomme esiin vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden antamia vastauksia vuoropuheluna ja vertaillen. Lisäksi esitämme omia ajatuksiamme tuloksista ja vertaamme niitä aiemmin esiin tuomaamme teoriapohjaan.

7.2 Tuen tarpeiden yhteenveto

Vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kysyttiin, mikä haastaa perheitä arjessa. Molemmat vastaajaryhmät tunnistivat paljon erilaisia asioita. Vanhempien vastauksissa nousi vahvimmin esiin oma jaksaminen, työn ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen, stressi ja vuorovaikutus puolison kanssa. Kun listaa jatketaan vielä nostamalla vastauksista lasten nukkumaanmenon haasteet, ruutuaika, haastava käytös, ruokailut ja taloudelliset haasteet, on esillä varmasti ne tyypillisimmät perheiden haasteet. Nämä samat haasteet nousevat esiin useissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa, joihin olemme perehtyneet.

Varhaiskasvatus nostaa listalta kärkeen näitä ihan samoja haasteita, tosin vähän eri järjestyksessä. Tuleekin muistaa, miten eri näkökulmasta vanhempi ja varhaiskasvatuksen työntekijä asiaa tarkastelevat. Vanhempi vastaa oman perheensä näkökulmasta, kun taas varhaiskasvatuksen työntekijät näkevät kokonaiskuvan ja ryhmän toimintaan vaikuttavat

käytös- ja toimintatavat varhaiskasvatuksessa. Kun kysymme heiltä haasteista, saamme vastaukseksi koko haasteiden kirjon, johon he työssään törmäävät.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden avointen kysymysten vastauksissa nousee esiin vanhempien vaikeus asettaa lapsilleen rajoja. Varhaiskasvatuksessa tämä näkyy siinä, että lapsi ei noudata sääntöjä eikä osaa ottaa toisia huomioon. Rajattomuus lisää myös käytösongelmia ja levottomuutta. Varhaiskasvattajat kokevat, että järjestyksen ylläpitoon kuluu liikaa aikaa. Osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä kokee, että rajattomuus lisää lapsen turvattomuuden tunnetta. Lisääntynyt levottomuus nousee vahvasti esiin suurimmassa osassa vastauksia.

Varhaiskasvatuksen työntekijöillä voi nousta esiin huolia perheen ja lapsen hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen työntekijät kertovat, että lapsi saattaa puhua perheen epävakaa tilanteesta ryhmässä. Lisäksi varhaiskasvatuksen työntekijät havaitsivat vanhempien kesken haasteita kommunikoinnissa ero- ja uusperhetilanteissa sekä lapsen vuoroasumisen tuomia haasteita ja yksi työntekijä toi esiin vanhemman elämäntilanteen epävakauden, kuten usein vaihtuvat parisuhteet. Työntekijät kuvasivat myös rytmien ja rutiinien puutteita perheissä. Ruokailut saattavat olla ongelmallisia, jos lapset ovat tottuneet syömään vain omia lempiruokiaan tai tavallinen arkiruoka ei kelpaa. Huolenpidossa, kuten lapsen hygieniassa, hampaiden pesussa ja lasten vaatetuksessa nähdään puutteita. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden esiin nostama huoli ei kohdistu kaikkiin lapsiin, mutta vaikuttaa siltä, että joka ryhmässä on lapsia, jotka herättävät huolen työntekijöissä.

Vanhempien kokemissa haasteissa ei tullut vastauksia, joissa olisi nostettu esiin vanhemman addiktiota, esimerkiksi päihteiden tai peliriippuvuuden suhteen. Kuusi varhaiskasvatuksen työntekijää, eli 23 % vastaajista, merkitsi vanhempien päihteiden käytön ja kolme, eli vajaa 12 % vastaajista, merkitsi vanhemman addiktion, esim. peliriippuvuuden perheen haasteisiin. Päihteiden käyttöä ei kuitenkaan kukaan ottanut esiin avoimissa vastauksissa, mutta vanhemman ja lapsen pelaaminen nousi esiin muutamissa vastauksissa. Lapsen pelaaminen ja ruudun ääressä oleminen nähtiin olevan kytköksissä lapsen käyttäytymiseen ja keskittymiseen. Varhaiskasvatuksen työntekijät arvioivat levottomuuden taustalla olevan rajattomuutta. Vastauksissa nousi lisäksi huoli lapsen tai vanhemman liiallisesta pelaamisesta tai ruudun ääressä olemisesta ja siinä, että vanhemmuuden taidossa on puutteita. Lapsi voi seurata vanhemman pelaamista ja sekoittaa todellisuuden ja pelimaailman. Lapsella itsellään voi olla ikätasoonsa nähden sopimattomia pelejä ja sovelluksia omassa puhelimesaan. Lapsi saattaa kokea, että ikätason mukaiset tekemiset ovat hänelle ”lällyjä”.

Osa levottomuudesta ja keskittymisen vaikeuksista voi johtua neuropsykologisista eli nepsy-haasteista. Lasten kasvaessa näitä haasteita voidaan tutkia ja diagnosoida, mutta

kovin pienillä lapsilla diagnoosia ei vielä ole. Joitain piirteitä voidaan ehkä tunnistaa jo hyvin pienissäkin lapsissa ja ottaa arjessa huomioon. Nepsy-osaamiselle on tarvetta jo päiväkotikäikäisten kanssa. Ne keinot ja tavat työskennellä, joita voidaan käyttää nepsy-lasten kanssa, eivät ole haitallisia kenellekään, vaan auttavat jokaista lasta keskittymisessä ja oppimisessa.

Perheen ulkopuoliset haasteet saattavat olla sellaisia, että ne nostavat vanhemmuuden vaatimuksia. Tähän voisi liittyä täydellisyyden tavoittelu, joka oli yhden lapsen perheissä yleisempää kuin useampilapsisissa perheissä. Vanhemmille tulee tarve suorittaa ja olla tiettyjen mittareiden mukaisia. Tämä saattaa selittää myös yhden lapsen perheiden tunnistamaa parisuhteen haasteellisuutta. Ensimmäisen lapsen syntyessä kaikki on uutta ja vanhempien tarve muuttua suurimmillaan. Jos vielä yritetään tehdä kaikki täydellisesti, varoa kaikkia virheitä ja huolehtia kaikesta erinomaisesti, ovat vanhempien paineet valtavat. Tähän Sinkkonenkin (2008, 13) viittaa kirjoittaessaan vanhemman muutoksista lapsen syntyessä. Alatalon (2015, 4, 12.) ja Aunolan ym. (2019, 1) mukaan nykyperheiden arkea kuormittavat haasteet oman jaksamisen, työttömyyden, syrjäytymisen ja sisäisten haasteiden, kuten erojen ja uusperhekuvioiden kanssa. Moninaisten haasteiden keskellä moniammatillisen yhteistyön tarve korostuu entisestään, mikä näkyy myös varhaiskasvattajien vastauksissa.

Perhebarometrin tutkimuksesta 90 % vanhemmista kokee, että perhe-elämän ja työn yhdistäminen onnistuu erittäin tai melko hyvin, mutta saman aikaan kaksi kolmesta kokee, että työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa on jonkun verran hankaluuksia. (Sorsa & Rotkirch 2020, 76—77.) THL:n tutkimuksen mukaan työn ja perheen yhteensovittaminen on yleisin vanhempien jaksamisen haasteista ja 35 % oli sitä mieltä, että oli laiminlyönyt kotiasioita työnsä vuoksi (THL 2019, 7). Tutkimustuloksemme on linjassaan THL:n ja perhebarometrin tutkimustuloksia verratessa, yhteensovittamisen haasteita on. Vanhemmilta saaduissa vastauksissa reilu kolmannes ja puolet varhaiskasvatuksen työntekijöistä oli sitä mieltä, että arkea haastaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen.

7.3 Tuen muodot

Kartoitimme kyselyssä vanhemmilta, minkälaiselle tuelle heillä on eniten tarvetta nyt tai on ollut aiemmin. Vastauksista suurimmiksi tarpeiksi nousi ”aikaa levätä jonkun huolehtiessa lapsista” lähes puolella, ”vertaistuki” reilulla kolmanneksella, sekä ”tuki ja apu arjen pyörittämiseen” viidenneksellä. Vertaistuki ja kohtaamispaikka, mihin voi mennä kuuntelemaan asiantuntijaa liittyen erilaisiin arjen haasteisiin nousivat selkeäksi asiaksi, joka auttaisi perheitä jaksamaan paremmin. Vanhemmille tuntui olevan tärkeää kuulla, että muillakin perheillä on haasteita ja ettei niiden kanssa painita yksin. Erilaisista haasteista haluttiin

keskustella muiden vanhempien kanssa rennossa ilmapiirissä. Asia avautui hyvin vielä avoimen kysymyksen kautta, jossa kysyttiin mitä aiheita ryhmässä olisi hyvä käsitellä. Avoimelle keskustelulle toivottiin mahdollisuutta kohtaamispaikassa, mutta vanhemmat toivovat lisäksi, että he pääsisivät kuuntelemaan asiantuntijaa erilaisiin arjen haasteisiin liittyen ja vanhemmat voisivat keskustella aiheista ja jakaa omia kokemuksiaan ilman tuomitsemista.

Vertaistuen merkitys ja tukiverkon tärkeys nousivat esiin myös kysymyksessä, mikä auttaisi perhettä jaksamaan. Perhettä auttaa jaksamaan vanhempien mahdollisuus viettää välillä aikaa kahdestaan, ottaa aikaa myös yksin itselleen sekä ystävyys- ja perhesuhteiden hyvinvointi. Monille vanhemmille tukiverkko merkitsi isovanhempia ja sukulaisia ja näiden puute aiheutti kokemuksen, että tukiverkkoa ei ole.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastaukset kysymykseen, millaista tukea perheet voisivat kaivata varhaiskasvatuksen antaman tuen lisäksi, olivat vanhempien vastauksia pysäyttävämmät. Varhaiskasvatus näki vahvemmin, että perheet kaipaavat monipuolisempia tuen muotoja. Pohdimme, miksi näin on. Olisivatko vastaukset yhtenäisempiä, mikäli vanhempien vastausprosentti olisi ollut korkeampi? Olemmeko onnistuneet motivoimaan erilaiset perheet vastaamaan kyselyyn, vai jättikö juuri eniten tukea tarvitseva osa vastaamatta? Yksi syy varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemykselle lienee kuitenkin siinä, että työntekijät vastaavat ajatellen koko lapsiryhmää, kun taas vanhemmilla vastaaminen on subjektiivista, omaan kokemukseen perustuvaa. Kysymykseksi jää silti se, tavoitetaanko kyselyllä ne perheet, joilla on vakavampia tuen tarpeita. Jos ei, niin miten Arjen tuen palvelut voisivat tavoittaa nämä perheet ja vanhemmat?

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden avoimissa vastauksissa kävi ilmi, että työntekijät näkevät vanhempien kaipaavan tukea vanhemmuuden taidoissa, rajojen asettamisessa lapselle ja perusarjen pyörittämisessä. He kuitenkin kokevat, että heidän aikansa tukea näissä haasteissa on rajallista. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksissa nousee yhteistyön tarve eri toimijoiden kanssa vahvemmin esille, kun taas vanhempien vastauksissa nousi tarve vertaistuelle ja omalle ajalle.

Vanhemmuuden tukeminen on tärkeää, sillä vanhemman tehtävä on pitää huolta lapsen perustarpeista, tehdä parhaansa lapsen kanssa ja sietää ja ymmärtää niitä asioita, joihin ei voi vaikuttaa (Sinkkonen 2008, 22—24). Vanhempi toimii lapselleen elämänopettajana, ihmissuhdeosaajana, rajojen asettajana, huoltajana ja rakkauden antajana (Hermansson 2012). Jos näissä asioissa on vanhemmalla vakavia puutteita, ne alkavat vaikuttaa lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Lapset viettävät suuren osan ajastaan varhaiskasvatuksessa ja ammattilaiset näkevät, miten lapset tai perheet oirehtivat. Tässä on tilaisuus puuttua asioihin. Vanhemmuuteen voi vaikuttaa ja perheitä voi auttaa. Kalmari (2017) totesi, että

vanhemmuutta voi oppia ja harjoitella. Vanhemmuuden tukemisella on mahdollista vähentää eriarvoisuutta.

Näemmekin hyvänä tuen muotona vanhemmille järjestettävät infot, ohjaukset ja laajemmat valmennukset, kuten esimerkiksi tutustumamme ruotsalainen ABC-ohjelma ja skotlantilaiset vanhemmuutta tukevat valmennukset. Niissä on käyty läpi vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja pyritty vahvistamaan vanhemmuutta. Erilaisten vanhemmuustyilien tunteminen ja ymmärtäminen auttaa vanhempia näkemään ja arvioimaan omaa vanhemmuuttaan. Kun sen lisäksi saa käytännön vinkkejä, ideoita ja apua arkeen, voi vanhempi kokea voimaantumista omassa vanhemmuudessaan.

7.4 Yhteistyö Arjen tuen palveluiden kanssa

Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät saivat arvioida, minkälainen työntekijä olisi sopivin työskentelemään perheiden haasteiden parissa. Molemmat ryhmät nostivat perheohjaajan ensimmäiseksi. Perheohjaajan työhön kuuluukin vahvasti koko perheen tukeminen ja arjen rutiinien organisoinnissa auttaminen. Varhaiskasvatus näki seuraavaksi tärkeimmäksi käytännön avun, eli kotipalvelun. Vanhempien vastauksissa huomioita herätti, että kotipalvelu oli vasta neljätentä. Vain vajaa neljännes vanhemmista oli nostanut kotipalvelun heille sopivaksi tuen muodoksi. Olisikin mielenkiintoista tietää, mistä tämä ero johtuu. Puolet vanhemmista oli kuitenkin nostanut tuen tarpeissa esiin toiveen ajasta levätä jonkun huolehtiessa lapsista. Kenties perheet kokivat, etteivät heidän tilanteessaan kotipalvelun myöntämisen perusteet kuitenkaan täyttyneet. Toisaalta ero perheiden vastauksissa ei ollut suuri verrattaessa kotipalvelua lähityöntekijään ja psykiatrian sairaanhoitajaan. Heistä molemmat saivat vain yhden vastaajan enemmän kuin kotipalvelu.

Varhaiskasvatuksen työntekijöistä vähän yli puolet arvioivat lähityöntekijän kolmanneksi ja psykiatrian sairaanhoitajan neljänneksi. Lähityöntekijän osaamisalueissa korostuu lapsen tai nuoren kanssa työskentely. Psykiatrian sairaanhoitajan osaamisesta on varmasti hyötyä, jos perheessä on kriisitilanne, jaksamisen vaikeutta tai mielenterveyden haasteita. Myös peliriippuvuudessa ja päihdeongelmissa ajattelempa, että psykiatrian sairaanhoitajan osaaminen olisi tärkeä apu perheelle. Kaikille näille työntekijöille on varmasti tarvetta vanhemmuuden tukemisessa.

7.4.1 Toiveet yhteistyölle

Varhaiskasvatuksen työntekijät toivovat lisää tietoa Arjen tuen palveluista. Minimi on ajantasaiset yhteystiedot, mutta useammassa vastauksessa nousi toive saada työntekijöitä paikalle kertomaan palveluista ja tapaamaan niin varhaiskasvattajia kuin vanhempiakin.

Varhaiskasvatuksen työntekijät peräänkuuluttivat avointa yhteistyötä perheiden ja Arjen tuen palveluiden kanssa, jotta kaikki osapuolet tietäisivät, missä mennään ja mitä keinoja asioiden hoitamiseen voidaan käyttää. Yhteistyö mahdollistaa puolin ja toisin vahvemman tuen ja laajemman ymmärryksen tilanteesta.

Vastauksista käy ilmi, että varhaiskasvatuksella on paljon tietoa lapsen tilanteesta, toiminnasta ja haasteista. Myös perheen haasteet näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa monin tavoin. Olemassa olevan tiedon hyödyntäminen ja oikeiden tukitoimien löytäminen tukee kaikkia. Yhteistyöllä voidaan löytää oikeat ja paremmat toimintatavat, joihin kaikki voivat sitoutua. Ideat ja vinkit hankalien tilanteiden hallintaan ovat tervetulleita ja yhteistyössä ne saataisiin kaikkein käyttöön. Varhaiskasvatus ei vastausten perusteella odota, että paikalle tulee joku ulkopuolinen ja poistaa ongelmat, vaan vastaukset nostavat esiin moniammatillisen yhteistyön merkityksen tilanteen ymmärtämisen vahvistumiseksi ja ratkaisujen löytymiseksi. Perheiden, vanhempien ja lasten tilanteet ovat moninaisia ja tuen tarpeet yksilöllisiä.

Avoimesta yhteistyöstä puhutaan myös varhaiskasvatuksen perusteissa. Se onnistuu vasta, kun luottamus perheen ja kasvattajan välillä on syntynyt. Kun luottamussuhde on syntynyt, varhaiskasvatuksen työntekijän on helpompi käyttää omaa ammattitaitoaan ja osaamistaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvutehtävän tukemiseen. Luottamuksellinen ilmapiiri helpottaa myös keskustelua, mikäli huoltajilla tai varhaiskasvatuksella herää huoli lapsen tai perheen hyvinvoinnista. (Alatalo 2015, 3, 11—12; Opetushallitus 2018, 34.) Jotta yhteistyö Arjen tuen palveluiden ja perheiden välillä voisi olla avointa, on tärkeää, että luottamus varhaiskasvatuksen kanssa on syntynyt ja pohja yhteistyölle olemassa. Työn onnistumista ja luottamuksen syntymistä tukee myös säännöllinen ja näkyvä yhteistyö Arjen tuen palveluiden ja varhaiskasvatuksen välillä.

Varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat omat mahdollisuutensa vaikuttaa perheiden arkeen rajallisiksi. Kotiin jalkautuva käytännön apu ja perheen rutiineihin pureutuva työntekijä nähdään isona mahdollisuutena. Lasten pulmat nähdään kotiin ja koko perheen dynamiikkaan liittyvänä asiana, johon on vaikea tarttua varhaiskasvatuksen resursseilla. Myös säännöllisyys ja saatavuus nousevat esiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksista. Kun haasteet on havaittu ja apua pulmiin lähdetty etsimään, kestää avun ja tuen saanti usein liian kauan. Säännöllisyyttä voidaan ajatella monella tavalla. Säännöllisyys on tärkeää yhteydenpidossa varhaiskasvatuksen kanssa, vanhempien kohtaamisessa ja palvelujen tarjoamisessa.

7.4.2 Yhteistyön toteuttamista

Yhteistyössä joudutaan varmasti pohtimaan toimintatapoja ja rajanvetoja. Arjen tuen palvelut eivät voi heilauttaa taikasauvaa ja muuttaa perheiden tilanteita. Muutos on aina prosessi, ja sen mahdollistamiseksi tarvitaan paljon erilaisia toimia ja työskentelytapoja. Saamamme vastaukset kuitenkin osoittavat, että vanhemmuuden tuelle ja yhteistyölle varhaiskasvatuksen kanssa on tarvetta ja se otettaisiin innolla vastaan.

Arjen tuen palveluiden tulisi näkyä arjessa säännöllisesti ja vastata varhaiskasvatuksen tarpeisiin nopeasti ja toimia joustavana ja luotettavana yhteistyötahona, joka tuo lisäarvoa perheiden tukemiseen. Osalle perheitä riittää pieni kannustus ja ohjaus. Vaativammalle osalle tulisi kehittää jotain vahvempaa kuten yhteistä perhevalmennusta. Perheille toteutettavia kohtaamispaikkoja voisi toteuttaa myös yhteistyössä seurakunnan ja erilaisten yhdistysten kanssa. Päiväkodissa voisi toteuttaa säännöllisesti Arjen tuen ja varhaiskasvatuksen aamukahvit tai iltapäiväkahvit. Niissä syntyisi kontakteja ja yhteyttä vanhempiin, ja ne olisi mahdollista toteuttaa ulkonakin. Kahvitteluhetkeä voisi hyödyntää niin, että varhaiskasvatuksen työntekijät ohjaisivat vanhempia ja Arjen tuen palveluiden työntekijöitä tutustumaan ja keskustelemaan yhdessä niistä haasteista, joita varhaiskasvatuksessa on havaittu. Tavoitteena olisi tavoittaa myös ne avun tarvitsijat, jotka eivät itse osaa hakea apua.

Moniin vanhemmuutta tukeviin palveluihin tutustuttuamme, meillä heräsi ajatuksia siitä, miten vanhemmuuden taitoja voitaisiin vahvistaa. Säännöllisillä tapaamisilla ja infoilla päiväkodilla olisi merkitystä erityisesti perheille, joilla tuen tarve on pientä. Tapaamisten ja infojen myötä perheiden kynnys hakea tukea madaltuisi. Varhaiskasvatuksen työntekijät voisivat ohjata ja auttaa vanhempia puhumaan Arjen tuen palveluiden työntekijälle. Tulisi selvittää onko seurakunnilla ja yhdistyksillä mahdollisuuksia tulla mukaan toimintaan? Voisiko sieltä löytyä varamummeja ja -pappoja tai tukihenkilöitä auttamaan lasten hoidossa, jos tukiverkkoa ei ole? Voisiko varhaiskasvatus ja Arjen tuen palvelut kehittää yhteistyössä jonkinlaisia vanhemmuuden ABC valmennuksia ja infoiltoja, ja voisiko niitä toteuttaa myös etäluentoina ja -keskusteluina korona-aikana? Mitä muita tahoja valmennuksiin olisi hyvä saada mukaan? Ainakin neuvola.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, millaisiin asioihin varhaiskasvatukseen lasten vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat tukea tarvittavan. Tavoitimme kyselyn avulla kohtuullisen määrän vanhempia ja saimme varhaiskasvatuksen työntekijöiltä vahvistusta ja tarkennusta tuen tarpeisiin. Koemme, että tuen tarpeet nousivat tutkimuksessa hyvin esiin ja niistä nousi ajatuksia siitä, miten tuen tarpeisiin voitaisiin vastata moniammatillisessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa.

Suuri osa perheistä voi hyvin, he tunnistavat arjessa haasteita, mutta heillä on keinot hallita niitä. Osalla perheitä on kuitenkin suurempia haasteita, joihin tukea tarvitaan. Näiden perheiden tavoittaminen on tärkeää ja siihen tulisi panostaa, jotta vältetään entistä suuremmilta haasteilta tulevaisuudessa. Varhaiskasvatus tuntee lapset ja perheet, he näkevät mitkä asiat haastavat ja vaatisivat tukea. Pitäisi miettiä missä on oikea raja avoimuuden ja yksityisyyden välillä. Milloin havaittuihin haasteisiin tulisi puuttua ja tarjota apua tilanteeseen? Lapsen ja perheen hyvinvointiin tulisi kiinnittää paljon huomiota. Jos perheissä havaitaan haasteita ja pahoinvointia, tulisi siihen voida puuttua tarjoamalla perheille tukea. Tuen tavoitteena on auttaa perhettä löytämään omat vahvuutensa ja oppia selviytymään haasteista. Vanhemmuustaitojen vahvistuessa koko perheen hyvinvointi paranee. Varhaiskasvatuksen ja Arjen tuen palveluiden yhteistyö voisi helpottaa haasteiden tunnistamista ja mahdollistaa sopivan tuen oikea-aikaisen tarjoamisen perheille.

7.5 Haasteista ja tuen tarpeista ratkaisuihin

Pohtiessamme tuen tarpeita ja ratkaisuja niihin, jaoinme haasteita eri kategorioihin miettien, mitkä haasteet koskettavat eniten lasta, mitkä vanhemmuutta ja mitkä ovat enemmän rakenteellisia ja yhteiskunnan isompien ratkaisujen takana. Jako ei ole yksiselitteinen, moni haaste voisi olla useammassa kategoriassa, koska ratkaisuja niihin voidaan tuottaa monella tavalla. Lapseen liittyvät haasteet ovat usein asioita, jotka näkyvät lapsen toiminnassa, mutta joihin voidaan vaikuttaa muuttamalla aikuisen toimintaa. Jaon kautta pyrimme nostamaan esiin haasteita, joihin voisi vaikuttaa varhaiskasvatuksen ja erilaisten matalan kynnyksen palveluiden kautta.

Rakenteellisissa haasteissa (Kuvio 16) on nostettu esiin ne haasteet, joihin voi olla vaikea puuttua ja vaikuttaa. Lapsiperheen arjen ja työn yhteensovittaminen on yhteiskunnallinen haaste, toki sitä helpottamaan voidaan tuottaa entistä joustavampia varhaiskasvatuksen palveluita, mutta ongelma sisältää varmasti muitakin haasteita kuin vaikka varhaiskasvatuksen aukiolo. Tukiverkkojen puute on seikka, johon voidaan tarjota tukea yhteiskunnan taholta, esimerkiksi tukiperhe. Vaihtoehdoksi tälle voisi löytyä seurakunnan ja yhdistysten kautta vapaaehtoistoiminnasta varamummoja, -pappoja ja -kummiperheitä. Taloudelliset haasteet ovat hyvin moninaisia ja niihin ei löydy helposti ratkaisuja vanhemmuuden tukemisen kautta. Palveluiden tavoittaminen ja niihin pääsemisen vaikeus on myös iso kysymys, joka on yhteiskunnallisesti merkittävä, mutta ei ratkottavissa matalan kynnyksen palveluiden keinoin.

Kuvio 16. Haasteiden jaottelua ja ratkaisujen hahmottamista

Jäljelle jäävät haasteet, jotka kirjassimme kuviossa lapsen ja vanhemmuuden haasteiden alle. Näihin haasteisiin olisi mahdollista vaikuttaa ja tarjota tukea eri tahojen yhteistyön kautta. Kuviossa olevat palvelun tuottajat (varhaiskasvatus, neuvola, perheneuvola, seurakunnat ja yhdistykset jne.) voidaan nostaa esiin luotaessa vahvaa yhteistyötä Arjen tuen palveluiden kanssa. Kukaan edellä mainituista ei voi tehdä kaikkea yksin. Yhteistyötä tarvitaan tulosten aikaansaamiseksi. Kuviossa näkyy myös sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ja lastensuojelu. Nämä palvelut astuvat mukaan, jos tuen tarpeet kasvavat suuremmiksi, mutta olisi ihanteellista, jos valtaosa perheistä voisi saada avun ja tuen ennen kuin haasteet ja tuen tarpeet kasvavat liian suuriksi.

Nostimme kuvioon näkyviin tutkimuksessa esiin nousseita tuen muotoja, joita vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät nostivat esiin. Yhteistyöllä useiden toimijoiden kesken voidaan tuottaa palveluita, jotka vastaavat näihin haasteisiin ja tukevat vanhemmuutta sekä voimaannuttavat vanhempia. Erilaiset palvelut tuottavat mahdollisuutta vertaistuelle, informaation jakamiselle, valmennuksille ja perhekohtaiselle ohjaukselle. Se perheiden ja lasten tuntemus, joka varhaiskasvatuksessa on, antaa vahvan pohjan perheen hyvinvoinnin vahvistamiseksi tehtävälle työlle. Varhaiskasvatus voi auttaa perheitä tunnistamaan haasteita ja kannustaa hakemaan apua, niin pieniin kuin suuriinkin haasteisiin.

8 Yhteenveto

Nykypäivänä puhutaan paljon vanhemmuudesta, elämän hektisyydestä, työn ja lapsiperhearjen yhteensovittamisesta sekä lasten lisääntyvistä haasteista niin kotona kuin varhaiskasvatuksessakin. Selvitimme opinnäytetyössämme, minkälaisia haasteita ja tuen tarpeita varhaiskasvatusikäisten lasten perheillä on, niin perheiden kuin varhaiskasvatuksen työntekijöidenkin näkökulmasta. Molempien näkökulmaa tarkastelemalla saimme kokonaisvaltaisemman selvityksen myös siitä, miten kotona koetut haasteet näkyvät päiväkodin arjessa. Työmme tarkoitus oli tuottaa tietoa Arjen tuen palveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittämistä varten.

Opinnäytetyössämme tutustuimme erilaisiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen liittyen mm. perheiden hyvinvointiin, perheiden tukemisen menetelmiin, vanhemmuuteen, varhaiskasvatuksen ja perheiden yhteistyöhön sekä toimeksiantajamme Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Arjen tuen palveluiden erilaisiin työmuotoihin. Tämän pohjalta loimme raamit niin koko työlle kuin tutkimuksellekin. Teoriapohjan luominen ja sen pohjalta kyselyn tekeminen auttoi meitä luomaan tutkimuksen, jonka tulokset voivat palvella toimeksiantajamme palveluiden kehittämistä tarpeita vastaaviksi.

Työmme eteni teoriapohjan luonnista ja tutkimusmenetelmän avaamisesta kyselyn tekemiseen ja lopuksi sen analysointiin. Kävimme analyysin alussa läpi vanhemmille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnattuja kyselyjä erikseen. Tämän jälkeen pohdimme tuloksia ja johtopäätöksiä yhdistäen molempien kyselyjen tärkeimpiä huomioita ja liittäen nämä teoriapohjaan.

Tutkimuksemme osoittautui todella laajaksi, koska tarkastelussa oli kaksi erilaista näkökulmaa. Työn laajuus toi meille lisää työtä, mutta emme olisi tuloksia tarkastellessa luopuneet kummastakaan näkökulmasta, koska vastaukset ja niistä muodostuneet näkemykset täydensivät toisiaan ja mahdollistavat tiedon hyödyntämisen Arjen tuen palveluiden kehittämisessä.

Tutkimus osoitti, että arki haasta perheitä ja vanhemmuudessa on osa-alueita, joihin tarvitaan tukea. Saimme vanhempien vastauksista paljon arvokasta tietoa. Haasteita on suurimmalla osalla. Merkittävimmät haasteet vanhemmilla olivat oma jaksaminen, työ- ja lapsiperhearjen yhteensovittaminen, stressi sekä vuorovaikutus puolison kanssa. Noin kolmasosa vanhemmista vastasi, ettei heillä ole tarvetta minkäänlaiselle tuelle. Tukea tarvitsevista valtaosalla tuen tarve on pientä, ja se hoituisi satunnaisilla ohjauksilla ja vertaistuellalla sekä mahdollisuudella lepäämiseen tai kahdenkeskiseen aikaan puolison kanssa. Tulokset osoittivat, että vanhempien olisi tärkeää saada keskustella arjen haasteista muiden vanhempien

kanssa sekä kuulla asiantuntijaa vaihtuvista, lasten ja nuorten haasteisiin liittyvistä aiheista. Tukiverkossa korostui isovanhempien ja suvun merkitys. Jos suku on kaukana, saattaa perhe kokea, ettei tukiverkkoa ole.

Avoimia vastauksia lukiessa tuli tunne, että vanhemmille on tärkeää kuulla, että perheiden haasteet ovat normaaleja eikä niiden kanssa tarvitse olla yksin. Varhaiskasvatuksen nostamat vastaukset toivat esiin kuitenkin sen, että osalla vanhemmista on puutteita vanhemmuuden taidossa ja rajojen asettaminen lapselle on vaikeaa. Jäimme pohtimaan sitä, miten hyvin kyselyillä voidaan tavoittaa kaikki erilaiset vanhemmat.

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen vastauksia vertaillen totesimme, että niissä on paljon samaa, mutta silti varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastaukset avasivat näkemään ehkä juuri eniten apua tarvitsevan vanhempien joukon. Näiden tukea tarvitsevien perheiden tavoittaminen ennaltaehkäisevässä työssä on merkityksellistä ja siksi vahva yhteistyö Arjen tuen palvelun ja varhaiskasvatuksen välillä on tärkeää. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden resurssit eivät riitä kaikkien haasteiden ratkomiseen yksin. Varhaiskasvatuksella on kuitenkin tietoa lasten ja perheiden tilanteista ja siitä mihin kussakin perheessä voisi kiinnittää huomiota. Tämä tieto on merkityksellistä perheen kanssa työskenneltäessä.

Tutkimus oli tulosten osalta linjassa aiemmin toteutettujen vanhemmuutta ja lapsiperheiden arkea käsittelevien tutkimusten kanssa. Tutkimus on yleistettävissä, eli se on mahdollista toteuttaa uudelleen samassa tai jossain toisessa paikassa. Vastausprosentit olisivat saaneet olla korkeammat, jolloin luotettavuus olisi vahvistunut, mutta jo näillä vastausmäärillä saimme vertailukelpoisia tuloksia.

Tutkimus antaa hyvinvointiyhtymän Arjen tuen palveluille tietoa siitä, minkälaisia haasteita ja tuen tarpeita perheillä on. Tulosten pohjalta heillä on mahdollisuus kehittää Arjen tuen palveluita niin, että ne vastaavat paremmin perheiden tarpeita. Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista seurata ja tutkia, mitä muutosta ja vaikuttavuutta voidaan saada aikaan Arjen tuen palveluiden ja varhaiskasvatuksen tekemän säännöllisen yhteistyön kautta. Miten toiminta kehittyy, mitä palveluja syntyy yhteistyön tuloksena ja ovatko ne vaikuttaneet vanhemmuuden vahvistumiseen ja perheiden hyvinvointiin?

Lähteet

- Aunola, K., Sorkkila, M. & Tolvanen, A. 2020. Validity of the Finnish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). Jyväskylän yliopisto. Viitattu: 18.1.2021. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/70037/aunolaym.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Alatalo, A-M. 2015. Millaista tukea päiväkotitoiminta voi tarjota vanhemmuuteen, vanhempien arvioita ja odotuksia. Oulun yliopisto. Pro gradu- tutkielma. Viitattu: 18.1.2021. Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201512082259.pdf>
- Arene 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu: 15.1.2021. Saatavissa: <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Edita Publishing. Viitattu: 4.12.2020. Saatavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hermanson, E. 2012 Vanhemmuuden roolikartta. Duodecim Terveyskirjasto. Viitattu 3.12.2020. Saatavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00206
- Huottilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Jyväskylä; PS-kustannus.
- Hyvis 2020. Apua ja tukea lapsiperheen arkeen. Viitattu 10.12.2020. Saatavissa: [https://www.hyvis.fi/fi/web/paijat-hame/apua-ja-tukea-lapsiperheen-arkeen?fbclid=IwAR0R485uIkCJZWP4rbi8PhDq7yd9-rCnbhqSdzyBaeB7ZqghANUsq-QqwQY#/#/](https://www.hyvis.fi/fi/web/paijat-hame/apua-ja-tukea-lapsiperheen-arkeen?fbclid=IwAR0R485uIkCJZWP4rbi8PhDq7yd9-rCnbhqSdzyBaeB7ZqghANUsq-QqwQY#/)
- Juurinen, A. 2020. Markkinointiryhmän materiaali. Muistio.
- Kalmari, H. 2017. Vanhemmille annettu tuki auttaa perhettä eteenpäin. Viitattu 6.12.2020. Saatavissa: <https://stm.fi/-/vanhemmille-annettu-tuki-auttaa-perhetta-eteenpain>
- Kananen, J. 2008a. Kvali Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.
- Kananen, J. 2008b. Kvantti Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.

Kananen, J. 2011. Kvantti Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.

Kela. 2020. Väitöstutkimus: Perhepolitiikassa painottuu vanhemmuuden tukeminen, rakenteelliset ongelmat jäävät vähemmälle huomiolle. Viitattu 6.12.2020. Saatavissa: https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/vaitostutkimus-perhepolitiikassa-painottuu-vanhemmuuden-tukeminen-rakenteelliset-ongelmat-jaavat-vahemmalle-huomiolle

Kivijärvi, S. 2007. Vanhemmuustyyliä, vanhemmuuteen liittyvä stressi ja niiden väliset yhteydet pikkulapsiperheiden äideillä ja isillä. Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 3.12.2020. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18503/1/URN_NBN_fi_jyu-200802121153.pdf

Korvela, P. 2014. Arjen rakentumisen ja rytmien kokoavaa tarkastelua. Teoksessa Korvela, P. & Tuomi-Grönh, T. Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohtissa. Kuluttajatutkimuskeskus. Tampere, Yliopistopaino, 318-341. Viitattu 6.12.2020. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153029/Arjen-rakentuminen-kokonaan.pdf?sequence=15&isAllowed=y>

Korvela, P., Saarilahti, M. & Sekki, S. 2014. Arkirytmien muuttaminen – uuden työtavan kehittäminen perhetyöhön. Teoksessa Korvela, P. & Tuomi-Grönh, T. Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohtissa. Kuluttajatutkimuskeskus. Tampere, Yliopistopaino, 190-210. Viitattu 6.12.2020. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153029/Arjen-rakentuminen-kokonaan.pdf?sequence=15&isAllowed=y>

Laajasalo, T. 2017. Arkipäiväistetään vanhemmuuden tuki! Kasvun tuki. Viitattu: 14.1.2021. Saatavissa: <https://kasvuntuki.fi/arkipaivaistetaan-vanhemmuuden-tuki/>

Lahtinen, J. 2018. Digi-aika ja vanhemmuus- puheterapeuttien näkemyksiä mobiililaitteiden käytöstä. Helsingin yliopisto. Pro -gradu- tutkielma. Viitattu 8.2.2021. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/299014/Lahtinen_Johanna_Pro_gradu_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Miettinen, A. 2015. Miksi syntyvyys laskee? Väestöliitto. Viitattu 24.2.2021. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/50a1ff32-perhebarometri-2015.pdf>

Mursu, N., Huisman, L. 2017. Tuen tarpeen syyt, Käytännöntutkimus tukiperhehakemuksiin kirjatusta syistä tuen tarpeelle. Sosiaalityön käytännöntutkimus. Helsingin yliopisto. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/6345/Mursu_ja_Huisman.pdf

Ojanen, M. 2017. Työn ja perheen ristiriidat, sairauspoissaolot ja avioeroriski suomalaisilla palkansaajilla. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 24.2.2021. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100448/978-952-03-0324-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 16.2.2021. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2018. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 8.2.2021. Saatavissa: <https://www.PHHYKY.fi/fi/perhe-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperhepalvelut/palvelukuvaukset/lapsiperheiden-kotipalvelu/>

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2020. Info-materiaali. Pp-esitys.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Saunders, R., Brack, M., Renz, B., Thomson, J. & Pilling, S. 2020. An evaluation of Parent training Interventions in Scotland: The Psychology of Parenting Project (PoPP). Journal of Child and Family Studies 29/2020, 3369-3380. Saatavissa: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-020-01817-y>

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva. WS Bookwell Oy.

Soini, K-H. 2020. Lapsen temperamentin ja vanhemman saaman tuen yhteys vanhemman kokemaan stressiin. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/123414/SoiniKatri-Helena.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sorsa, T., Rotkirch, A. 2020. Työ ja perhe ne yhteen soppii? Väestöliitto. Viitattu 24.2.2021. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/4fc89cfd-perhebarometri2020.pdf>

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 15.01.2021. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL. 2019. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti 10/2019. Viitattu 01.12.2020. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20Oja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

THL. 2020. Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) Viitattu 30.11.2020. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->.

Tuomi-Gröhn, T. 2009. Kodin arki ja arjen taidot tutkimuskohteena. Teoksessa Janhonen-Abuquah, H. (toim.) Kodin arki. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 19. Helsinki: yliopistopaino, 147-156.

Ulfsdotter, M. 2016. Evaluation of a Swedish universal health-promoting parenting program effectiveness, cost-effectiveness and predictors. Karolinska Institutet. Viitattu: 7.12.2020. Saatavissa:

https://openarchive.ki.se/xmlui/bitstream/handle/10616/45320/Thesis_Malin_Ulfsdotter.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 3.12.2020. Saatavissa: <https://www.vslk.fi/index.php?id=19>

Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivenen, R. 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki. Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Vilkka, H. 2014. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Viitattu 3.12.2020. Saatavissa: <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Liite 1. Kysely vanhemmille

Vanhemmuuden tuen tarpeet

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Tervetuloa vastaamaan opinnäytetyömme kysymyksiin!

Olemme Katriina ja Auli, kaksi sosionomi opiskelijaa LAB-ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyössämme tutustumme vanhempien kokemuksiin haasteisiin ja tuen tarpeisiin. Vanhempien kokemia tuen tarpeita on selvitetty erilaisissa tutkimuksissa Suomessa ja maailmalla. Lapsen tarpeeseen apua osataan hakea useammin, mutta vanhemman omat tarpeet voivat jäädä sivuun.

Varhaiskasvatus tukee lasta ja perhettä ja auttaa monenlaisissa haasteissa. Välillä kuitenkin on tilanteita, joissa tarvitaan muutakin apua ja yhteistyötä haasteiden ratkomiseen.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä on kehitetty erilaisia palveluita perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Opinnäytetyössämme haluamme selvittää tuen tarpeita, sekä sitä miten perheet haluaisivat tukea saada. Tavoitteena on kehittää matalan kynnyksen palveluita, jotka olisivat helposti jokaisen saatavilla ja tarjota tukea vanhemmille varhaisessa vaiheessa ja yhteistyössä eri tahojen, kuten varhaiskasvatuksen kanssa.

Toivomme että vastaat myös avoimiin kysymyksiin, koska niiden kautta saamme arvokasta lisätietoa. Sinä voit vaikuttaa siihen millaisia palveluita tulevaisuudessa tarjotaan.

**Tutkimus toteutetaan anonymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.
Kiitos sinulle, kun lähdet mukaan tutkimukseen ja vastaamaan kysymyksiin!**

Terveisin, Katriina Ijäs ja Auli Korhonen

1. Vastaajan sukupuoli *

- Mies
- Nainen
- Jokin muu

2. Vastaajan ikä *

- alle 25 vuotias
- 25-30 vuotias
- 31-35 vuotias
- 36-40 vuotias
- 41-45 vuotias
- yli 45 vuotias

3. Huoltajien määrä perheessä *

- Yksi vanhempi
- Kaksi vanhempaa
- Jokin muu, mikä

4. Vastaajan ammattiasema *

- Esimies / johtaja
- Työntekijä
- Yrittäjä
- Opiskelija
- Eläkeläinen
- Kotiäiti / -isä
- Työtön
- Jokin muu

5. Perhemuoto *

- Ydinperhe
- Uusperhe
- Yhden vanhemman perhe
- Jokin muu, mikä

6. Miten perheessänne on järjestetty lapsen asuminen, jos lapsella on useampi koti? *

- Lapsi pääasiassa yhdessä kodissa.
- Lapsi tapaa toista vanhempaa viikonloppuisin, kerran kuussa.
- Lapsi tapaa toista vanhempaa viikonloppuisin, joka toinen viikko.
- Lapsi asuu molemmilla vanhemmilla vuoroviikoin.
- Jokin muu, mikä
- Lapsella on vain yksi koti.

7. Montako lasta perheessänne on? *

- 1
- 2
- 3
- 4 tai enemmän

8. Minkä ikäisiä lapsia perheessänne on? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- alle 1,5 vuotias / vuotiaita
- 1,5 - 3 vuotias / vuotiaita
- 4 - 6 vuotias / vuotiaita (päiväkoti ja eskari-ikäisiä)
- 7-12 vuotias / vuotiaita
- 13-17 vuotias / vuotiaita

9. Millaiset asiat haastavat arkeanne? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Lapsen haastava käytös
 - Lapsen sairaus
 - ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet
 - Rajojen asettaminen lapselle
 - Nukkumaan menon haasteet
 - Lapsen levottomuus yöllä
 - Ruutuaika
 - Ruokailut
 - Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)
 - Oma jaksaminen
 - Vanhemmuuden täydellisyyden tavoittelu
 - Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle
 - Vuorovaikutus lapsen kanssa
 - Vuorovaikutus puolison kanssa
 - Vauvan hoito
 - Sisarussuhteiden haasteet
 - Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)
 - Parisuhde
 - Uusperheen haasteet
 - Stressi
 - Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus
 - Taloudelliset haasteet
 - Kriisitilanne perheessä
 - Kriisitilanne lähipiirissä
 - Koronan aiheuttama huoli
 - Päihdeongelmat
 - Mielen terveyden haasteet
 - Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus
 - Jokin muu, mikä?
 - Koen, että ei minkäänlaisia haasteita arjessa
-

10. Keneltä saat apua/ tukea arjessa? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Isovanhemmat
- Muut sukulaiset
- Naapurit
- Ystävät
- Kotipalvelu
- Terveysthuollon työntekijä esim. neuvola tai perheneuvola
- Sosiaalipalveluiden työntekijä
- Järjestöt/ seurakunnat
- Joku muu, mikä?
- En saa tukea

11. Millaista ryhmässä tapahtuvaa toimintaa kaipaavat alueella? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Kohtaamispaikka, esim. perhekahvila
- Vauva- ryhmä
- Vanhemmuutta tukeva keskusteluryhmä
- Teinien vanhemmille suunnattu ryhmä
- Nepsy- lasten vanhemmille suunnattu ryhmä
- Jokin muu, mikä?
- En kaipaa minkäänlaista ryhmätoimintaa

12. Mitä aiheita ryhmässä olisi hyvä käsitellä? Anna ideoita, toiveita jne.

**13. Millaista tukea kaipaavat nyt tai olet kaivannut aiemmin?
(Varhaiskasvatuksen tarjoaman tuen lisäksi) ***

- Keskustelu ja perheohjaus kasvokkain
- Keskustelu ja perheohjaus verkossa
- Keskustelu chat -palvelussa
- Aikaa levätä, jonkun huolehtiessa lapsista
- Tukea ja apua arjen pyörittämiseen
- Ryhmässä tapahtuvaa ohjausta
- Yhteistyötä lapsen asioissa varhaiskasvatuksen kanssa
- Yhteistyötä lapsen asioissa neuvolassa/ perheneuvolassa
- Vertaistukea saman kokeneilta vanhemmilta
- Jokin muu, mikä?
- Ei tarvetta minkäänlaiselle tuelle

14. Jos ajattelet, että saisit keskusteluapua etänä, mikä sinusta olisi helpoin tapa keskustella? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Whatsapp / tekstiviesti
- Teams / Zoom yms.
- Chat, jossa saa keskustella anonyymisti
- Puhelu
- Ryhmä verkossa
- Jokin muu, mikä
- Haluan vain kasvokkain tapahtuvaa ohjausta

Seuraavassa esittelemme muutamia palveluita. Tutustu esittelyyn, niin sinun on helpompi vastata seuraavaan kysymykseen. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä tuottaa lapsiperheille Arjen tuen palveluita. Tavoitteena on tukea perhettä heidän [kohtaamisissa](#)

haasteissa nopeasti ja oikea-aikaisesti, ennen kuin haasteet kasvavat liian suuriksi. Palveluita tuottavat erilaiset työntekijät, jotka auttavat ja tukevat perhettä tarpeen mukaisesti.

Työntekijät voivat auttaa perhettä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Esim. yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa.

Perheohjaaja:

Tukea ja konkreettista apua arjen hallintaan, vuorovaikutukseen ja koulunkäyntiin. Työ sisältää ohjausta neuvontaa ja mallintamista ja kohdentuu selkeään tarpeeseen perheessä, esim. nukkumaanmenot, ruokailut, säännöt, vanhemmuuden tukeminen, rajat. Perheohjaajat järjestävät ja laittavat alulle ryhmätoimintoja, päivystävät en-jaksa chat:ssa ja ovat mukana kohtaamispaikkatoiminnassa kuten puistokahvilatoiminnassa.

Lähityöntekijä:

Ohjausta ja neuvontaa lapselle, nuorelle ja perheelle. Aiheena voi olla koulukiusaaminen, koulunkäymättömyys, koulunkäynnin haasteet, sisarussuhteet, puhumattomuus, pelaaminen, tunnetaidot, itsetuntotyöskentely, seksuaalisuus, ja itsenäistyminen. Lähityöntekijät osallistuvat ja järjestävät myös ryhmätoimintaa ja kohtaamispaikkatoimintaa.

Psykiatrian sairaanhoitaja:

Työote on voimavaralähtöinen ja työ arvioivaa, kartoittavaa, tukevaa, neuvovaa, opastavaa, ohjaavaa ja ennaltaehkäisevää. Palveluohjausta muihin palveluihin tarvittaessa. Psykiatrian sairaanhoitaja on mukana perheen muuttuneessa ja kuormittuneessa elämäntilanteessa, kriisissä ja voimavarojen vähentyessä.

Lapsiperheiden kotipalvelu:

Kotipalvelu on yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista ja perheen omien voimavarojen vahvistamista. Perusteena kotipalvelun saamiselle voi olla esim. Sairaus, synnytys, vamma tai erityinen perhe- tai elämäntilanne. Kotipalvelu on perheen avustamista jokapäiväiseen elämään liittyvissä tehtävissä ja toiminnoissa. kuten asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen tai asiointiin.

15. Arvioi kuka / ketkä edellämainituista voisivat tarjota sopivaa ohjausta? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Perheohjaaja, lasten ja perheiden arjen asiantuntija
- Lähityöntekijä, lasten ja nuorten asiantuntija
- Psykiatrinen sairaanhoitaja
- Kotipalvelun työntekijä, arjen käytännön apu
- Jokin muu, kuka?

16. Arvioi kuinka usein ajattelet apua tarvittavan? *

- Kertaluontoisesti
- Satunnaisesti
- Säännöllisesti viikottain

17. Mikä olisi sopiva tapaamisen kesto? *

- 1 tunti
- 2 tuntia
- 3 tuntia
- Muu aika, mikä?

18. Mikä olisi sopiva tapaamisen ajankohta? *

- Ennen klo 8
- 8-12 välisenä aikana
- 12-16 välisenä aikana
- 16- 18 välisenä aikana
- illalla lasten mentäessä nukkumaan
- arkipäivinä
- viikonloppuna
- Jokin muu ajankohta, mikä?

19. Oletko hakenut tukea aikaisemmin perheen haasteisiin? *

- Kyllä
- Ei

20. Mistä olet hakenut tukea tai apua ja mihin haasteisiin?

21. Onko tuen etsiminen ollut helppoa? (voit klikata tai liu'uttaa haluamaasi kohtaan) *

22. Miksi? Mitkä asiat vaikuttivat, että vaikeaa/helppoa? *

23. Oletko saanut tarvitsemaasi tukea? (voit klikata tai liu'uttaa haluamaasi kohtaan) *

24. Mitkä asiat ovat estäneet tai edistäneet tuen saantia? *

25. Kerro lyhyesti, mikä sinua ja perhettäsi auttaa/auttaisi jaksamaan.

26. Mitä emme osanneet kysyä? Tähän voit kirjoittaa omia ajatuksia kyselyyn liittyen.

Muista painaa lähetä painiketta, jotta vastauksesi tallentuvat!

Liite 2. Kysely varhaiskasvatuksen työntekijöille

Vanhemmuuden tuen tarpeet- kysely varhaiskasvatuksen henkilökunnalle

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Tervetuloa vastaamaan opinnäytetyöme kysymyksiin!

Olemme Katriina ja Auli, kaksi sosionomi opiskelijaa LAB-ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyössämme tutustumme vanhempien kokemuksiin haasteisiin ja tuen tarpeisiin. Vanhempien kokemia tuen tarpeita on selvitetty erilaisissa tutkimuksissa Suomessa ja maailmalla. Lapsen tarpeeseen apua osataan hakea useammin, mutta vanhemman omat tarpeet voivat jäädä sivuun.

Varhaiskasvatus tukee lasta ja perhettä ja auttaa monenlaisissa haasteissa. Välillä kuitenkin on tilanteita joissa tarvitaan muutakin apua ja yhteistyötä haasteiden ratkomiseen.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä on kehitetty erilaisia palveluita perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Opinnäytetyössämme haluamme selvittää tuen tarpeita, sekä sitä miten perheet haluaisivat tukea saada. Tavoitteena on kehittää palveluita ja tarjota tukea vanhemmille varhaisessa vaiheessa ja yhteistyössä eri tahojen, kuten varhaiskasvatuksen kanssa.

Tutkimus toteutetaan anonymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kiitos sinulle, kun lähdet mukaan tutkimukseen ja vastaamaan kysymyksiin!

Terveisin, Katriina Ijäs ja Auli Korhonen

1. Vastaajan ammatti *

- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen hoitaja
- Lastenohjaaja
- Avustaja
- Joku muu, mikä?

2. Ryhmän ikäluokka * 0-3 3-5 Esiopetusryhmä Joku muu, mikä?**3. Ryhmän koko ***

4. Millaiset asiat näet haastavan perheiden arkea (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Lapsen haastava käytös
- Lapsen sairaus
- ADHD, ADD tai joku muu neuropsykologinen haaste / haasteet
- Rajojen asettaminen lapselle
- Nukkumaan menon haasteet
- Lapsen levottomuus yöllä
- Ruutuaika
- Ruokailut
- Kielitaito (esim. maahanmuuttaja taustainen)
- Oma jaksaminen
- Vanhemmuuden täydellisyyden tavoittelu
- Perheen ulkopuolelta nousevat vaatimukset vanhemmuudelle
- Vuorovaikutus lapsen kanssa
- Vuorovaikutus puolison kanssa
- Vauvan hoito
- Sisarussuhteiden haasteet
- Kaverisuhteisiin liittyvät asiat (ei kavereita, riidat yms.)
- Parisuhde
- Uusperheen haasteet
- Stressi
- Työn ja lapsiperhearjen yhteensovitus
- Taloudelliset haasteet
- Kriisitilanne perheessä
- Kriisitilanne lähipiirissä
- Koronan aiheuttama huoli
- Päihdeongelmat
- Mielenterveyden haasteet
- Vanhemman addiktio esim. peliriippuvuus
- Jokin muu, mikä?
- Koen, että ei haasteita arjessa

5. Miten haasteet näkyvät varhaiskasvatuksessa? Kerro esimerkkejä. *

6. Minkälaista tukea perheet voisivat kaivata varhaiskasvatuksen antaman tuen lisäksi? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Keskustelu ja perheohjaus kasvokkain
- Keskustelu ja perheohjaus verkossa
- Keskustelu ~~chat~~-palvelussa
- Aikaa levätä, jonkun huolehtiessa lapsista
- Tukea ja apua arjen pyörittämiseen
- Ryhmässä tapahtuvaa ohjausta
- Yhteistyötä lapsen asioissa varhaiskasvatuksen kanssa
- Yhteistyötä lapsen asioissa neuvolassa/ perheneuvolassa
- Vertaistukea saman kokeneilta vanhemmilta
- Jokin muu, mikä?
- En tiedä

7. Millaista ryhmässä tapahtuvaa toimintaa perheille olisi hyvä järjestää? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Kohtaamispaikka, esim. perhekahvila
- Vauva- ryhmä
- Vanhemmuutta tukeva keskusteluryhmä
- Teinien vanhemmille suunnattu ryhmä
- ~~Nepsy~~- lasten vanhemmille suunnattu ryhmä
- Jokin muu, mikä?
- En tiedä

Seuraavassa esittelemme muutamia palveluita. Tutustu esittelyyn, niin sinun on helpompaa vastata seuraavaan kysymykseen. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä tuottaa lapsiperheille Arjen tuen palveluita. Tavoitteena on tukea perhettä heidän kohtaamisissa haasteissa nopeasti ja oikea-aikaisesti, ennen kuin haasteet kasvavat liian suuriksi. Palveluita tuottavat erilaiset työntekijät, jotka auttavat ja tukevat perhettä tarpeen mukaisesti. Työntekijät voivat auttaa perhettä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Esim. yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa.

Perheohjaaja:

Tukea ja konkreettista apua arjen hallintaan, vuorovaikutukseen ja koulunkäyntiin. Työ sisältää ohjausta neuvontaa ja mallintamista ja kohdentuu selkeään tarpeeseen perheessä, esim. nukkumaanmenot, ruokailut, säännöt, vanhemmuuden tukeminen, rajat. Perheohjaajat järjestävät ja laittavat alulle ryhmätoimintoja, päivystävät en-jaksa chat:ssa ja ovat mukana kohtaamispaikkatoiminnassa kuten puistokahvilatoiminnassa.

Lähityöntekijä:

Ohjausta ja neuvontaa lapselle, nuorelle ja perheelle. Aiheena voi olla koulukiusaaminen, koulunkäymättömyys, koulunkäynnin haasteet, sisarussuhteet, puhumattomuus, pelaaminen, tunnetaidot, itsetuntotyöskentely, seksuaalisuus, ja itsenäistyminen. Lähityöntekijät osallistuvat ja järjestävät myös ryhmätoimintaa ja kohtaamispaikkatoimintaa.

Psykiatrian sairaanhoitaja:

Työote on voimavaralähtöinen ja työ arvioivaa, kartoittavaa, tukevaa, neuvovaa, opastavaa, ohjaavaa ja ennaltaehkäisevää. Palveluohjausta muihin palveluihin tarvittaessa. Psykiatrian sairaanhoitaja on mukana perheen muuttuneessa ja kuormittuneessa elämäntilanteessa, kriisissä ja voimavarojen vähentyessä.

Lapsiperheiden kotipalvelu:

Kotipalvelu on yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista ja perheen omien voimavarojen vahvistamista. Perusteena kotipalvelun saamiselle voi olla esim. Sairaus, synnytys, vamma tai erityinen perhe- tai elämäntilanne. Kotipalvelu on perheen avustamista jokapäiväiseen elämään liittyvissä tehtävissä ja toiminnoissa. kuten asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen tai asiointiin.

8. Arvioi lukemasi perusteella kuka tai ketkä voisivat tarjota sopivaa ohjausta perheille? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Perheohjaaja, lasten ja perheiden arjen asiantuntija
- Lähityöntekijä, lasten ja nuorten asiantuntija
- Psykiatrinen sairaanhoitaja
- Kotipalvelun työntekijä, arjen käytännön apu
- Jokin muu, kuka?

9. Millaista yhteistyötä toivoisit edellä mainituilta työntekijöiltä varhaiskasvatuksen kanssa? *

10. Mitä emme osanneet kysyä? Tähän voit kirjoittaa omia ajatuksia kyselyyn liittyen.
